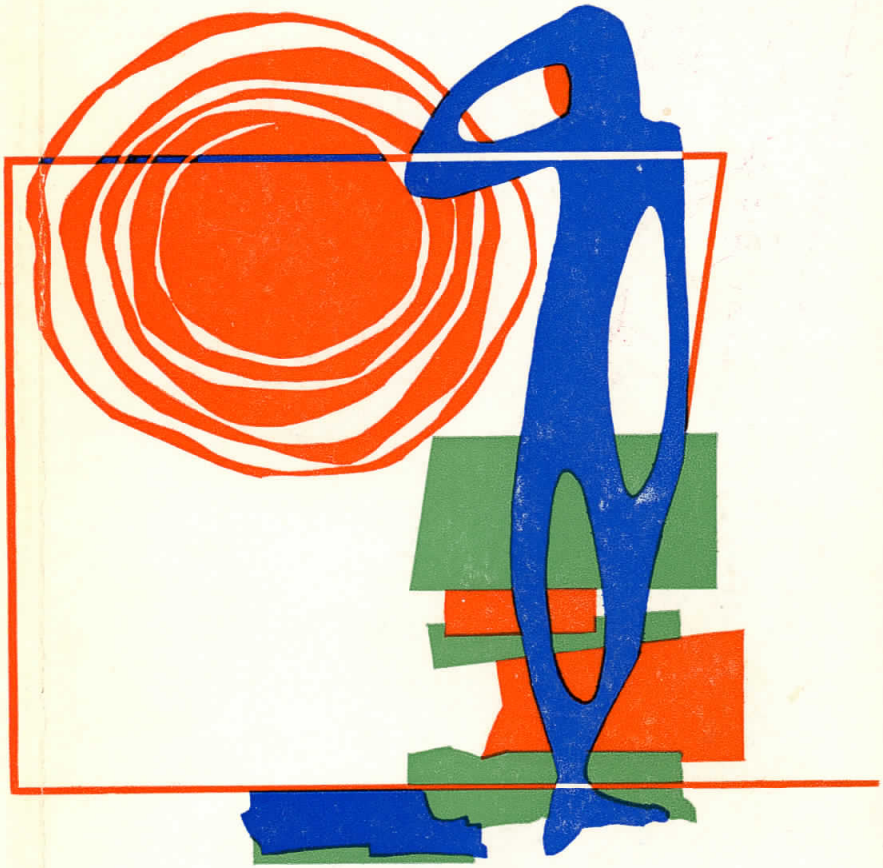

IVAN MERZ

PUT K SUNCU

21853

PUT
K
SUNCU

IVAN MERZ

PUT K SUNCU

ODABRANI TEKSTOVI

Zagreb, 1978.

PRIGODOM 50. OBLJETNICE ULASKA DRA IVANA MERZA U VJEČNOST ŽIVOTA
1928 — 10. V. — 1978

Tekstove odabrao i komentirao: o. Božidar Nagy, DI

Lektura i redakcija: Dr Slavko Šarić

Omot: o. Ignacije Belak, DI

S dopuštenjem crkvenih i redovničkih vlasti

Izdavač: Postulatura Ivana Merza, Zagreb, Palmotićeva 33

Za izdavača: o. Božidar Nagy, DI

Tisak: IBG Tiskara »Zagreb«, Zagreb, Preradovićeva 21

PREDGOVOR

U želji da obilježimo 50. obljetnicu prelaza dra Ivana Merza u Život, izdajemo ovu zbirku njegovih izabranih tekstova. Dali smo joj naziv »Put k Suncu«. Zašto baš takav naslov? Nakon Ivanove smrti, 10. V. 1928., mnogi su položili svoje cvijeće i vijence na njegov grob. Našao se ondje i vijenac mladeži iz Vinkovaca koji su svome velikom prijatelju, apostolu i idejnom vođi na svilenoj vrpci vijenca napisali ove riječi: »Hvala Ti Orle Kristov što si nam pokazao put k Suncu!« Izrazili su samo ono što je osjećao veliki dio katoličke mladosti i naše katoličke javnosti kojoj je dr Merz već za svoga života a pogotovo poslije smrti postao »program života i rada«.

Nakon 50 godina koje nas dijele od njega želimo čuti što je to bilo u njegovim riječima, u njegovim spisima da je privlačilo i upućivalo prema »Suncu-Kristu«. Dr Merz ostavio je u svome kratkom životu veliki književni opus čiju kompletnu bibliografiju po prvi puta objavljujemo u ovoj knjizi. Računa se da je napisao preko tri tisuće stranica, od čega je velik dio objavljen već za njegova života. Surađivao je u 22 časopisa uglavnom katoličke orijentacije. Iz te velike duhovne baštine izabrali smo jedan mali dio najznačajnijih tekstova koji nam omogućuju da uđemo u svetište njegove duše, da upoznamo taj hram Duha koji je Bog tako darežljivo uresio svojim milosnim darovima. Ne radi se o kompletnom prikazu njegova književnog rada, nego je želja izdavača pružiti u ruke ovoj generaciji jedan priručnik, jednu duhovnu knjigu koja bi mogla pomoći da se nađe put do onih vrijednosti za koje je živio i koje je postigao naš Ivan. A te vrijednosti nisu ništa drugo nego usrećujuće istine naše katoličke vjere.

Kad se čitaju Ivanovi tekstovi, prvo što upada u oči jest duboko uvjerenje u istinitost onoga o čemu piše. Merz puno ne teoretizira. Iznesenu istinu iznosi sa željom da je drugi prihvati, slijedi i ostvari u svome životu. Iz njegovih riječi veoma često izbija neki zanos oduševljenja za vrijednosti o kojima piše i to želi prenijeti i na druge. No što je najvažnije to je njegovo religiozno iskustvo koje izbija iz svake njegove riječi; odnosno svaka njegova riječ provire iz duboko proživljenih

vjerskih istina. To svoje iskustvo ne želi zadržati samo za sebe, nego ga želi podijeliti s drugima, želi drugima pokazati put da se jedini zadovoljavajući način života može ostvariti u krilu Katoličke Crkve i njezinih istina.

Njegovi horizonti su veoma široki. Krug njegovih interesa obuhvaća i književnost i umjetnost, glazbu, liturgiju, katolički odgojni rad, politiku, ekonomiju, problematiku tiska, a napose sve ono što se tiče života i rada Katoličke Crkve. Zanimaju ga sve strane ljudskog života, ali u sve to unosi svjetlo kršćanskih istina i u njihovu svjetlu sve vrednuje i prosuđuje. Na svakoj stranici izranja on kao »homo catholicus«, neumorni borac za Božju istinu i katoličku stvar, čovjek nepokolebljive vjernosti Papi, Rimu, Crkvi.

Tekstovi koji su ušli u ovu zbirku predstavljaju već zrele plodove njegova religioznog iskustva. Odnose se na posljednji period njegova života, devet zadnjih godina kada izlazi iz rata prekaljen i potpuno uvjeren u istinitost kršćanstva. Katoličku vjeru shvaća kao svoje »životno zvanje«, kako je to pisao majci iz Pariza. Njegov opširan dnevnik koji predstavlja dragocjeni dokumenat njegova duševnog razvoja ovaj puta nije došao u obzir budući da su najznačajniji ulomci već objavljeni u njegovoj biografiji »Borac s bijelih planina« (1971).

Nismo slijedili kronološki red nastanka pojedinih njegovih tekstova, nego smo ih svrstali po temama. Ipak preporučamo čitatelju neka obrati pažnju i na vremenski period njihova nastajanja. Koji puta je stvarno zanimljivo uočiti kako je već sa svojih 24, 25 godina tako zrelo i duboko sudio o pojedinim problemima.

Bit će, vjerojatno, nekih Merčevih stavova i mišljenja koje će današnji čitatelj možda teže shvatiti. Nije ni čudo jer nas od njegova vremena dijeli punih 50 godina, kada su okolnosti, prilike i mentalitet ljudi bili drugačiji. Treba napomenuti, međutim, da je Merz svoje stavove, koje je zastupao i propagirao, potpuno usklađivao s tadašnjom naukom Crkve i da se od njezina mišljenja, koje je Crkva tada imala o pojedinim problemima, nije udaljavao. Sve svoje važnije spise bilo brošure ili članke ili studije, davao je prije da ih pročitaju kompetentne crkvene osobe kako bi bio siguran da se u svojim člancima slaže s crkvenom naukom. Možda će u prvi mah

netko primijetiti da bi time originalnost njegovih spisa bila umanjena. To nikako ne stoji. Upravo se u tome sastoji velika originalnost njegove pojave da on, koji je bio potpuno slobodan, dolazi do takvog stupnja zrelosti te se u svome intelektualnom radu ne želi udaljavati od onoga što naučava Katolička Crkva. Nauku Crkve, koja stoji u temelju njegovog književnog rada, Merz obogaćuje svojim razmišljanjima, svojim duhovnim iskustvom i svjedočanstvom svoga života, što sve tvori jednu harmoničnu cjelinu. I odatle njegovim spisima i njegovim riječima ona snaga, onaj žar i polet koji privlače i pokazuju put. Zato je pjesnik Milan Pavelić, DI, mogao napisati o Ivanu Merzu slijedeće stihove: »Po tvom putu svi sad znamo penjat nam se valja tamo — bistar vidioče ... Hrvatska ti kosti krije, ko svoj program tebe vije — umni pravedniče«. (Iz pjesme »Lovac Srca Isusova«).

Da bismo ipak mogli lakše shvatiti pojedine tekstove, donosimo, kako slijedi, povijesni okvir Ivanovog djelovanja s kratkim pregledom njegova života. Ispred samih tekstova stavljamo još kratak uvod i tumačenje prema potrebi. Ispod teksta navodimo mjesto gdje je tekst objavljen: naziv časopisa, broj časopisa, u zagradi godina izdanja, stranice. Isti sistem oznaka upotrebljen je i u Bibliografiji. Ako je tekst još u rukopisu, navedena je oznaka i broj pod kojim se tekst nalazi u Merčevom Arhivu, gdje se čuvaju svi njegovi rukopisi.

Nadamo se da će ovaj izbor tekstova Ivana Merza poslužiti da se bolje upozna taj jedinstveni katolički intelektualac i kandidat oltara u hrvatskom narodu o 50. obljetnici njegova dolaska Kristu koji je za njega bio Život, kako je to zapisao u svome posljednjem spisu — testamentu.

O. Božidar Nagy, DI

POVIJESNI OKVIR ŽIVOTA I DJELA IVANA MERZA

Biografski podaci

Ivan Merz rođen je u Banjoj Luci 16. XII. 1896. Otac mu je bio austrijski oficir ali je vršio civilnu službu šefa željezničke stanice. U Banjoj Luci Ivan pohađa osnovnu školu i realku-gimnaziju. Nakon mature 1914. god. polazi u Vojnu akademiju u Bečko Novo Mjesto gdje ostaje svega tri mjeseca. Početkom 1915. upisuje na Bečkom sveučilištu studij prava. U ljetu iste godine pozvan je u vojsku. 1916. g. polazi na talijanski front i ondje ostaje do konca I. svjetskog rata. Boravak na ratištu, gdje je svakodnevno gledao smrti u oči i bio izložen stradanjima svake vrste, produbio je njegovu vjeru i učvrstio kršćanski nazor na svijet.

Po svršetku rata započinje studij književnosti u Beču. 1920. dobivši stipendiju iz Francuske, nastavlja kroz dvije godine isti studij u Parizu na Sorboni i Institut Catholique. Po završetku studija 1922. dolazi u Zagreb gdje postaje profesor francuskog jezika na Nadbiskupskoj gimnaziji. 1923. god. postiže doktorat filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu radnjom koja nosi naslov »Utjecaj liturgije na francuske književnike od Chateaubriand-a do danas«. Kroz dvije godine od 1923. do 1925. zajedno sa svojim prijateljem dr. Dragom Čepulićem privatno studira pod vodstvom p. Alfirevića, DI, kršćansku filozofiju i teologiju te sve važnije papinske i crkvene dokumente posljednjih decenija.

Kroz svih šest godina svoga boravka u Zagrebu razvija veliku apostolsku djelatnost u katoličkim organizacijama za mladež u koje unosi Kristov duh. Širi ideje o Katoličkoj Akciji, budi ljubav i odanost prema Crkvi i Papi. Suosnivač je Hrvatskog Orlovskog Saveza u kojem vrši dužnost tajnika i potpredsjednika do konca života. Pobornik je liturgijske obnove i euharistijskog života u hrvatskom narodu. Sam živi uzornim kršćanskim životom ispunjenim ljubavlju prema bližnjemu. Svima svijetli nenadmašivim primjerom revnosti za proširenje Kristova Kraljevstva i nadnaravno dobro bližnjih, napose mladih. 10. svibnja 1928. umire u Zagrebu od meningitisa nakon neuspjele operacije sinusa. Sahranjen je na Mirogoju, a 16. XII. 1977. posmrtni ostaci preneseni su mu u Baziliku Srca Isusova u Zagrebu u koju je svakodnevno dolazio na sv. Misu i sv. Pričest kroz svih šest godina svoga boravka u Zagrebu. 1958. god. pokrenut je informativni biskupijski postupak za proglašenje blaženim.

Katolički pokret

Početkom ovoga stoljeća pokrenuo je krčki biskup Mahnić »Katolički Pokret« među hrvatskim katoličkim laikatom. Bio je to odgovor katolika na sve veće širenje liberalizma u hrvatskim krajevima. Pokret je započeo najprije među đacima i studentima, a kasnije se proširio i na inteligenciju. Nakon I. svjetskog rata Katolički Pokret se snažno razvio. Po smrti biskupa Mahnića 1920. god. vodstvo Pokreta preuzima Seniorat, katolički intelektualci koji su izrasli iz samog Pokreta. Cilj je Katoličkog Pokreta bio poraditi za dobrobit naroda nadahnjujući se kršćanskim načelima. Nakon smrti biskupa Mahnića Pokret se angažirao i politički i nacionalno udaljujući se od prvobitne zamisli biskupa Mahnića da se ostane na izrazito religioznom području u smislu kršćanske obnove naroda i unošenja kršćanskih načela u javni život.

Ivan Merz još od svojih studentskih dana s velikim zanimanjem prati djelovanje Pokreta i po dolasku u Zagreb aktivno se u njega uključuje. Već u jesen 1922. izabran je za predsjednika Hrvatskog Katoličkog Omladinskog Saveza koji je bio samo jedna od grana Pokreta.

Hrvatski Orlovski Savez

U svojim člancima, kao što će se u ovoj zbirci vidjeti, Ivan često spominje Hrvatski Orlovski Savez ili Orlovstvo. Orlovstvo je bio pokret među katoličkom omladinom koji je došao u hrvatske krajeve iz Češke preko Slovenije. Nakon I. svjetskog rata taj se pokret veoma raširio u hrvatskim krajevima tako da je vodstvo Katoličkog Pokreta, koje je željelo davati smjer cijelom katoličkom gibanju među hrvatskim katoličkim laikatom odlučilo da se već postojeći Hrvatski Katolički Omladinski

Savez spoji s Orlovskim pokretom. To je i učinjeno u prosincu 1923. god. pa je nova organizacija dobila ime Hrvatski Orlovski Savez. Za predsjednika mu je postavljen dr. Ivan Protulipac a dr. Ivan Merz je u novoj organizaciji dobio funkciju potpredsjednika i tajnika što će ostati do konca života. Orlovski pokret je imao kao svoju posebnu karakteristiku tjelovježbu. Nastojanjem dra Merza, koji postaje glavni ideolog Orlovstva u našim krajevima, Hrvatski Orlovski savez postaje kršćansko-odgojna organizacija a tjelovježba postaje samo jedan vid koji se potpuno usmjerio u formiranju cjelokupne kršćanske ličnosti. Glavninu apostolskog rada Ivan Merz razvija u okviru Orlovskog Saveza kojemu praktički posvećuje sve svoje sile i slobodno vrijeme. U njega također unosi ideje Katoličke Akcije.

Katolička Akcija

Katolička Akcija bilo je treće idejno područje koje je zaokupljalo interes i apostolska nastojanja Ivana Merza. 1922. god. Papa Pio XI. pokrenuo je Katoličku Akciju kao poseban pokret među katoličkim laikatom, a sastojao se u uskoj suradnji laika u apostolatu hijerarhije Crkve, biskupa i svećenika. Nad sve većim nadiranjem liberalizma Papa je pozvao sve kršćanske laike da se pridruže svećenicima u naviještanju Evanđelja te obrani i proširenju kršćanskih načela u javnom i privatnom životu. Iz Italije Katolička Akcija brzo se proširila po cijelom svijetu. Ivan Merz, koji se upravo te godine vratio u Zagreb već potpuno katolički i duhovno formiran, odmah se odazvao Papinu pozivu i počeo kod nas unositi i širiti ideje Katoličke Akcije. U tome je bio upravo pionir pa su mu dali naziv »prvoborac Katoličke Akcije«. Ivan nije namjeravao osnivati posebnu organizaciju Katoličke Akcije, nego je novoosnovani Hrv. Orlovski Savez usmjerio potpuno u tom pravcu, a nastojao je da i druge već postojeće organizacije usvoje duh Katoličke Akcije. U svome nastojanju oko provedbe Katoličke Akcije Ivan je nailazio na mnoge poteškoće i nerazumijevanja najviše jednog dijela katolika iz Katoličkog Pokreta koji su smatrali da je za nas bio dostatan sam Katolički Pokret koji je želio biti neovisan o Crkvenoj hijerarhiji a imao je

već i stanovitu tradiciju u narodu. Ivanu je, međutim, bila važna želja Crkve i Pape i zato mnogi njegovi članci nose pečat njegova nastojanja da ideje Katoličke Akcije stvarno unese u naš narod i da što više katolika pridruži službenom apostolatu Crkve i njezinoj spasiteljskoj misiji.

Radi boljeg poznavanja života i djelovanja Ivana Merza upućujemo na knjige koje su do sada o njemu objavljene ili su još u rukopisu:

Dr Dragutin Kniewald: Dr Ivan Merz — život i djelovanje, Zagreb 1932, 272 str.

Dr Đuro Gračanin: Moje uspomene na ličnost dra Ivana Merza, Sarajevo 1933, 15 str.

Razni autori: Božji čovjek Hrvatske — Dr Ivan Merz, Zbornik eseja i članaka, Zagreb 1938, 71 str.

Dr Kniewald Károly: A lélek tüzharcosa — Dr Merz Iván élete, Szalezi Müvek 1940, 193 str. (Biografija Ivana Merza na mađarskom jeziku).

Josip Vrbanek, DI: Vitez Kristov — Dr Ivan Merz, Zagreb 1943, 254 str.

Dr Dragutin Kniewald: Dr Ivan Merz — život i djelovanje, Zagreb 1964, 600 str. (u rukopisu)

Božidar Nagy, DI: Borac s bijelih planina — Ivan Merz, Zagreb 1971, 372 str.

Božidar Nagy, DI: Prijatelj mladih — Ivan Merz, Zagreb 1974, 132 str.

Dr Marin Škarica: Ivan Merz — Iniziatore del movimento liturgico in Croazia (Ivan Merz — Začetnik liturgijskog pokreta u Hrvatskoj), Rim 1975, LXXVII, 511 str., doktorska dizertacija (u rukopisu)

Božidar Nagy, DI: Ivan Merz — Uomo di fede ed educatore alla fede (Ivan Merz — Čovjek vjere i odgajatelj za vjeru), Rim 1977, LVI, 354 str., doktorska dizertacija (u rukopisu)

Osim ovih knjiga i rukopisa o Ivanu Merzu napisani su brojni članci po raznim katoličkim časopisima, kojih će kompletna bibliografija biti s vremenom objavljena.

BIBLIOGRAFIJA RADOVA IVANA MERZA

OBJAVLJENI RADOVI

Književna kritika

»Objektivna kritika«, Hrvatska Prosvjeta, 4—5 (1920) 118—120

»Proživljavanje rata. Uz Barbusse-ov Oganj«, Hrvatska Prosvjeta, 4—5 (1920) 88—95

»K problemu katoličke književnosti«, Hrvatska Prosvjeta, 1 (1921) 28—30

»Katolička tragedija. Paul Claudel: »L Annonce faite à Marie«, Hrvatska Prosvjeta, 9—10 (1921) 274—287

»Francuski katolički naturalistički roman. Emile Baumann: L'Immolé«, Luč, 1—2 (1922) 28—30

»Egzotični roman u Francuskoj. Ernest Psichari: Le Voyage du Centurion«, Luč, 5 (1922) 131—136

»Jammes Francis. Životopis i analiza njegovog najvažnijeg djela: Les georgiques Chretiennes«, Luč, 6 (1922) 161—164

»Francis Jammes: Monsieur le Curé d'Ozeron«, Luč, 9—10 (1922) 259—265

»Yoris-Karl Huysmans. 1848—1907. Uloga konverzije«, Luč, 5—6 (1923) 129—130

»Umjetnički utjecaj latinske liturgije na obraćenje jednog naturalističkog književnika«, Luč, 9—10 (1923) 204—209

Liturgija

»Razmatranja o Rimskom misalu«, Hrvatska Prosvjeta, 3—4 (1922) 81—87

»Upliv liturgije na francuske književnike od Chateaubriand-a (1801) do danas«, Katolički list, 33 (1922) 394—397; 37 (1922) 446 — 448; 38 1922) 459—461

»Liturgijski kutić«, Posestrimstvo, 4 (1923) do 10 (1925)

»Preporod crkvene glazbe«, Narodna Politika, 6 (1923) 2—3

»Crkveni koncert«, Narodna Politika, 69 (1923) 2—3

»Domaće vijesti. Lamentacije u katedrali«, Narodna Politika, 73 (1923) 4

»Paul Claudel i liturgija«, Hrvatska Prosvjeta, 9 (1923) 414—424

»Duhovna obnova po liturgiji«, Luč, 1 (1924) 11—17

»Liturgijska predavanja u Zagrebu«, Nedjelja, 18 (1924) 2—3

»La liturgie catholique dans l'oeuvre d'Emille Baumann«, Les Cahieres Catoliques, 116 (1924) 3170—3179

»La liturgie catholiques dans l'oeuvre de Paul Claudel«, Les Amitiés catholiques françaises, 12 (15 Avril 1924) 15—17; 1 (15 Mai 1924) 13—16

»Nešto o ljepoti rimokatoličke liturgije. Svjedočanstva suvremenih francuskih književnika«, Život, 5 (1924) 260—267

»Liturgija i umjetnost«, Život, 6 (1924) 336—340

»U krilu sv. Liturgije«, Hrvatska Prosvjeta, 12 (1924) 510—518

»Katolička liturgija i nekoji obraćenici«, Život, 1 (1925) 41—43

»Božićno bogoslužje kod otaca franjevaca«, Katolički List, 3 (1925) 35—37

»Art pour Dieu, (Umjetnost za Boga)«, Hrvatska Prosvjeta, 3 (1925) 73—76; 5 (1925) 123—125

»Himan djevica«, Za Vjeru i Dom, 5 (1925) 107

»Obred za oblačenje novakinja kod redovnica sv. Benedikta, kad funkciju vrši biskup ili opat«, Za Vjeru i Dom, 9 (1925) 242—244; 10 (1925) 269—273

»Isus prijatelj malenih«, Katolički list, 43 (1925) 551—552

»Ljepota crkvene godine«, Život, 4 (1926) 214—220

»Crkveno pjevanje«, Katolički Tjednik, 23 (1927) 3

»Obred oblačenja novakinja«, Franjevački Vjesnik, 1 (1928) 18—21

»Gregorijanska glazba«, Život, 1 (1928) 34—38

»Liturgija i Sv. Franjo Saleški«, Franjevački Vjesnik, 4 (1928) 100—105

Katoličke organizacije

»Novo doba«, Luč, 9—10 (1919) 210—214

»Što hoćemo«, Zora—Luč, 1 (1920) 4

»Katolička đačka internacionalna unija«, Zora—Luč, 2 (1920) 35—37; 3—4 (1920) 70—72

»Novi tip akademske organizacije«, Život, 2 (1920) 20—22

»Vjerski preporod austrijskih katolika«, Narodna Politika, 48 (1920) 2

»Katolička internacionalna đačka unija«, Narodna Politika, 129 (1920) 2

»Internacionalni kongres kršćanskih demokrata«, Narodna Politika, 279 (1921) 2

»Opera Kardinal Ferrari. Jedna katolička socijalna institucija«, Katolički List, 46 (1922) 551—554

»Manifestacija katoličkih umjetnika«, Narodna Politika, 105 (1922) 2

»Sedmica katoličkih književnika«, Narodna Politika, 142 (1922) 2—3; 143 (1922) 2—3

»Sticanje podmlatka«, Luč, 1—2 (1923) 14—16

»Moj dnevnik«, Narodna Politika, 2 (1923) 3

»Orlovsko slavlje u Međimurju«, Narodna Politika, (14. VII 1923)

»Unutarnja snaga Kongregacije«, Katolički List, 51 (1923) 618—619

»Nove smjernice omladinskog pokreta«, Katolički List, 1 (1924) 10—11

»Starokatolički pokret i hrvatsko Sokolstvo«, Katolički List, 11. XII. 1924.

»Na adresu Hrvatskog Sokola«, Katolički List, 2 (1925) 20—21

»Hrvatsko Sokolstvo protiv Katoličkoj Crkvi«, Nedjelja 15. XI. 1925.

»Katoličkim roditeljima. Prigodom proslave Dana Katoličke Omladine«, Nedjelja, 18 (1925) 1—2

»Hrvatsko Orlovstvo i naši biskupi«, Nedjelja, 18. i 29. X. 1925.

»Kolumbovi vitezovi u Rimu«, Orlovska Straža, 4 (1926) 16—18

»Orlovska organizacija — đaštvo i Katolički pokret«, (Zagreb 1926), brošura (Merz suautor)

»Hrvatsko Orlovstvo«, Kalendar Presv. Srca Isusova i Marijina, (Zagreb 1926) 146—147

»Praktični apostolat orlice«, Vjesnik Sveze Hrvatskih Orlica, 6 (1926)

»Svećenik kao duhovnik Omladinskog udruženja«, Franjevački Vjesnik, 4 (1927) 85—87

»Borba njemačke katoličke omladine protiv sportskom materijalizmu«, Život, 4 (1927) 230—233; 5 (1927) 282—289

»Iz povijesti Orlovstva«, Katolički Tjednik, 25 (1927) 8—9

»Apostolat naše belgijske braće«, Orlovska Straža, 7—8 (1927) 222—223

»Orlovstvo i prilike u Katoličkom pokretu«, (Zagreb 1927), brošura (Merz suautor)

»Mahnićevim putem«, Orlovska Misao, 3—4 (1927—1928) 33—36

»Osnivajmo orlovska i orlička društva«, Katolički Tjednik, 3 (1928) 3

»Križari novog vijeka«, Orlovska Straža, 5 (1928) 130—134

»Iz suvremene duhovne pastve«, Franjevački Vjesnik, 6 (1928) 161—167

»Dr. I. Merz o senioratu. Iz Merzova pisma od 25. IV 1927«, Katolički Tjednik, 40 (1928)

»Orlovstvo nije nikakva novotarija«, Katolički Tjednik, 40 (1928) 5

»Interkonfesionalizam«, Nedjelja, 29 (1938) 2—3

Katolička Akcija

»Katolička Akcija u Italiji«, Katolički List, 1 (1924) 4—9

»Katolicizam i politika«, Katolički List, 16 (1924) 187—190; 17 (1924) 201—203; 18 (1924) 212—213

»Katolici i politika«, Nedjelja, 17 (1924) 1—2

»Biskupi i izbori u Francuskoj«, Nedjelja, 23 (1924) 2—3

»Katolička Akcija i stranačka politika«, Katolički List, 25 (1924) 295—298

»Katolička Akcija i politička stranka«, Život, 5 (1924) 303—305

»Izbori u Francuskoj«, Katolički List, 28 (1924) 336—338

»Katolička Akcija«, Katolički List, 30 (1924) 360—361; 31 (1924) 368—370; 32 (1924) 383—385; 33 (1924) 400—403

»Katolička Akcija — katolička politička stranka — katolički dnevnik«, Nedjelja, 1 (1925) 3—4

»Vječni Rim. Katolička Akcija«, Za Vjeru i Dom, 1 (1925) 15; 2 (1925) 27—28; 3 (1925) 44—47

»Katolička Akcija i vjerska udruženja«, Vrhbosna, 9—10 (1926) 163—165

»Provođenje hrvatske Katoličke Akcije«, Vrhbosna, 3 (1927) 44—47

»Vlast i poslušnost«, Katolički Tjednik, 13. i 20. II. 1927.

»Vlast Crkve«, Vrhbosna, 4—5 (1927) 75—80; 6 (1927) 94—96; 7 (1927) 105—108

»Vjera i gospodarstvo«, Orlovska Straža, 7—8 (1927) 226—227

»Socijalno-ekonomska akcija katolika«, Katolički Tjednik, 18 (1927) 5—6

»Vjera i gospodarski život«, Katolički Tjednik, 27 (1927) 5

»Katolička Akcija. Narav i definicija — cilj sredstva«, Knjižnica Novi Život, Svezak 4 (Šibenik 1927), brošura

»Kršćanski društveni poredak«, Orlovski Vjesnik, 1 (1928) s. n.; 2 (1928) s. n. 3—4 (1928) s. n.

Rim — Papinstvo

»Mir Kristov u Kraljevstvu Kristovu«, Mladost, 7 (1923) 95—96

»Katoličanstvo i hrvatski narod«, Mladost, 11—12 (1924) 201—214

»Vječni Rim«, Za Vjeru i Dom, 1 (1925) 15

»U Vječni Rim!«, Mladost, 3 (1925) 65—67

»Sveta godina«, Za Vjeru i Dom, 4 (1925) 83—86

»Orlovi u Rimu«, Katolički Tjednik, 13 (1925) 5—6

»U misijskoj izložbi«, Za Vjeru i Dom, 10 (1925) 266—269

»Papa«, Za Vjeru i Dom, 12 (1925)) 337—339

»Suze Sv. Oca«, Katolički Tjednik, 51 (1926) 9

»Nj. Svetosti Papi Piju XI. prigodom 5-godišnjice krunjenja«, Za Vjeru i Dom, 1—2 (1927) 3—4

»Papina država«, Katolički Tjednik, 26 (1927) 5—6

»Krist Kralj«, Za Vjeru i Dom, 8—9 (1943) 3

Lurd

»Dva čuda u Lurdu«, Narodna Politika, 187 (1921) 2—3

»Zolin Lurd«, Hrvatska Prosvjeta, 7 (1923) 316—329

»Lurdske proslave u Zagrebu«, Nedjelja, 13 (1924) 3—4

»Lurd«, Katolički list, 37 (1924) 441—444; 38 (1924) 460—461; 39 (1924) 447—480; 40 (1924) 489—491; 41 (1924) 503—506

»Najnovija čudesa u Lurdu«, Popularno naučna knjižnica »Hrv. kat. narod. saveza« u Zagrebu (Zagreb 1924) — brošura

»Naša Gospa Lurdska«, Glasnik Sv. Ćirila i Metoda, 2 (1925) 25—26

»Lurd u francuskoj književnosti«, Za Vjeru i Dom, 1 (1925) 5—7; 2 (1925) 25—27; 3 (1925) 34—38; 4 (1925) 70—73; 5 (1925) 108—110; 6—8 (1925) 140—146

Moralni apostolat

»Crkveni autoritet i novinstvo«, Život 1 (1919—1920) 22—23

»Zdravi i nezdravi nacionalizam«, Život, 6 (1924) 350—358

»Zabrana čitanja nekih novina«, Katolički List, 42 (1924) 519

»Katolkinje! Majke i djevojke!«, Letak proti nečednoj modi, Nedjelja, 27, V. 1924.

»Žena i politika«, Za Vjeru i Dom, 2 (1925) 22—24

»Katolici i novi plesovi«, Vrhbosna, 20. XI. 1925. Tiskano i kao posebna brošura, Sarajevo 1926.

»Ti i Ona. Namijenjeno zrelijoj muškoj omladini«, Knjižnica Novi Život, Svezak, 1 (Zagreb 1926)

»Razmatranje o modi«, Katolički tjednik, 3. VII. 1927.

»Borimo se protiv današnjih plesova u dvoje«, Katolički Tjednik, 5 (1928) 5

»Katolički omladinac i politika«, u članku »Dr Ivan Merz i političko držanje katolika«, Narodna politika, 121 (1928) 1

»Smjernice za obnovu kršćanskih ćudorednih običaja«, Katolički Tjednik, 12 (1928) 2—3; 13 (1928) 2—3; 14 (1928) 2—3

»Suvremena križarska vojna njemačkih katolika«, Katolički Tjednik, 22 (1928) 2; 23 (1928) 2—3; 24 (1928) 2; 25 (1928) 2; 26 (1928) 2

»Prava ljubav k domovini«, Kalendar Srca Isusova i Marijina, (Zagreb 1929) 123—125

»Krijesnica«, Za Vjeru i Dom, 4—5 (1930) 85—86

»Smjernice organizacije o stvaranju kršćanskih ćudorednih običaja«, u članku »Za Božjim čovjekom«, Za Vjeru i Dom, 4 (1934) 52—53

Tjelesni odgoj

»Marija i tjelovježba«, Mladost, 8—9 (1924) 139—141

»Katolički tjelesni uzgoj«, Katolički Tjednik, 32 (1926) 1—2

»Tjelesni uzgoj kod omladine«, Franjevački Vjesnik, 7 (1927) 148—150; 8 (1927) 173—174; 9 (1927) 193—196

»Tjelesni uzgoj omladine«, Katolički Tjednik, 8 (1928) 5

»Tjelesno savršenstvo uvjet duševnog savršenstva«, Franjevački Vjesnik, 9 (1928) 271—274

»Ženska tjelovježba«, Katolički Tjednik, 15. I. 1928.

Razno

»Rabindranath Tagore o Evropi«, Život, 4 (1919—1920) 85—86

»La vie et l'oeuvre d'un grand prélat de Yougoslavie«, Les Amitiés catholiques françaises, 2 (1921) 8—10

»Đak—apostol Pierre Poyet«, Luč, 1—2 (1922) 24—27

»Bistričko prošteništе«, Hrvatska Prosvjeta, 17—18 (1922) 431—432; 19—20 (1922) 476—478

»Hrvatske Crkve«, Kalendar Danica 1923.

»Proslava 75-godišnjice samostanske preparandije«, Nedjelja, 22 (1924) 1—2

»Sv. Tarzicije«, Mladost, 1924.

»Nove katoličke novine«, Nedjelja, 50 (1924) 2—3

»Posjet odličnog Francuza«, Narodna Politika, 18 (1925) 4

»Školstvo«, Za Vjeru i Dom, 5 (1925) 111—117; 6—7 (1925) 174—187

»Junački život sv. Ivane od Arka«, Knjižnica Novi Život, svezak 2 (Zagreb 1926)

»Ing. Dragan Marošević«, Vjesnik Marijinih Kongregacija, 5 (1927) 70—71

»Iz Pariškog dnevnika«, Orlovska misao, 5 (1928)

»Novosti jednog dana. Iz katoličkog svijeta«, Katolički Tjednik, 3 (1928) 2

»Iz značajnijih pisama Dra Ivana Merza«, Život, 5 (1938) 294—300

»Philosophia perennis«, Nedjelja, 28 (1942) 3; 29 (1942) 3; Đački Orao 4 (1926) 9—12

»Jedan dan kod trapista«, Nedjelja, 7 (1944) 6

»Merz o sv. Franji«, Ivan Merz — Glasilo Postulature 1—2 (1976) 9

RUKOPISI

Studije i veća djela

»Dnevnik«, (20 bilježnica)

»L'influence de la liturgie sur les écrivains français de Chateaubriand à nos jours (Utjecaj liturgije na francuske književnike od Chateaubriand-a do danas), doktorska dizertacija, Zagreb 1923

»Načela katoličke političke akcije«

»Ljudsko tijelo i tjelesni uzgoj u svjetlu Katoličke Crkve«

»Glazba i katolicizam«

»Kodeks Hrvatskog Orlovstva«, F 22

»Darovi sv. Nikole«, F 31/12 — drama

Važniji koncepti članaka, nacrti predavanja, autografi

»Kristov stijeg«. Nacrt pravila za članove uredništva novog katoličkog lista, FV

»Katolička Akcija je izvan i iznad svake pol. stranke«, 16 teza o Katoličkoj Akciji, FV

»Hrvatskoj omladini prigodom tisuće obljetnice hrvatskog kraljevstva«. Predgovor za brošuru, FV

»Novo! Vrlo savremena knjiga«. Oglasni letak za »Načela katoličke političke akcije«

»Obred kojim se Orlica prima u Katoličku Akciju«, F 20/11

»Autograf o Katoličkoj Akciji«, F 21/5

»Što je dužan Orao svetoj Crkvi, F 21/11

»Predgovor«, za »Zlatnu knjigu«, F 21/6 i 12

»Kralj orlova«. Predavanje za naraštaj br. 3, F 27/7

»Proslov za naraštajske akademije. Riječ roditeljima«, F 27/7

»Smjernice za HOS«, F 28/6

»Narodno kolo«, F 30/1 — nacrt predavanja

»Ples«, F 30/12 — nacrt predavanja

»Naš ovogodišnji prosvjetni rad«, F 36

»Najdublji razlog sporu u katoličkim redovima«, F 38/11 — autograf

»Danas«, F 38/11 — autograf o isključenju iz Seniorata

»Franjevački duh«, F 39/14 — nacrt predavanja

»Sadašnja dekadenca i suvremene zablude«, F 39/23 — nacrt predavanja

»Pismo bratu Orlu«, F 39/25

»Prednjak Orlu«, F 39/23

O DUHOVNOM ŽIVOTU

U temelju svakog ljudskog djelovanja stoji nutarnji život čovjeka pojedinca. Kakav je taj život duše, veoma često se može zaključiti po plodovima, čovjekovim djelima. Ivan Merz nam je osim svoga djela ostavio mnoge dokumente po kojima možemo direktno ući u svetište njegove duše. Zato u ovom prvom dijelu donosimo one tekstove koji nam otkrivaju ne samo njegovo mišljenje i poglede na duhovnost nego i osobno iskustvo duhovnog života.

NOVO DOBA

Ovaj je članak prvi tiskani rad Ivana Merza. Radi se o jednom predavanju koje je održao u veljači 1919. god. kao student u Beču među svojim kolegama članovima studentskog društva »Hrvatska«. Društvo je okupljalo hrvatske katoličke studente koji su studirali u Beču, a imalo je za cilj kulturno-religioznu formaciju svojih članova u vidu pripremanja za kasniji katolički rad u domovini. U članku Ivan iznosi svoje ideje o važnosti duhovnog života koji je preduvjet svakom apostolskom radu. U stvari Ivan iznosi svoje osobno iskustvo o duhovnom životu, do kojega je došao za vrijeme rata i boravka na fronti, što je značilo prekretnicu u njegovom životu u smislu potpunog prihvaćanja kršćanskog svjetonazora. Kršćanska vjera postaje za njega od tada vrhunska vrednota prema kojoj usklađuje svoj život. Iz članka se vidi da je Ivan još uvijek pod snažnim dojmom svega onoga što je doživio na fronti, s koje se vratio pred četiri mjeseca. Zato mnogo govori o smislu boli i trpljenja i povezuje ih s kršćanstvom koje im jedino daje potpuno rješenje. Trpljenje je ujedno i sredstvo pomoću kojega čovjek dolazi do ispravnog shvaćanja životnih vrijednosti.

Članak donosimo u izvacima.

Sam život Kristov, koji je proživio borbu cijeloga čovječanstva i bol cijele povijesti očito pokazuje da je smisao života bol: mysterium crucis. Evanđelje, te razvoj kršćanstva jesu epopeje boli. Život velikih pojedinaca bio je samo stih u toj velepjesmi. »Želi li tko mene nasljedovati, neka zataji samoga sebe i neka nosi svoj križ dnevno«, uči nas jedno mjesto, a malo dalje slijede još dirljivije riječi, koje upravo snažno ističu tragiku života: »Lisice imadu špilje, a ptice nebeske gnijezda, Sin čovječji nema mjesta gdje bi glavu sklonuo.«

Koliko li bijaše generacija u pradavno vrijeme, koje su osjetile ovu bol. Toliki su danas ljudi na sebi iskusili i razumjeli dijelak povijesti, oni shvatiše napokon to poglavito poglavlje Kristova života. Sva povijest, sadašnji život čovječanstva i pojedinca isprepleten je po-

put mozaika sličnim momentima. Živjeti duboko, znači: »Križ svoj nositi dnevno«.

Volim ljude današnje generacije — one što su trpjeli i shvatili ozbiljnost života. Ti su praktički riješili faustovski problem. Uzaludno je, naime, svako filozofiranje u udobnoj gotskoj sobi uz sjaj mjesečine; na taj način se ne može odgonetnuti sfinga života. Laka je stvar govoriti:

»Proučavao sam mudroslovlje
I liječništvo, pa još i pravo
K tom nažalost i bogoslovlje
I sve sam s marom proučavao.«

Goethe: »Faust«

Još je lakše snabdjeven svim sredstvima zaći u vrevu života i zavesti nevino djevojče. Ali da se je Faust morao boriti za svagdanji kruh ili da je proživio bol u svim njezinim fazama, došao bi jamačno do rezultata, do kojega dođoše mnogi neznatni ljudi, što na svoja leđa uprtiše sav teret povijesti umirući, a da im se ni za ime ne zna.

Nije to ništa osobita sjediti u toploj sobi, opkoljen zastarjelim lubanjama i bez boli prelaziti u drugi svijet, pijući otrov iz starodrevne fiole; no sasvim je druga stvar trpjeti i boriti se, boriti se k tome sa samim sobom. Tada istom čovjek uviđa da je bol sok povijesti, koji je vodi iz epohe u epohu; koja podiže na noge milijune, stvara države, ruši prijestolja i vrlo uspješno satire grijeh. Kristova smrt te povijest kršćanstva realno i simbolički potvrđuje ovu misao.

I današnja će bol ucijepiti sadašnjoj generaciji svoje vječne biljege. Već se opažaju tragovi novih ljudi, koji u sebi proživljuju dubok i velik život. (...)

Čovjek je silno slab i bez tuđe pomoći ne može ništa. Zato je On iz vječnosti stupio u povijest, i postavši središtem cijeloga makrokozma, dao nam je Sebe da nas tjelesno i duševno preporodi. Ne zaboravimo na tu neizmjernu ljubav i posvetimo veću pažnju maloj bijeloj Hostijici, koja osamljeno na nas čeka u studenim crkvicama. Svijet živi za se, kao da se nije dogodilo to čudo čudesa, na koje je silnom čežnjom čekao kroz eone cijeli makrokozmos (Slovjev!).

Tko je živio ili barem nastojao da živi ovako, vidio je jamačno svijet u sasvim drugačijoj rasvjeti i osjetio je jasno grozne niti grijeha, u koje se je zaplelo sadašnje društvo. Mnogo se muke mora pretrpjeti, (muka nije šala!) da se barem donekle usavršimo; proteći će pri svakom koraku mnogo suza i krvi, no bez boli i muke nema ni života. Njemački mistik Tauler govori: »Zapamtite dobro, oj vi ljudi, što razmišljate, najhitriji konj, koji vas nosi savršenosti, jest trpljenje«.

Ovim se velikim dobrom moramo i mi okoristiti, valja se pobrinuti da odgojimo velike ljude, koji će sazdati i veliku domovinu. Oslobađati od vremenitosti i nezaslijepljenim pogledom promatrati razvijanje života, imao bi da bude cilj novih ljudi. Borba za savršenošću, askeza, mora da je naš svagdanji kruh. Ona nam otvara nutarnje vidike, stvara od nas nesebične ljude, podržava u nama borbu sa zlim i daje nam snage da ne podlegnemo. Askeza rađa sposobnost podnašanja boli i čuva nas od malodušnosti, kojoj su mnogi ljudi podlegli kod prve nezgode.

Uslijed sasvim novih prilika, koje nastaše tijekom ovoga rata, pojaviše se u našem javnom životu mnoge trzavice. One su karakteristične za prelazne epohe. Kod nas se odmah osjetio duh novog vremena, jer mi, zaista, i snažno živimo. No granice su se prekoračile: od bezuvjetno potrebnih diskusija, porodiše se nepotrebne prepirke. Duh slabosti se uvrstio u naše redove; efemerna politička pitanja nas razdvojiše. Zaboravismo na kozmopolitizam Crkve i na njezin kroz vjekove izgrađeni politički program, koji se jedino temelji na Kristovoj nauci. Nacionalni egoizam se uvukao u raspaljene duhove, te oni zaboraviše na poniznost i samozataju i započeše da svijetu pokazuju svoje vrline, a mane svoje najbliže braće da iznose pred forum onih koje ni sami ne cijene. Mjesto da dalje gradimo, stadosmo rušiti ono što smo s mnogo muke zajednički sazdali.

Moramo zato svu pažnju posvetiti odgoju samih sebe i studiju katolicizma, koji mi, na žalost, ne poznajemo ni malo bolje od kakvog pučkoškolca.

Stvoriti velike ljude jest cilj svenarodnog katoličkog pokreta, jer će se jedino oni umjeti snaći u nezgodi i podnašat će s nekim nutarnjim veseljem boli, koje su

karakteristične za svaki razvitak, za svaku epohu, i za najdublje umjetničke tvorevine. »In cruce totum constat et in moriendo totum iacet.«

[Luč, 9—10 (1919) 210—214]

UNUTARNJA SNAGA KONGREGACIJE

Marijine kongregacije bila su vjerska udruženja katoličkih laika za razne uzraste nastale uz isusovački red. Kongregacije su davale svojim članovima solidnu duhovnu izobrazbu i omogućavale onima koji su to željeli da se angažiraju na polju kršćanskog apostolata. Ovaj članak jest Ivanovo predavanje koje je održao na svečanoj godišnjoj akademiji svih grana Marijinih kongregacija 9. XII. 1923. Ideje koje Ivan iznosi o duhovnom životu proizlaze iz njegovog osobnog iskustva, jer što je drugima preporučivao to je i sam, kao član Kongregacije, obavljao. Članak donosimo u cijelosti.

U zemljama kršćanskog zapada Marijine kongregacije i danas postoje pod nazivom Zajednice kršćanskog života.

Unutarnja snaga kongregacije ovisi o unutarnjem životu samih kongregacija. Mi ćemo radi toga govoriti o unutarnjem životu kršćanina, a napose kongreganiste. Bude li ovaj bujan i velik, to će posve naravno i sama unutarnja snaga kongregacije biti velika.

To je cijeli uvod. Prelazim odmah na samu stvar.

Svrha je cijele povijesti ljudskoga roda da popravi onaj poredak koji je bio narušen uslijed istočnoga grijeha; svrha joj je da ljudske duše učini sličnima svome uzoru, svome prototipu po čijoj su slici i prilici i stvorene. Svrha svih ljudi jest njihovo posvećenje; svrha im je da postanu sličnima utjelovljenoj Riječi — našemu Spasitelju Isusu Kristu.

Pitamo se radi toga: kakav je bio unutarnji život našega Spasitelja, da prema tome učinimo naš život sličan Njegovome? U tome leže sve poteškoće našega problema; i uspijemo li ih riješiti, to ćemo imati dobar putokaz, koji će nam označiti smjer, kojim valja da krenemo.

Naše podatke o unutarnjem Isusovom životu crpimo iz Njegovih riječi i djela, koja može lako svatko čitati u Evanđelju. Potrebno je radi toga da redovito čitamo ovu knjigu ili drugo duhovno štivo, koje na temelju Evanđelja govori o unutarnjem životu našega Spasitelja. Osim toga je potrebno da se služimo molitvama Staroga Zavjeta, jer znamo da su one u neku ruku izvatci iz neizmjernog unutarnjeg Božjega života; onoga istoga života koji je u bitnosti duševni život samoga Spasitelja. Dodajmo k tome još molitvu prema sv. Liturgiji i čitanje života svetaca, to će biti naša slika potpuna. Sveci su, naime, svoj unutarnji život najbolje prilagodili svome Prototipu i po izrekama, ispovijedima ovih Božjih remek-djela — svetaca — možemo jasno razabrati kakav je bio život samoga Spasitelja.

Što se tiče same sv. Liturgije, to je ona najbolji vod, koji nam otkriva na vrlo pedagoški način u toku jedne crkvene godine sve pojedinosti iz života našega Spasitelja. Crkva je naime Zaručnica Isusova, a duševni život savršene zaručnice jest savršeni odraz duševnoga života Zaručnika. Ovaj je unutarnji život te nebeske zaručnice izražen na umjetnički način u sv. Liturgiji. Njene molitve i kretnje; njene melodije i njeni miomirisi projekcija su Neba na zemlju, fotografija su unutarnjeg Božjega života. U Liturgiji najlakše možemo spoznavati sve ljepote unutarnjeg života Božjega; po Liturgiji najočitije spoznajemo da je Bog, Tvorac svijetova, Bog stroge Pravednosti, Bog Ljubavi, također Bog apsolutne Ljepote, koja nas opaja svojim sjajem i blistavilom i koja nam čini sve teškoće naše svete vjere, sve križeve i sramote mnogo lakšima.

Razmišljajmo dnevno o navedenim stvarima: o Starome, Novome Zavjetu, o životu svetaca ili o sv. Liturgiji. Sve će nam ovo otkriti velo, koje pokriva unutarnji život našega Spasitelja i tek kada ovaj spoznamo, moći ćemo nastojati da naš život postane sličan Njegovome. Razne druge teoretske rasprave, kao npr. Scheebenovo djelo o Slavi Božje milosti, moći će nas potpomoći u našim nastojanjima.

Sve ovo pretpostavlja da smo mi odlučili težiti za svetošću. Odlučili — da, to je ona misteriozna ishodna točka, s koje polazimo putem dobra ili zla. O tajno Bo-

žje nepronicavosti; čovjek se može odlučiti na dobro ili zlo, može krenuti na desno ili lijevo. Čovjek, koji bivstvuje samo zato jer ga Bog uzdržava, čovjek može; Čovjek je u tome zaista sličan Bogu, jer imade slobodnu volju kao Bog.

I zato, želimo li postati što sličniji Adamu i njegovom prauzoru Isusu, to valja da postanemo gospodarima svoje volje. U tu svrhu valja sustavno svladavati sve zapreke, na putu savršenstva. Samozataja duha i trapljenje tijela su one dvije poluge, kojima se naša volja vježba i čeliči; one odstranjuju iz naše duše one mane koje su na njoj uslijed grijeha. Te mane ne daju da vatre Božanskoga Sunca prodru posve u našu dušu i učine je usijanu kao vatra željezo.

Temelj duhovnoga života leži u neprestanom naprezanju naše volje. Spasitelj je to izrekao, riječima: »Neka svatko uzme križ svoj svaki dan i slijedi me« (Lk 9, 23).

Pomoću neprestanog naprezanja naše volje u dobru možemo težiti za onom savršenošću, čije smo uzore našli u našem duhovnome štivu. Mi želimo postati slični Spasitelju, želimo da naš unutarnji život postane odraz Njegovoga. Mi želimo da se pokorimo i podredimo Vječme Zakonu, koji ravna svijetom — koji sva priroda s najvećom točnošću izvršava, a koji jedino čovjek poremećuje. Želeći postati nosiocima Božjega poretka, to se sva mudrost našega života sastoji u tome da se svojevoljno podvrgnemo onoj istoj zakonitosti, kojoj se nesvjesno podvrgava nerazumni svijet — tj. mi moramo vršiti volju vrhovnoga zakonodavca. »Budi volja Tvoja, kako na nebu tako i na zemlji« (Mat 6, 10). U tome je princip svetosti; u ovoj je rečenici sadržana srčika svih onih molitava koje su rečene od početka svijeta i koje će se reći do konca svijeta. Poniznost, tj. ponizno je pokoravanje volji Božjoj dakle temelj svim ostalim krepostima; na ovoj mora da počiva zgrada našega unutarnjega života.

Poniznost, molitva, duhovno štivo i vježba volje u dobru one su četiri pretpostavke bez kojih je svaki unutarnji život isključen. Duhovno je štivo u običnim prilikama potrebno, jer po njemu obično spoznajemo volju Božju.

Ipak još nismo spomenuli ono najjače sredstvo, koje je za nas na ovoj zemlji ona vatra koja u nama pali rđe grijeha i daje života našoj duši, tako da i ona usplamti novim žarom. Tada mi sami na sebi iskusimo riječi sv. Pavla, koji veli: »Živim ja, ali ne ja nego u meni živi Krist« (Gal, 2, 20). To je plod presv. Euharistije. Ona nas vodi k vrhuncu kršcanske savršenosti, pravog unutarnjeg života. Ona je naša prva radost na zemlji; po njoj već postajemo dionicima buduće nebeske slave.

Mi živimo u sretno doba; mi svi možemo uživati plodove pontifikata Pija X.; možemo često i dnevno biti s onim koji je sva radost naša. Po odredbi svetoga Pape zemlja je postala nebom i bijedni su oni katolici koji još nisu razumjeli značenje česte i dnevne sv. Pričesti.

Po svetoj Pričesti u našoj duši počinju strujati one vode koje vode u život vječni (Iv 4, 14). Sveta Pričest najbrže i najlakše preporađa i diže naš nutarnji život. U svetoj Pričesti duša slavi svoje trijumfe, ona postaje slična svome Božanskome Zaručniku, postaje božanska. Granice nutarnjeg savršenstva kao da prestaju; duša postaje dionicom neizmjernosti i vječnosti.

Tko spomene reformu unutarnjega života pomoću svete Pričesti mora se i nehotice sjetiti svete Ispovijedi. Ova su dva sakramenta izvor stalne i uspješne reforme nutarnjeg života svakog katolika. S tim je u vezi i izbor stalnoga ispovjednika. Bog, naime, hoće da vodi ljude pomoću ljudi. Ispovjednik od Boga dobiva posebne milosti da nam pokaže volju Božju. On će nas uputiti koje mane da izbjegavamo i u kojim krepostima da se vježbamo.

Sve su ovo samo pomoćna sredstva, koja napokon dovode do jednoga cilja; sva ova imadu da uvedu Boga u našu dušu i da je On ukrasi što većim stupnjem nutarnjeg života. Tek tada će biti ispunjena ona neizmjerna praznina koja je u našoj duši i koju može ispuniti samo neizmjerni Bog.

No mnogi će se u čudu pitati kako da jedan kongreganist govoreći o unutarnjem životu ni ne spominje Bl. Djevicu Mariju. Zar ona nema u njegovoj duši posebno mjesto? Zaista prije negoli završim, potrebno je da okrunimo ovaj referat kratkim razmatranjem o Bogoro-

dici i da vidimo je li Blažena Djevica Marija udovoljila onim zahtjevima za koje smo rekli da su neophodno potrebni za bujan unutarnji život. Ono malo riječi i rečenica, koje nam je sačuvalo Evanđelje o Isusovoj majci, na vrlo točan i savršen način pokazuje bit njene duše. Rečenica »Neka bude po riječi tvojoj!«, koju je izgovorila, kada joj je Arhanđeo Gabrijel donio radosnu vijest o njenome pozivu, sadržava u sebi princip, suštinu njene osobnosti. U njenom životu nije bilo niti časa kada ona ne bi činila volju Svevišnjega. Ona je vršila zakon Božji, ona se je pokoravala običajima svoga naroda, ona je napokon slijedila sve savjete, koje je njena duša dobivala na neposredan način od Duha Svetoga.

I ako je ona bila izabranica među izabranima, nemojmo pomišljati da se ona nije služila duhovnim štivom. Pobožni su je slikari prošlih vjekova prikazivali gdje čita iz Psaltira. Posve je jasno da je ona neprestano čitala i molila psalme; njen hvalospjev »Veliča duša moja Gospoda« sastavljen je od rečenica raznih nam dobro poznatih psalama; Djevica je sadržaj psalama tako upila u svoju dušu da su joj oni u svim časovima nesvjesno izvirali iz njenih presvetih usta. I kada pomno pročitamo hvalospjev »Magnificat«, koji se je jučer na tako lijep način izveo u crkvi Presv. Srca, to u njemu vidimo izražen sav unutarnji život Bogorodice. Njena duša, koja je počivala u Bogu, prožeta je bila punom i potpunom radošću. Ona je ljubila poniženje, samo da ne zaboravi Onoga koji je vječan, koji je tvorac svijeta. U Bogu je ljubila sve ljude, sav rod ljudski, i bila je presretna da može prikazati svoga vlastitog Sina za vječno otkupljenje čovječanstva.

Majka Marija je, dakle, za nas pravi uzor. Ona je bila puna Milosti, sav neizmjerni unutarnji život samoga Boga napunio je njezinu dušu; neizmjerni Bog nama daje svoj vlastiti život preko Nje; a gdje je nama ljudima Bog prisutniji negoli u presvetoj Euharistiji. Svećenik, koji nam je dijeli, zapravo nadomješta bl. Djevicu Mariju, koja u svojoj beskrajnoj ljubavi nama daje puninu svoga vlastitoga unutarnjega života, svoga vječnog neograničenog unutarnjeg života, — koja nama daje samoga Boga Isusa Krista euharistijskoga. Zato je sveta Liturgija tvrdila jučer u svojemu čitanju: »Tko mene

nalazi, nalazi život i crpst će Spasenje od Gospoda«. Zaista, tko nalazi Mariju, nailazi na njezin unutarnji život, na život potpune Milosti u njenoj duši, nailazi na život svetoga Trojstva. Marija nam daje taj potpuni život presv. Euharistijom; na taj način nove vode božanskoga, neizmjernoga života počinju strujati u našoj duši; mi uistinu počinjemo »crpsti Spasenje od Gospoda«, kako to veli sv. Liturgija.

Do konca našega života crpimo preko Marije božanski život! Molimo joj se bez prestanka da puni svete radosti jednom preminemo u njezinom nježnom zagrljaju i na Srcu Isusovu. Tek u nebeskoj će slavi — u Srcu Isusovu — doći stablo našega nutarnjega života, koje je na zemlji počelo da klija, do svoje potpune veličine i do svoga potpunoga cvata. Tek onda će naša duša postati savršeni, užareni odraz, presvetoga, vječnoga, trojedinoga, božanskoga Sunca.

[Katolički List, 51 (1923) 618—619]

KAKO BI MORALO BITI

U svojoj knjižici o Katoličkoj Akciji Ivan govori također o duhovnom životu. Ovaj put ne iznosi samo svoje osobno iskustvo, nego se izdiže i promatra stvari iz Božje perspektive, onako »kako bi moralo biti«. Iako svoja razmišljanja veže uz pokret Katoličke Akcije, njegove misli imaju jednaku vrijednost za svaku akciju u krilu Katoličke Crkve. Radi se o temeljnim zakonima apostolskog rada, o njegovoj svrsi kao i sredstvima kojima se treba služiti da bi se došlo do onakvog cilja koji Bog želi.

Svi znamo, da je Crkva Katolička mistično (otajstveno) Tijelo Kristovo. Krist je glava, a mi smo njegovi udovi. Kao što je glava na križu umrla, tako po svetom Krštenju i udovi mističnoga tijela umiru. Isto tako će članovi mističnog tijela s Kristom uskrsnuti. Krist će tada biti središte svega: mjesto sunca i mjeseca sjat će sunce Kristova tijela i svjetlost ovoga tijela razlijevat će se na uskrsla ljudska tjelesa. Konačna svrha ljudi jest

da dođu u Kraljevstvo Kristovo. Jedino po Crkvi će doći u nj i postići svoju konačnu svrhu. Slijedi, dakle, da sve u svijetu, sav svjetovni poredak mora služiti da ljudi, pripojeni Crkvi i tako Kristu, uskrsnu na vječnost. Tako, na primjer, i država imade cilj da se brine za sreću ljudi na zemlji. Država je savez obitelji, koje na zajedničkom zemljištu tvore neovisnu zajednicu, a pokoravaju se najvišoj glavi. Slijedi da je zadaća države da pomogne obiteljima i pojedincima da nađu vremenitu sreću, koja je put u vječnost. Kada, na primjer, država pomaže obitelj, pomaže ona rađanje i uzgajanje djece. Ta se djeca rađaju i uzgajaju da uzmognu biti pripojena mističnom tijelu Kristovu i da po tome postignu konačnu svrhu. (...)

Ako je nadalje svrha čovjeka da ne bude samo pripojen tijelu Crkve, već da po njemu zaista i postigne vječnu sreću, a ta se postizava kreposnim životom, slijedi da društveni poredak imade cilj da čovjeku olakša krepostan život. A da čovjek opet uzmogne pošteno živjeti, potrebne su dvije stvari: glavna je vršenje kreposnih djela, a pomoćna je posjedovanje dostatnoga broja materijalnih dobara, a da se uzmognu vršiti kreposna djela. Među svim krepostima prvo mjesto zauzimlje krepost pobožnosti, koja nas potiče da odajemo Bogu dužnu čast. Kontemplacija (duboki vjerski život), život duše u neprestanoj zajednici s Isusom, jest najbolji život. Tako, eto, sav društveni poredak imade zadaću da nam pomaže vršenje kreposnih djela u aktivnom životu i da ova kreposna djela stvaraju dispoziciju za razmatranje. (...).

Čovjek koji hoće da živi potpunim ljudskim životom, treba da živi životom Milosti, životom sjedinjenja duše s Bogom. To je jedini pravi ljudski život. Prema tome je jedino život svetaca jedini pravi ljudski život; zato su najviša remek-djela umjetnosti ona koja opisuju taj život ljudske duše s Bogom. To su djela mistikâ kao sv. Terezije, sv. Ivana od Križa. Isto tako su oni narodi najveći koji ljudskome rodu daju najveći broj svetaca, jer su sveci najsavršeniji ljudi, koji najbolje žive prema svrsi ljudskoga života.

Iz svega rečenoga slijedi da je čovjek stvoren radi razmatranja (kontemplacije) duše i da sve ljudske djelatnosti moraju imati kao cilj kontemplaciju duše. Unutarnje Kraljevstvo Kristovo treba da se po Milosti širi u dušama.

I svjetovno ljudsko društvo, koje je izašlo iz krila Adamova, imade ne samo zadaću da rađa ljude, koji će postati udovi na tijelu Crkve, već naravno društvo imade također zadaću da Crkvi omogući da ova uzmogne djelovati na život ljudskih duša. Iz toga slijedi da se cijelo ljudsko društvo, koje je u katoličkim narodima preko svojih članova pripojeno tijelu Crkve, mora tako organizirati da se u njemu stvore najbolji preduvjeti Crkvi za njenu djelatnost širenja unutarnjega Kraljevstva Kristova. Slijedi da sve, bez iznimke, iz čega se sastoji ljudsko društvo i što doprinosi životu ljudskoga društva, anorganske tvorevine, bilje, životinje, tijelo čovjeka, obitelji, staleži, političke zajednice mora se tako organizirati da služi i pripomaže kontemplaciji duše, jer napokon i aktivni život stvara dispoziciju za kontemplaciju. (...)

Razlikujemo naravnu i vrhunaravnu kontemplaciju. Svaki čovjek, koji nije kršten, živi životom najdostojnijim naravnoga poziva, ako razmatra, na primjer, o Nepromjenljivom i Savršeno Jednostavnom Biću, koje je počelo i svrha svih stvari. Svako naravno ljudsko društvo, bez obzira na vrhunaravni poziv čovjeka, teži za tim da se ostvari takav društveni poredak koji će omogućiti čovjeku razmatranje o spomenutoj istini, jer najviši čin ljudskoga uma može biti da spozna i ljubi Boga.

Budući je čovjek određen za vrhunaravni red, to se ljudski društveni poredak ne može kod toga zaustaviti, već mora čovjeku omogućiti vrhunaravnu kontemplaciju. Ova kontemplacija kod kršćanina nije naravan čin, već vrhunaravan kao uopće svi čini čovjeka, koji je u Milosti. Sveti Toma definira kontemplaciju: »Simplex intuitus veritatis« (Sum. theol., IIa IIae, q. 180, a. I et X 6.). Kontemplacija je prema tome jednostavno zrenje puno ljubavi Boga i božanskih stvari.

Ako je, dakle, takva kontemplacija čin koji najbolje odgovara čovjeku, koji je ponajprije razumno biće, a zatim biće uzdignuto u vrhunaravni red, slijedi da sve,

pa i reorganizacija društvenoga poretka, mora da daje poticaje za vršenje kreposti i time da služi kontemplaciji duše.

[Katolička Akcija, str. 32—38]

SREDSTVA KATOLIČKE AKCIJE

Budući da Katol. Akcija imade osim općeg asketsko-mističkog cilja i specifični cilj, da izgrađuje unutarnje i vanjsko socijalno Kraljevstvo Isusa Krista, a jer je bitni preduvjet socijalnog apostolata temeljita izobrazba uma prilagođena staležu, slijedi da Katolička Akcija uzgaja ponajprije asketsko-mistički (ako se tko drugi ne pobrine za taj uzgoj) i daje filozofsko-teološku izobrazbu uma prilagođenu staležu, a k tomu proučava i primjenjuje onu znanost koja se posebno bavi socijalnim Kraljevstvom Kristovim, to jest katol. sociologiju, i to poglavito ona poglavlja na koja upozoravaju Papine Enciklike, odnosno poslanice i upute nadležnih biskupa.

U središtu nastojanja Katol. Akcije jest ascetika i mistika.

Iz svega dosadašnjega vidjesmo da sva ljudska djelatnost mora ići za tim da ljudskoj duši olakša što dublji vjerski život (kontemplaciju). Imati Milost na zemlji, a slavu na Nebu, jest cilj svih ljudskih nastojanja. Ako se ženimo, naš je cilj da si pomoću obitelji olakšamo život, da izbjegnemo grijehu, te da uzmognemo bolje vršiti volju Božju: rađanjem i uzgajanjem budućih sudionika Kraljevstva Božjega. Ako se bavimo ekonomskom akcijom, želimo sebi i drugima priskrbiti materijalna dobra; ekonomska akcija ide za tim »da poboljša stanje onima koji žive od rada svojih ruku, da im omogući da postupno osiguraju svoju budućnost, da mogu slobodno i javno vršiti krepost i izvršivati svoje vjerske dužnosti, da osjete da su ljudi, a ne životinje, kršćani, a ne pogani, da onda lakše i s više žara pohrle prema onom Jedinom i Potrebnom Dobru, prema onom najuzvišenijem dobru, radi kojega smo stvoreni« (Leon, XIII. Graves de communi).

Štogod radili, sva djela moraju ići za tim da se u svijetu čini što manje grijeha i što više zaslužnih djela. Sve mora promicati težnju ljudske duše za savršenstvom. Budući su ascetika i mistika znanosti o kršćanskom savršenstvu, slijedi da ove dvije znanosti mora da stoje u središtu svih ljudskih nastojanja. A jer članovi Katol. Akcije na poseban način hoće ljudima omogućiti nastojanje za savršenstvom -- ostvarivanjem socijalnoga Kraljevstva Kristova — to je jasno da i u organizacijama Katoličke Akcije ascetika i mistika, te provođenje njihovih načela, moraju stajati u središtu svih nastojanja.

Tamo gdje je katolički život tako razvit da uz Katoličku Akciju brojno cvatu čisto-vjerska udruženja, pravilno je da ova vjerska udruženja uglavnom preuzmu brigu oko asketsko-mističkog uzgoja i života svojih članova te da i Katolička Akcija taj uzgoj i život redovito crpi iz vjerskih udruženja.

[Katolička Akcija, str. 49—51]

IZ IVANOVIH PISAMA

Kao tajnik Hrvatskog Orlovskog Saveza Ivan je vodio opširnu službenu korespondenciju s raznim osobama i ustanovama. Osim toga sačuvala su se mnoga njegova privatna pisma. Kao student u Parizu vodio je zanimljivu korespondenciju sa svojim roditeljima, u kojoj otkriva svoje kršćanske poglede na život i svijet, što roditelji nisu shvaćali, i dapače pokušavali ga, napose majka, razuvjeriti u njegovim stavovima. Iz tih zanimljivih pisama, koja su u cijelosti objavljena u prvoj Ivanovoj biografiji od dra D. Kniewalda 1932 god., donosimo samo slijedeće izvatke. Ivan ne samo da brani svoje religiozno uvjerenje, nego želi i roditelje privesti dubljem vjerskom životu.

Istinita je tvoja tvrdnja da su svećenici i redovi najviše pridonijeli katoličkoj renesansi među francuskim intelektualcima, a oni su, velikim dijelom konvertiti u javnom životu, rehabilitirali katoličku nauku. Mi dolje ži-

vimo na granici Crkve i posve je prirodno da tamo niču sekte i da su apostazije na dnevnom redu; bilo bi nenaravno kad se ne bi katolike progonilo. Lijepo veli današnja »pričesna« u misi sv. Dionizija: »Kažem vam, moji prijatelji, ne bojte se onih koji vas progone«, a sv. Pavao (Gal. 6, 14—18) stavlja se za uzor govoreći: »Braćo, hoću da se hvalim samo Križem našega Gospodina Isusa Krista, r a d i k o j e g a m i j e s v i j e t r a s p e t i j a s v i j e t u«. Dobro meditirajte o značenju podcrtanih riječi. U tome leži filozofija sreće: valja postaviti težište svih naših želja u o n a j svijet, sebe posve zaboraviti radeći za Našega Gospodina Isusa Krista, koji je jedini vječan. Ti bi mi mogao reći da bismo s tim idejama svi mogli umrijeti od gladi. Tako mama sigurno misli. Držim da naše logičke dedukcije moraju biti konsekventne. Ako naime vjerujemo u apsolutno Božanstvo, a pretpostavljam da i mama u to vjeruje, tada nema slučaja (Luk 12, 1—8). Moramo dakle činiti uvijek volju Božju i ako On hoće da gladujemo, gladujmo; ako On traži, da damo sebi glavu otsjeći, recimo: hvala Bogu! Osim toga valja znati da dragi Bog nikada neće natovariti na čovjeka onaj teret koji ne bi mogao podnijeti. Ovo pišem poglavito radi mame, koja je uvijek u neprestanom nervoznom strahu. Da nema Boga, i da slučaj egzistira, razumio bih mamu (tada bi bilo bolje ustrijeliti cijeli ljudski rod), ali pošto smo tako sretni da znamo da je ovaj život vrlo kratka faza i da ćemo zatim biti u vječnome nebu, budimo junački, žrtvujmo sekundu ovoga života da uđemo u beskonačno nebo... Molim javite mi svaku opozicionalnu misao, da tako uzmognemo u međusobnom nastojanju za ovo dvadeset-trideset godina, što nam je možda biti na zemlji, upotrijebiti sve naše energije da spasimo naše duše i što više duša naših bližnjih... Ljubi Vas Vaš sin i brat u Isusu Kristu. Na dan sv. Dionizija Areopagite 1921.

[Iz pisma ocu, listopad 1921.]

Zabrinutoj majci, koja nije shvaćala njegov intenzivni religiozni život u Parizu, Ivan piše objašnjavajući svoje obraćanje.

Potpuno je razumljivo i naravno da je moj sedmogodišnji boravak daleko od kuće i u raznim društvenim

krugovima na mene jako djelovao. Osim toga znadeš da me je život na sveučilištu u Beču, onda rat, studij i napokon Lurd potpuno uvjerio o istinitosti katoličke vjere i da se zato moj cijeli život kreće oko Krista Gospodina. Ti me ne smiješ krivo shvatiti i sebi predstaviti da znači jedno te isto vjerovati i žalostan biti. Upravo je protivno istina. Gospodinu se mora s veseljem služiti i veseliti se neobično lijepoj prirodi, sreći obiteljskog života i svim ostalim darovima.

[Iz pisma majci 20. X. 1921.]

Katolička je vjera moje životno zvanje i mora to biti svakom pojedinom čovjeku bez iznimke. Budući da je ovaj život samo kratka priprava za vječnost, to je naravno da sav naš rad ide za tim. Jedan se ženi da dobavi nove stanovnike neba, drugi je osim toga novinar i širi istinu, jedan je željezničar i pridonaša brzom širenju Kraljevstva Božjega, itd.

To se čini neobično, jer živimo u stoljeću gdje je jadno duhovno stanje. Zaboravilo se natprirodno misliti i živi se i umire, a da se ne zna zašto. Moguće je da će to jadno stanje doći napokon kraju, ali mi se ne smijemo dati zgnječiti od ove blatne atmosfere u kojoj živimo...

Nadam se da smo istog mišljenja i da ćemo se zajedno moliti dragom Bogu. On neka upravlja naše putove tako kako nalazi da je dobro, a ne kako bi želila naša mašta.

Pokušaj, draga mama, moliti krunicu, koju sam Ti poslao i zazivlji dragu Majku Božju Lurdsku da ozdraviš, ona će ti možda pomoći. Otac Ti može kod toga pomoći, a ni ja neću sigurno biti lijen.

[Iz pisma majci, 6. XI 1921.]

Jedno od sredstava koje je Ivan visoko cijenio za napredak u duhovnom životu, bile su duhovne vježbe. Neprestano se isprepliću kroz godine njegova studija i kasnijeg djelovanja u Zagrebu. Obavlja ih redovito jednom na godinu. Ivan je gotovo uvijek pod duhovnim vježbama pravio bilješke od kojih su nam se neke i sačuvale. Te su bilješke zajedno s odlukama koje je tom prilikom činio i bilježio, prema običaju duhovnih vježbi, dragocjeni dokumenat koji omogućuje duboki uvid u njegov duhovni život. Prema svjedočanstvu p. Josipa Vrbaneka, Ivanovog ispovjednika i duhovnog vođe, Ivan je u duhovnim vježbama od 7. do 9. XI. 1923. god. odlučio sav svoj život i rad posvetiti Kristu i da neće osnivati vlastitu obitelj, što se može lako razabrati i iz samih bilježaka. Mjesec dana kasnije za blagdan Bezgrešnog Začeća 8. XII. 1923. Ivan je položio vječni zavjet čistoće. (Vidi J. Vrbanek, Vitez Kristov, Zagreb 1943, str. 183).

Bilješke iz duhovnih vježbi 7—9. XI. 1923.

7. XI.

I. Razmatranje

Nikakva lumina kod razmatranja.

Molitva Confiteora vrlo jasna. U njoj se očituje plod razmatranja. Osobito:

quia peccavi nimis cogitatione
verbo
opere

1) Jer nas je Bog stvorio na svoju slavu.
Dao nam je misaoni svijet, koji potječe od Njega i mora biti samo produženje Njegovog unutarnjeg života.
Peccavi: jer kod mene to nije uvijek tako bilo.

2) Jer nas je Bog stvorio na svoju slavu. Naše riječi moraju davati samo svjedočanstvo o Njemu, moraju prenositi Njegov unutarnji život u duše bližnjega.
Peccavi: jer...
3) Jer nas je Bog stvorio na svoju slavu. Dao nam je sposobnost stvarati djela, koja predočuju njegov unutarnji život i daju tako svjedočanstvo o Njemu.
Peccavi: jer...

Kod Krunice bolje meditiram kada je molitva oralna (još bi bolje mogao razmatrati o njoj kada bi je nekolicina glasno molila).

II. Razmatranje

Služit ću Gospodinu Bogu kao **korektiv** u kat. organizacijama, jer spoznajem permanentne odstupe od pravih doktrina (Sen., Orl., Domag.).

Reprezentant idealizma Kat. Akcije u sjemeništu. Nikakav lumen o sv. Liturgiji.

Sve što mi se učini, dogodi, kao da dolazi od samoga Boga i zato nam ne smije ništa narušiti duševni mir. Uvijek si zamisliti da su samo Gospodin Bog i ja na svijetu.

III. Razmatranje

Najbliži, najsigurniji put k cilju — k spasu duše moje. Ostajem li u svijetu, kod roditelja, idući u školu i zalazeći u organizacije, pišući po listovima, neće biti u mome životu snažnoga poteza; sve će biti »prtljanje«. U red da stupim. Skoro je isključeno da bi moje oči još mogle podnijeti intenzivniji studij (moguće bi operacija mogla pomoći). Kako, dakle, sigurno spasiti dušu svoju? Kako životu dati pun sadržaj? Trebalo bi položiti zavjet poslušnosti jednoj grupi, organizaciji, koja je nedvojbeno pod uplivom Duha Svetoga, koja nedvojbeno **stvara** u svim svojim — glavnim i sporednim, velikim i malim — akcijama Kraljevstvo Božje. To bi mogao biti Katolički Pokret, kada bi se zagrebački nadbiskup za ovaj brinuo. Ali kako se nigdje ne opaža njegovo zanimanje za Kat. Pokret, a jedino njemu bi se mogla zavjetovati poslušnost, to se moram prisloniti uz kakav red, koji je po svom internacionalnom karakteru neovisan od hijerarhije, a ipak stvara Kraljevstvo Božje.

8. XI.

I. Razmatranje

Moram češće negoli dosada razmišljati o zloći grijeha i o raznim momentima iz Staroga Zavjeta. Tek kada upoznam i osjetim značenje grijeha, znat ću pun ljubavi da zagrlim sv. Križ, koji me je oslobodio tako velike, vječne nesreće. — Svladati ljudski obzir, da mi ovaj ne pokvari i ono malo časova, koje čovjek u svijetu može posvetiti vječnim istinama.

II. Razmatranje

Pitao sam gospodina Boga ne bih li se rado vidio na samrti kao svećenik ili redovnik. Nisam dobio u tome pogledu nikakvog osobitog rasvjetljenja. Posve bih sretan bio kada bih umro u položaju u kojemu jesam, samo me je strah što sam u radu u kat. organizacijama, pisanju i dr. više išao za svojim osobnim simpatijama, negoli za onim što je više u Božjem interesu. Zato bi bilo potrebno da, radeći i nadalje u onome milieu-u u koji me je postavila Božja volja, radim pod nečijim direktivama — tj. onih čije je zvanje i čiji je život pod neposrednijim uplivom Duha Svetoga.

Sposobnosti tijela: slabe oči. Dakle: ne posvetiti se posve intelektualnom radu. Otpornost tijela prema umoru, lošoj hrani, kiši, tvrdom ležaju — sposobnosti koje me upućuju na putovanja po mjestima gdje su naše organizacije.

Sposobnosti duše: poznavanje jezika i kat. pokreta u raznim zemljama. Biti posrednikom između tih pokreta i našega (djelovanje korektora). Orijentacija u književnosti — prosuđivati ovu sa kat. stajališta. Isto i o Liturgiji.

Ako što napišem, dati prije toga nekome da pročita.

Consideratio

Kao što se je Spasitelj otrgnuo od roditelja, mora se i moje srce osloboditi od njih. Vršiti volju oca Nebeskoga i biti pripravan ostaviti dom, kada On to traži. Sada dok još boravim kod roditelja, voditi slobodnu egzistenciju i raditi ondje gdje to Katolički Pokret traži bez obzira na roditelje. Moja je obveza da im pribavim onoliko sredstava koliko im je potrebno da pristojno žive i gledati da njihov život i rad budu po srcu Božjem.

III. Razmatranje

Kako je slatko, Isuse, boraviti u Tvojoj vojsci, služiti pod Tvojom zastavom. I oca, i majku, i sve što mi je drago zaboravljam, kada se sjetim Tvoje nebeske pojave i Tvoje mile Majke. Isuse, sav se predajem Tebi. Najradije bih Ti tamo služio, gdje se neprestano o Tebi razmišlja i samo, samo Tebi i više nikome ne služi. Ti valjda hoćeš da Ti savršenije služim u položaju u kojem sam sada. Ne bi li Ti želio da se osnuje jedna nova bratovština kat. laika, koji će se posebno obvezati da Ti služe? Ne bi li Ti želio da su u njihovome programu svakoga mjeseca dvodnevne duhovne vježbe? Ne bi li se oni mogli obvezati da će Tebe primiti svaki dan i da će dnevno moliti po uputama onih koji budu poglavari te bratovštine? A i njihov apostolat bi bio uređen po uputama tih poglavara prema kojima bi oni položili obvezu poslušnosti. — Isuse, neka bude Tvoja volja! Loquere, Domine, quia audit servus tuus!

9. XI.

I. Razmatranje

Isuse kada Ti trkaču pokazuješ tri mete i na svaku postavljaš jedan poseban lovor-vijenac, tko ne bi želio u lijetu ugrabiti onaj koji je najudaljeniji i do kojega je najteže doći? Molim Te zato, Isuse, da u staležu, koji sam izabrao, uvijek nastojim Tebi sličan biti; ne tražiti za se nikakav imetak, biti poslušan poticajima Tvojim u mojoj duši i savjetima moga duhovnog vođe, kojim se Ti služiš i nemati drugog Zaručnika doli Tebe Spasitelju moj. Ne dopusti da Ti se ikada iznevjerim i daj mi snagu da u dragovoljnome trpljenju postajem Tebi sve sličniji.

Molim Te zato, Isuse, mogućnost da razmišljam o vječnim istinama i da se s Tobom, mojim Bogom, dnevno ujedinjujem.

II. Razmatranje

Ti mi veliš, Isuse, da Te slijedim. Zato te molim da uništiš u meni nagnuća, koja me još vežu k roditeljima i čine me katkada mlitava i neodlučna u Tvojoj službi. Odlučujem zato da ću živjeti od sada u obiteljskoj kući životom posve posvećenim Tebi. Uvidim li da me ovakav život i najmanje sprečava da vršim Tvoju volju i u neznatnim stvarima i da bih u drugome položaju mogao više učiniti na Tvoju slavu, obećajem Ti da ću ostaviti očinski dom.

III. Razmatranje

Osjetio sam svu ljubav Božju, koja se očituje u njegovim neizmjernim dobročinstvima. U dobročinstvima tijela i duha. U svima je on sam nazočan, on sam radi dajući nam te darove. Pokreće svemir, sunca, da ja mogu živjeti, da biljke mogu rasti, koje će me hraniti. No najveće je dobročinstvo gdje nam se neizmjerni Bog sam daje. Očituje nam svoju veličinu u beskrajnom svemiru, u velikim morima; svoju ljubav u milosti posvećujućoj, koja te milijarde sićušnih nevjernih dušica ispunja samim sobom i čini dionikom neizmjernosti. — O, svoju beskrajnu ljubav najviše pokazuje, ne dajući nam samo svoja dobročinstva, ne bivajući samo prisutan, radeći sâm dajući nam te darove — nego dajući nam svu svoju neizmjernost, beskrajnost — u maloj Hostiji za hranu.

O preobilje Božje ljubavi, koja tako neznatnog prašnoga ljudskog stvora obdaruješ nepojmljivim darom. — Tebi za uzdarje, Bože, dajem sâm sebe. Uzmi me i ne dopusti da svoje oko kada na stranu bacim i da požalim svoj izbor. Daj da kalež trpljenja primim i da zazovem na ovoj zemlji Tvoje ime, da Te nakon toga mogu licem u lice gledati!

Isuse bez duhovne obnove hrvatskoga naroda nema obnove. Sve ostalo su prtljanije. To je smisao riječi duhovnog vođe. Ako želiš, Isuse, da budem redovnikom — evo me! Daj mi milost da ostavim Tebi za ljubav oca i majku!

[Rukopis, Arhiv FV]

Bilješke iz duhovnih vježbi 27—29. III. 1926.

Subota 8 h

Gospod nas je stvorio da ga hvalimo.

To je prvo. Anđeli ga bez prestanka hvale, sva priroda ga hvali. I mi ga moramo hvaliti.

Sve drugo je sporedno. To je cilj radi kojeg nas je stvorio, inače nas ne bi stvorio.

To je zašto nas bez prestanka u životu uzdržava.

POPRAVITI:

Hvaliti Gospoda zbog sjaja kojim se očituje u prirodi. O tome misliti, govoriti.

Hvaliti ga zbog dobročinstava, sv. Crkve, svetaca, Presv. Euharistije.

Poticati HOS da i on hvali Gospoda i svi njegovi članovi. HOS radi članstva — a ne obratno — stvoriti preduvjete, da članstvo može izvršiti svoj životni zadatak: hvaliti Gospoda.

Subota 17 h

Budući je grijeh najveće zlo, zapravo jedino zlo, jer nas lišava jedinoga dobra — Boga, slijedi da grijeh valja najviše mrziti i svim se sredstvima protiv njemu boriti. I Orlovska organizacija imade zadaću da uništava grijeh. Ako se ne postigne da članovi budu bez smrtnoga grijeha, sva je organizacija besmislena, jer čemu čovjeku sav svijet, ako gubi onaj cilj radi kojeg je stvoren. Minimalna mjesečna sv. Ispovjed, što propisuje Zlatna knjiga, morala bi biti svečana manifestacija orlovske borbe protiv tom jedinom zlu, grijehu.

Orlovska organizacija veliko je dobročinstvo za članove, jer im daje preduvjete da si spase svoju dušu. Da uzmognu svi članovi upoznati što bolje cilj radi kojeg su stvoreni — laudare, revereri, servire Deum — orlovska bi im organizacija iskazala najveće dobročinstvo, ako bi za njih priređivala duhovne vježbe. Duhovnik u društvu dokaz je neizmjerne ljubavi Crkve prema vječnom spasenju orlova; uvesti bi trebalo sistematsku poduku

katekizma. Prema tomu u prvome redu i prije svega Orlovska udruženja mora da paze na unutarnji, intenzivni rad; na tako temeljit odgoj svakog pojedinca, da svaki njegov čin bude svjesno odgovarao trostrukom cilju radi kojega je stvoren. Jedino ovako odgojene ličnosti kadre su da socijalno-apostolski djeluju, tj. da i drugim ljudima stvaraju uvjete te i ovi isto tako spoznaju trostruku svrhu svoga života i prema njoj urede svoj život. Orao, koji ne zna trostruku svrhu svoga života, jest nesmisao.

Nedjelja 8 h

Na smrtnoj bih postelji želio da sam svagdje bio odaslanik Velikog Kralja, tj. uvijek u prisutnosti Božjoj, svjestan da je hvala, čast i služba Božja jedino važno, a sve ostalo je taština. I ako sam u svojoj svojevoljnoj zaposlenosti bio rastresen, mrk, zaboravljajući na svrhu moga rada:

Odluka: Sav rad mora ići bez žurbe, sve u tempu i s ritmikom.

1. **U odlučeno vrijeme naglo iz kreveta skočiti (Bolje kasnije odrediti negoli ne ustati naglo).**
2. **Prije razmatranja točno odrediti vrijeme (trajanje) (bez žurbe!)**
3. **Hod po ulici redovito umjerenim tempom, oči preda se; misli se bave jutarnjim razmatranjem.**
4. **U zbornici raditi samo najnužnije poslove, ostalo vrijeme govoriti s drugim profesorima da zavole Krista.**
5. **U razred ući polako, sabran, znajući unaprijed koju materiju valja preći.**
6. **Bez velike nužde ne propustiti u određeni čas podnevno ispitivanje savjesti. Redovito treba 5 časaka da traje. Zatim Anđeo Gospodnji.**
7. **S roditeljima sabrano govoriti; osobito s Majkom.**
8. **Ne žuriti se s instruentima.**
9. **Večernji ispiti savjesti redovito 5 časaka.**

Nedjelja 10,15 h

Strahovita opasnost prijeti Omladini u udruženjima interkonfesionalnim. Grijeh, koji čovjeka izlaže vječnim mukama, tamo je neopažen. Ne samo to, već omladina dobiva prigodu da proigra svrhu radi koje je stvorena.

Kada bi samo biskupi svom odvažnošću upozorili na tu najveću opasnost! Radi se o najvećem dobru, a njima je povjereno da stado čuvaju od te najveće, neopisive nesreće.

HOS mora upozoriti članstvo na to najveće zlo u narodu — grijeh. Sve mora prožeti svijest o tom užasnome zlu. Da se uzmogne u dušama Orlova užariti vatra apostolata za borbu protiv grijesima, koji nas posvuda okružuju, treba se izraditi shema duhovnih vježbi za orlove, te razaslati na duhovnike i ove godine još obvezati sve duhovnike da se u svim društvima održe barem djelomične duhovne vježbe za sve članove.

Srž svakog apostolata mora da je borba protiv grijehu. To je glavni okvir, u koji ulaze druge vrste apostolata — čisto vjerski, prosvjetni, politički, ekonomsko-socijalni.

Tko vojuje u redovima Crkve, ima samo jednog neprijatelja — grijeh, sve su ostalo indiferentne stvari, kojima se valja služiti za pobijanje grijeha i promicanje spasa duša.

Nedjelja 2,45 h

Odluka: Ustati uvijek da dospijem 1/4 sata prije početka sv. Mise, da razmatranje uzmognem u miru obaviti do sv. Pričesti.

Ostati dok svećenik ne ode s oltara, ako je još sv. Pričest poslije sv. Mise, ako nije barem još 5 minuta poslije. Najkasnije ustati u 5 3/4 pod uvjetom da sna nije ispod 6 sati.

Nedjelja 17 h

Ratujući pod vodstvom raspetoga Kralja moram do konca života biti razapinjan. Zaručnica Isusova je kroz sve vjekove pribijena na križ — i ja isto moram biti dionikom te slavne sličnosti. Život bez križa — udoban — morao bi za mene biti najvećom sramotom. Stoga moram biti sretan i smatrati kao normalno stanje vojnika Isusova — a ne mrmljati kao do sada — teške staleške dužnosti, koje priječe dovoljni privatni studij i rad.

Odluka: Savjesno obavljati staleške dužnosti i to smatrati za križ mojega života; za moje dnevno razapinjanje, koje donosi blagoslova u radu za spasavanje duša u Kat. Akciji.

Ponedjeljak 8 h

Spasitelj je u Nazaretu sve do 30. godine obavljao i posve tehničke poslove. Bio je tesar. Posao je taj mogao i netko drugi obaviti. On nije došao na svijet da bude tesar, a ipak je radio taj posao, skoro cijeli svoj život.

Poduka za mene: Spasitelj mi daje primjer da se moram podvrći posve tehničkim poslovima; onima koje bi na mome mjestu mogao i drugi, možda još mnogo bolje, obaviti (škola). Odricanje svoje individualnosti i obavljati službu i u onome što ne odgovara specifičnom individualitetu potrebno je da svladam vlastitu volju — superbiam vitae. Stoga s radošću moram da i dalje nosim križ svojih staleških dužnosti, da si time zarađujem kruh. Ovo ispunjenje volje Očeve neka bude zalog blagoslova u radu Kat. Akcije.

Ponedjeljak 10,15 h

Među ljudima, među kojima želim djelovati, moram da se ponašam kao i oni sami. Spasitelj prije svog javnog djelovanja, dao se pokrstiti od Ivana, kao svaki drugi grešnik. On je to učinio nama za primjer; isto se među svim onim ljudima gdje hoću djelovati moram prikazati kao njima ravan u svim njihovim slabećama.

Prije negoli zađem među njih, mora da sam svladao tri konkupiscencije, poglavito prvu. **Da ne uspregnem pred poteškoćama, naporima tjelesnim neću sam rasuđivati, već pitati svog duhovnog vođu za savjet.**

Sve nove generacije valja upozoriti da tim što postaju dionicima Kat. Akcije moraju biti spremni na trpljenje, plač, nepravdu. Blago vojnicima Isusovim, jer oni trpe, plaču, podnose nepravdu. Duh udobnosti i težnje za isključivom zemnom srećom jest duh ovoga svijeta.

Odluka glede majke:
Donositi joj češće što će je veseliti.
Dolaziti kada zove i tu žrtvu pridonositi za nju (makar pri tome djetinjast izgledao).

Savjeti duhovnog vođe

Nedjelja:

Dvije mise. Posvetiti se roditeljima, prijateljima (lagan razgovor). 1 sat pred večer adoracija.

Kaniti se precipitancije.

U sebi bez prestanka pobuđivati čine ljubavi, prema dragom Bogu Spasitelju. (Uvijek se krećem kao riba u dragom Bogu). To će me očuvati brzine, dati mir i u drugima ljubav probuđivati.

Kod mojih se predavanja vidi — (poglavito inteligenca) — da su stvarno loša, odveć nepripravljena. Što izgleda oduševljenje jest napetost.

Kada primim predavanje: mirno govoriti, stvarno dobro biti potkovan, bez napetosti. Pripraviti ih barem razmatranjem.

(Što manje primati)

[Rukopis, Arhiv FV]

PRAVILO ŽIVOTA

Ivan je veoma ozbiljno shvaćao poziv na svetost, na koju je svaki kršćanin pozvan po milosti krštenja. Zato je ušao u borbu da svoj duh osolobodi od neurednih sklonosti, koje bi ga previše vezale za ovu zemlju i dovodile u opasnost da se udalji od Boga. S druge strane želio je steći što više vrlina dosljedno Isusovim riječima »budite savršeni kao što je savršen vaš Otac nebeski«. Dokaz njegovog ozbiljnog nastojanja oko kršćanske savršenosti jesu njegove odluke ili kako je on to nazivao »pravilo života«. U njegovoj ostavštini sačuvalo se nekoliko redakcija njegovog životnog pravila. Ovdje donosimo prve odluke koje je sastavio još u Parizu i posljednju redakciju koja je pronađena nakon njegove smrti u njegovu misalu. U njegovim odlukama zamjećuje se da je polagao dosta važnosti na tjelesne pokore prema tadašnjim uobičajenim shvaćanjima duhovnog života. Na savjet ispovjednika i liječnika taj svoj relativno strogi način života ublažio je posljednjih godina.

Pariške odluke

1. Na sasvim tvrdom ležati.
2. Cijelo tijelo dnevno ledenom vodom umivati.
3. Izjutra ništa ne jesti.
4. U petak glad osjećati.
5. Češće u najboljem teku prestati.
6. Gimnasticirati svaki dan u kojim god prilikama.
7. O sebi nikada ne govoriti.
8. Samo ručati i večerati.
9. Jednom mjesečno 24 sata ništa ne jesti ni piti.
10. Suvišak svojih dobara siromahu pokloniti.
11. O svojoj boli nikada ne govoriti.
12. Što manje govoriti.
13. Svaki dan bar se jednom posvema Bogu pomoliti.
14. Ići u neugodne situacije.
15. Vlastitu bol blagosivati.
16. Katkada si svojevoljno bol zadavati. (Sjećanje na muke u paklu!) (U potaji).
17. Materijalija što skrivenije od svijeta vršiti.
18. Katkada iz najboljeg sna ustati i gledati zvijezde.
19. Ići po najtamnijoj noći na strašiva mjesta (pobijediti strah, ojačati vjeru).
20. Poniženje pred ljudima s veseljem primiti.
21. Ne odati se nikada odviše jednostrano znanosti.
22. Biti sa životom u najužem kontaktu.
23. Kad sunce pomoli lice, biti spreman za materijalni život. (Ljeti u 4 h, zimi u 5 h ustati).
24. Čuvati se jednostranosti u nauci, koja ubija veselje.

Posljednja redakcija životnog pravila

1. Prije svake molitve sjetiti se jutarnjeg razmatranja.
2. Kada ima dosta druge hrane, što manje kolača.
3. Prije svake molitve (adoracije, razmatranja) odrediti trajanje.
4. Ne raditi poslije večere svoje poslove.
5. Mala tajna: Isuse, želim da Te po Mariji svaki dan više ljubim! (Ili: Bouquet spirituel).
6. Kao pokoru što savršenije vršiti staleške dužnosti.
(7. Kao pokoru smatrati redovnim pravilom tek svaki drugi dan se naspavati.) (Zagrada je naknadno stavljena olovkom — op. prep.).

8. Pričestiti se svaki dan i po mogućnosti pohoditi presv. Olt. Sakrament.
9. Bezuvjetno kao pokoru vršiti električno brzo ustajanje, uvijek i bez iznimke. Ustati bezuvjetno u onaj čas, kada sam to na večer zaključio (pa makar morao zbog umora po danu počivati). Ne leći po drugi put.
10. Kod svakog obroka učiniti koju pokoru za spas duša.
11. Qui regulae vivit Deo vivit: stoga bez važnih razloga ne mijenjati svoje odluke.
12. U adventu nikome ne dati povoda da se smije.
13. Smijati se samo u znak duhovne radosti.
14. Kada se služim tehničkim sredstvima na širenje slave Božje, biti barem na onoj visini na kojoj su liberalci (s istim potrebama) kada oni rade za stjecanje novaca.
15. Moj govor i ponašanje prema bližnjemu mora podupirati a ne rušiti njegovu kontemplaciju.
16. Biti što uredniji.
17. Ama nesciri et pro nihilo reputari!
18. S ljudima, koji nemaju osobnu krivnju da nijesu katolici, govoriti u duhu animae Ecclesiae i prosuđivati da li vrše ono što naravni zakon od njih traži i nadovezivati na ono naravno dobro što je u njima.
19. Nikada ne prigovarati jelu.
20. Ne bockati, pogotovo ne majku.
21. Ljubiti sv. šutnju.
22. Kod jutarnjeg ustajanja, umivanja, hoda u crkvu misliti na presv. Euharistiju.

LITURGIJA

Liturgija Katoličke Crkve bila je glavno područje u kojem se kretao Ivanov osobni duhovni život. Ova činjenica veoma iznenađuje kad se ima u vidu da je Ivan bio laik i da njegovo zanimanje za liturgiju počinje još u studentskim danima. Interes za liturgiju kod njega je tako velik da Ivan odabire u Parizu temu svoje doktorske dizertacije koja nosi naslov »Utjecaj liturgije na francuske književnike od Chateaubriand-a do danas«, koju je dovršio i obranio na Filozofskom fakultetu Zagrebačkog Sveučilišta. Po svome dolasku u Zagreb usporedo s ostalom svojom djelatnošću na polju katoličkog odgoja Ivan se posebno zalaže za liturgijsku obnovu, koja se počela i u našim krajevima provoditi. Drži predavanja i piše brojne članke po časopisima o značenju liturgije za duhovni život svakog vjernika.

Upravo u njegovim člancima o liturgiji najbolje se vidi njegova raspjevana duša koja teži da po toj službenoj molitvi Crkve neprestano daje Bogu hvala i s Božanstvom se ujedinjuje. Ujedno se tu vidi i njegovo duboko religiozno iskustvo i doživljavanje kršćanske vjere prema staroj izreci »lex orandi lex credendi« — »zakon molitve-zakon vjerovanja«. Od njegovih brojnih članaka o liturgiji izabrali smo one koji nam očituju svestranost njegova shvaćanja i proživljavanja liturgije.

DUHOVNA OBNOVA PO LITURGIJI

Ovaj Ivanov članak može se nazvati njegovim »liturgijskim programom« koji je najprije on sam provodio u život, a potom nastojao da ga oživotvore i drugi s kojima je apostolski radio. U njemu iznosi svoje temeljne poglede na ulogu liturgije za duhovni život katolika.

Promotrimo li povijest Crkve Kristove, to će nas zadiviti veliko mnoštvo redova, svetaca, institucija, te remek-djela svake ruke. Zaista s ponosom i veseljem možemo promatrati prošlost katoličkog puka: sav heroizam prvih mučenika i križara, sav apostolski žar braće sv. Franje i Dominika, svu državljansku mudrost jednog sv. Ljudevita i Henrika, svu znanost jednog sv. Tome i jedne sv. Terezije. Na Crkvu i njenu povijest možemo s pravom primijeniti riječi sv. Pisma: »Circumdata varietatibus« (Ps 44, 10). Ipak promotrimo li dublje svu ovu šarolikost Crkve u raznim vjekovima i kod raznih naroda, to ćemo se doskora uvjeriti da je podloga tome šarenilu duhovni život pojedinaca — odnos njihovih duša prema Bogu i djelatnost koju Milost Božja vrši u njihovim dušama.

To je ono bitno, ono supstancijalno, a sve ostale manifestacije vjerskoga života, svi ti vidljivi izražaji djelatnosti Duha Svetoga u ljudskoj povijesti — sve je to nebitno-akcidentalno.

A mi, koji smo skupljeni u tzv. organizacijama Katoličke Akcije — toj suvremenoj manifestaciji djelatnosti Duha Svetoga u Crkvi — povezani smo s minulim katoličkim generacijama ovom supstancijalnom vezom duhovnog života. (...)

Ako, dakle, želimo dostojno izvršiti našu ulogu kao članova »Katoličke Akcije«, to je bezuvjetno potrebno da spoznamo temelje našega rada, da si usvojimo onaj univerzalni duhovni život koji ostaje isti kod svih naroda i u svim vjekovima.

Mislim da razumijete moju misao: ono što je zajedničko svim katolicima jest njihov vjerski život. I čim ovaj vjerski život više bude savršeniji, to će i rad pojedinaca

oko »obnove svega u Kristu« (Ef 1, 10) biti uspješniji. A jer je čovjek društveno biće, koje se mora oslanjati na svojega bližnjega, ako se želi usavršiti u kojem mu drago pogledu — pa i u vjerskom — to je potrebno da se svaki pojedinac okoristi tekovinama drugih: jednom riječi, da od drugih nauči duhovno živjeti.

A tko je bolja učiteljica duhovnoga života od sv. Crkve, koja osim svog dvijetisuć-godišnjeg iskustva djeluje pod uplivom samog Duha Svetoga; koje su bolje metode od onih koje ona sama naučava? Pokucajmo, dakle, smjerno na njena vrata i zamolimo je da nam Ona bude voditeljicom u našem duhovnom životu, zamolimo je da naš ograničeno ništetni život postane dionikom Njenog beskrajnog unutarnjeg života, da se naša sitna duša proširi do neizmjernosti božanskog života.

Crkva to čini po svojoj svetoj Liturgiji. Liturgija je službena molitva Crkve, službena molitva Zaručnice Kristove, razgovor između Zaručnice i Božanskog Zaručnika. O, kako mi rado prisluškujemo kada se dva veoma mudra čovjeka međusobno razgovaraju; nama se čini da se naše grudi proširuju i da mi postajemo mudrijima. A što biva tek onda kada prisluškujemo razgovor između Krista-Boga i njemu slične Crkve? Zar da sav taj idejni svijet ostane za nas bespredmetan, da ne digne naše živote do neizmjernih visina božanskog života? Oh ne! I kada još k tome pomislite da je svaka ljudska duša zaručnica Kristova i da vaša duša postaje ogledalom neizmjernosti Riječi Božje, tada se u čudu preneraženo pitate: »Gospode Bože, je li moguće da si tako ograničenog stvora učinio nosiocem vječnosti; da s ljudskom dušom činiš tolika čudesa?«

Do svih tih spoznaja mi dolazimo po sv. Liturgiji. Potrebno je zato da je što temeljitije upoznamo i da se s njom što više okoristimo. Evo što je najbitnije. Najveća stvar, koja opstoji na svijetu, jest sv. Crkva, najveća stvar u Crkvi jest misa, a u misi pretvorba. I kao što je Krist za svog zemnog života bio usmjerio sve svoje misli prema Golgoti, tako zaručnica Kristova, Crkva, upire sve svoje poglede prema oltaru. Što se, dakle, događa na oltaru, to je najveća stvar koja se uopće zbiva u svijetu. Tamo se zbiva socijalno djelo kategzohen, molitva i žrtva, koju je za spas cijeloga svijeta prikazao

Isus na Kalvariji i koju katolička hijerarhija — taj nosilac svećeničkog reda Kristova — javno prikazuje Bogu za sve ljude i u ime njih svih. (...)

Nakon što je u kratko prikazao strukturu liturgijske godine, Ivan nastavlja:

Tako kroz cijelu godinu razmatramo o neizmjernom životu Kristovu. Naša duša na taj način postaje odrazom same neizmjernosti. Liturgija nam, nadalje, iznosi pred svijet život bl. Djevice Marije, anđela te napokon svu povijest sv. Crkve, kako se odražava u njenim reprezentantima — svecima. Kada razmatramo u svim tim otajstvima, to već na zemlji postajemo dionicima Božanstva. (...)

Iznosi potom konkretan primjer razmatranja na temelju liturgijskog teksta iz Mise bl. Djevice Marije — svetkovina sv. Krunice i potom nastavlja:

Već se iz navedenoga vidi da se najbolje razmatra na temelju svete Liturgije. No, jer mi nemamo ni potpuno hrvatsko izdanje misala, niti se u nas još poznaje pjevana svečana služba Božja, kako to traži Sveta Stolica, to će se slijedeće upute obazirati samo na ono što je provedivo u sadašnjim prilikama. Sve ove faktične upute dadu se svesti na ova tri savjeta:

1. Čitaj dnevno duhovno štivo!
2. Razmatraj dnevno na temelju misala!
3. Ne prisustvuj misi, a da se tom prilikom i ne pričestiš!

1. **Čitaj dnevno duhovno štivo!** Želimo li, naime, pravo i duboko shvatiti značenje misala, njegovih molitava, sekvenca, psalama, čitanja, potrebno je da si stečemo jedno solidno vjersko znanje. Neka zaista ne prođe niti jedan dan, a da ne obogatimo naše vjersko znanje. Ne smatrajmo to činom koji ovisi o našoj dobroj volji, već budimo uvjereni da je to naša dužnost. Današnja škola se za tu poduku ne brine; nadomjestimo sami te manjke suvremene škole. O knjigama, koje su za to zgodne, možete dobiti podatke kod vaših duhovnih vođa. No, svakako morate dobro upoznati sav život Spasiteljev i najmarkantnije živote svetaca.

2. **Razmatraj dnevno na temelju misala!** Jeste li jednom upoznali Spasiteljev život, to će Vam i sam Misal biti jasniji. U hrvatskom Misalu imate misu svih nedjelja u godini, te najvažnije svetkovine. Pročitajte si uoči svakoga dana ili misu slijedećega dana ili u cijelosti ono poglavlje iz Evanđelja ili poslanice, koja će se čitati slijedeće nedjelje. Iz ovoga izlučite jednu ili više rečenica, za koje držite da odgovaraju vašim duševnim potrebama i s tim mislima zaspite! Gledajte, ako vam je ikako moguće, da svaki dan prisustvujete svetoj žrtvi. Sada ovisi o vašem vremenu da li ćete vaše razmatranje obaviti izvan mise ili za vrijeme same sv. mise. Ja bih svakako bio za to da za svete mise ništa ne molite već da molite samu misu. No, jer je većini između vas vrijeme odmjereno, to možete razmatrati sve do podizanja o onim rečenicama koje ste si izabrali prije početka. Na taj način razmatrate o jednoj ideji koju iznosi sv. misa i kombinirate liturgijsku molitvu s običnom meditacijom. Podsjećam Vas samo na slijedeće glavne momente svakog razmatranja. Prvo je da pripravite sam predmet. To ste učinili u predvečerje. Dolazi kajanje za grijeh -- tu morate biti vrlo konkretni — i molitva, da vam se on oprosti. Sjetite se prisutnosti Božje: osjećate da je On uz vas i da vi u njegovoj prisutnosti klečite i da On budno pazi kako ćete vi obaviti vaše razmatranje. Možete si također predočiti da Isus na vas gleda iz svetohraništa. — Kada ste si te prisutnosti svjesni, izgradite si u vašoj mašti okolicu u kojoj se npr. zbiva evanđeoska scena. Tako si o Božiću u vašoj mašti predočite štalicu, Mariju, Josipa, vola, magarca i sve detalje, koji vam padnu na um. — Ovo je vrlo potrebno sredstvo, koje sprečava vaše misli da ne pobjegnu i da se ne rastresu. Sada zaprosite Boga da blagoslovi ovo vaše razmatranje i da vam udijeli sve milosti koje želite dobiti po tom razmatranju.

To je do sada bila zapravo samo priprava. Prvo razmatranje tek započinje i ide onakvim tokom kao što smo to već pokazali prigodom betlehemske scene ili ideje o stvaranju Marijinu. Kod ovog razmatranja nije glavno da se u vama užežu veliki i žarki osjećaji; glavno je da stvorite posve konkretne odluke, kako ćete istoga dana doprinijeti neke žrtve suzbijanju stanovitih grijeha ili čineći neko dobro djelo. Čuvati se valja generalnih odluka i kao npr. bit ću ponizan, dobar, itd. Zatim se zahvalite za dobivene milosti i ukratko ponovite cijelo razmatranje.

Gledajte da s time svršite prije podizanja. Kod podizanja prikažete vaše odluke, vaše žrtvice u zajednici sa žrtvom Isusovom Bogu Ocu i molite ga da se udostoji primiti i da vas sama jednom učini dionikom druge Božanske osobe, da vas ona unese u samo srce presvetoga Trojstva.

Slika iz vašega razmatranja neka ostane u vašoj mašti. Znajte da onaj isti Isus, o kojemu ste malo prije razmatrali, leži tamo u jaslicama i da je u njegovom srcu velika čežnja da se ujedini s vašim srcem i sa svim srcima ostalih vjernika, koji se nalaze u crkvi.

3. **Ne prisustvuj misi, a da se tom prilikom i ne pričestiš!** Budite uvjereni da je sveta misa bez svete pričesti donekle fragmentarna. Spasitelj se mogao utjeloviti također pod prilikama zlata ili kamena; on to nije učinio, već je primio prilike kruha i vina i time nam je jasno rekao da želi da ga kod svake svete mise blagujemo. Mi se u sv. misi, mi, mistično tijelo, punina tijela Kristova, mi se žrtvujemo s našom glavom. Žrtva je tek onda potpuna ako se u misi najtjesnijim vezama ljubavi sjedinimo s Isusom pretapanjem jedne biti u drugu. To činimo po sv. pričesti. Zato su se prvi kršćani pričešćivali prigodom svake svete mise, a Tridentski je sabor već prije 350 godina izrazio želju da se kršćani pričešćuju uvijek kada prisustvuju svetoj misi. Učinimo i mi tako, budimo suvremeni katolici i postanimo po sv. Pričesti dionicima beskrajnog života Riječi Božje! U tom činu, gdje se vaše tijelo i vaša duša ujedinjuje sa samim Božanstvom, mora da je vrhunac vašega života; u tom je činu i vrhunac cjelokupne sv. liturgije. Sve veličanstvene molitve i pjesme, sva vaša razmatranja, svi vaši čini tijekom dana moraju biti kristocentrični, moraju biti usmjereni prema tom jedinom času vašega dnevnoga života. Na taj se način već na zemlji ispunjava vaša zadnja svrha i postajete dionicima same biti Božje.

Da toliko blago mi katolici ostavljamo zapušteno, a čudimo se da naš rad često ne urađa blagoslovom. Po liturgijskom razmatranju svaki katolik postaje velik i univerzalan. On ostavlja po strani svoje osobne intere-

se i počinje osjećati što osjeća sama Crkva, taj velebni odraz samog neizmjernog Krista. Na temelju se Liturgije svaka pojedina duša odgoja. Može se reći da je Liturgija pedagogija u pravom smislu riječi, jer pomoću nje vjernik u svojoj duši proživljava sve faze vječnog Kristova života. Po katoličkoj liturgiji svi ljudi na cijeloj zemlji razmatraju istoga dana o istim stvarima i na taj se način učvršćuje svijest o katoličkom jedinstvu svih naroda. Napokon po Liturgiji čovjek na najsavršeniji način odaje Bogu onu čast koja ga zapada. Vjernik se, koji se moli liturgijski, pridružuje korovima anđeoskim, koji neprestano hvale Tvorca i čovjek se zapravo na taj način već na ovoj zemlji počinje vježbati u onoj službi koju će pun radosti i ushićenja obavljati u vječnosti. (...) Pjevajmo i mi, razumna bića, slavu Božju, ujedinimo naše molitve i pjesme s nostalgičnim molitvama i pjesmama Zaručnice, koja ovdje u ovoj suznoj dolini progonstva pjevajući vapije za Božanskim Zaručnikom — jednom riječi neka i naša molitva odsada bude socijalna, sjedinjena sa sv. Crkvom — neka bude liturgijska!

[Luč, 1 (1924) 11—17]

U KRILU SVETE LITURGIJE

U članku Ivan opisuje putovanje i jednodnevni posjet samostanu trapista u Rajhenburgu, kamo je poveo grupu đaka kongreganista, sa željom da ih upozna s ljepotom liturgije.

Postelja je moja u plamenu — pomislih prema preporuci sv. Terezije;... skočim naglo na noge, zahvalim se Stvoritelju, predam se u naručaj današnjem svečaru, sv. Ivanu Evanđelisti, koji me primi i urnebesnim lijetom stade nositi prema beskrajnom Božanskom Srcu. I međutim sam se već umio; otvorio sam ključanicu velikih kućnih vrata i hladan zrak i mrak prodrmaju svim mojim bićem.

Požurim se kroz mrak prema Južnome kolodvoru. Iščeznu iz moje duše pomisao na orlovski lijet sv. Ivana

i misterij noći stade djelovati na moju odmorenu dušu. I što se više kroz mrak žurim, to mi se posve nehotice sve to jasnije ukazuje slika Učitelja, koji se također u noći dizao preko gora i dolina, išao kroz gradove i šume — dok su ostali ljudi počivali; i tada je pomišljao na spas svoga bijednog stada, koje je došao otkupiti. A tako su činili i apostoli; i oni bi probdjeli čitave noći, moleći se beskrajnom Stvoritelju, vrhovnomu zapovjedniku milijuna zvijezda što trepte na nebu, Zakonodavcu svemira, koji uzdržava sunce i najmanju travu, i svako pojedino stvorenje vodi prema određenoj svrsi. I tajna me je noći sve više zaokupljala i u kretanju svemira osjetih bilo Onoga koji je bio u početku, koji jest sada i koji će kraljevati u vijeke vjekova.

I apostoli, i mučenici, i monasi, i ispovjednici, i djevice, i svete žene, i svi ti heroji čovječanstva, svi ti koji su u prošlosti probdjeli noći u molitvi ili koji su u smirenim zvjezdanim noćima čekali da ih odvedu pred krvnika — svi ti, pa među njima i one mnoge tisuće hrvatskih mučenika — svi su osjetili kucanje noćnog bila, tajanstvenu sveprisutnost Božju...

U tim mislima i osjećajima stigoh na kolodvor. Već je tamo bilo nekoliko đaka kongreganista i svi su bili smireni; kao da je i na njihovu mladenačku dušu djelovala tajanstvenost i dostojanstvo velike beskrajne noći.

Tek što je željeznica krenula i njen isprekidani ritam počeo u našim dušama prekidati pravilnost svemirskih kretanja, dadosmo se na posao. I dok su se nizala sela i gradovi, ukazivale u daljini crkve i tvornice, mi smo, puni neke neizvjesne nade i čežnje, pomišljali na doživljaje koji nas čekaju u Rajhenburgu. Putujemo u trapistički samostan da pohodimo utjelovljenu Riječ Božju, našeg Gospoda Isusa Krista, koji tamo stanuje i vjernicima govori na osobito mio, sladak način pomoću svete Liturgije.

Već smo se radovali kako ćemo prisluškivati koralno pjevanje trapista po kojemu Zaručnik na posebno ljubazan i čaroban način govori ljudskim dušama; kliktali smo od radosti što ćemo mi razumna bića, u raznim časovima dana dati u ime nerazumne prirode — u ime zvijezda i sunca, u ime leda i snijega, u ime ekvatorskih vatri i ražarenih peći tvornica, u ime devetog sata, kada

je sišao Duh Sveti na zemlju, i u ime dvanaestog, kada je Isus bio za nas na križ raspet, dà, kako ćemo i mi u ime svih nerazumnih stvorova i u naše vlastito odati Bogu Tvorcu čast, hvalu i slavu. (...)

Nakon opisa srdačnog prijema i prisustvovanja moljenju Terce, tj. trećeg časa Božjeg oficija, Ivan nastavlja s opisom prisustvovanja sv. Misi sv. Ivana Evanđeliste.

Nakon nekih drugih molitava započe svečana konventualna misa. Kako je dostojanstvena! Kako sve ide polako, da čovjek osjeti kucanje vječnosti. Čemu se žuriti, kada čovjek pjeva hvalu Božju, radi koje je i stvoren?! Čovjek je došao do svog cilja, on ima samo da motri. A o čemu razmatramo, glasno, muzički? »Usred Crkve je otvorio svoja usta, svi krajevi, svi vjekovi čuli su njegovo Evanđelje u kojemu govori s božanskom mudrosti i razboritositi«. I zaista je sv. Ivan div duha; sam Duh Sveti govorio je po njemu i već na samoj zemlji »obukao ga je u odijelo slave«. S ushićenjem moramo priznati da je »dobro hvaliti Gospoda«, kao što je to činio sv. Ivan »i slaviti ime Svevišnjega. Slava Ocu ...«. (...)

O ostalim dijelovima neću govoriti. Radost nas je okupljala, jer smo vidjeli pravu misu, misu u kojoj je živi kontakt između svećenika koji moli i puka koji odgovara. Kada su svi prisutni izišli, pođosmo za njima, da se porazgovorimo s monasima. Đake je pri tome najviše zanimao njihov »nijemi govor«, pa su htjeli naučiti te »tajne« znakove. (...)

N o n a

Moradosmo se požuriti na »Nonu« i zatekosmo trapiste gdje recitiraju Mali časoslov. Taj nas sat podsjeća na smrt Spasiteljevu na križu. To je čas kada su iz njegovoga presv. Srca potekli Sakramenti, ova vrela našeg posvećenja. Jer zemaljsko sunce već počinje zalaziti, mi molimo Gospoda da Krist duhovno sunce, nikada ne zapadne našim dušama. (...)

K o m p l e t o r i j

Na večernju smo se molitvu, na Kompletorij, najviše veselili. Posve razumljivo! Htjeli smo čuti kako trapisti

pjevaju »Salve regina« (Zdravo Kraljice) taj biser crkvene glazbe. (...) Doskora se začuše zvuci antifone »Salve regina«. Sva se ljepota ovih stihova, koji potječu iz jedanaestog stoljeća, može tek razumjeti kada ih pjevaju pobožne duše. Čovjeku se čini da tužni anđeli nose k nebu suze žalosnice ljudskoga roda. Zadnji krik sv. Bernarda: »O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria« sa svim svojim modulacijama izražava svu žalost zapuštenog čovječanstva, koje gaji neizmjernu ljubav spram One koja je »okrunjena suncem, stoji na mjesecu, a ovjenčana je s dvanaest zvijezda.«

U n u t a r n j i s j a j

Kada dođete u Chartres i izvana stanete razgledavati glasovitu srednjovjekovnu katedralu, ne opažate na njoj ništa osobito. Vidite bezbroj šiljastih lukova i lučića, stupova, oslonaca, kipova. Pomno promatrate zavoje velike centralne ružice i sivo staklo, isprutano bjelkastim crtama, što označuju razne biblijske scene. Stanite unutra za lijepog sunčanog dana! O udivljenja! Ponutrica gori grimizno-rumenim, tamno-modrim, žutim i zelenim bojama. Kao da ste ušli u kaleidoskop — u carstvo fantastičnih priča. Tko bi rekao da ona velika ruža, koja izvana sliči sivom isprutanom staklu, baca tako divne reflekse boja i pretvara cio golemi prostor katedrale u magijsko carstvo najdubljih ugođaja? Tko bi rekao da na njoj žive anđeoski prizori, koji sa svojim žarkim šarenim bojama pjevaju himan Bogu? I kada zrake sunca prolaze kroz ta stakla, stakla počinju živjeti i svojim čarobnim bojama blago umivaju svu ponutricu katedrale...

Kad čovjek bez vjere dođe u trapistički samostan, to mu se čini da je došao pred bezbojnu kamenitu katedralu. Možda će se diviti organizaciji toga reda, svim lukovima i lučićima njihovog života, svim sitnicama njihovog dnevnog reda, ali jamačno neće moći razumjeti zašto razboriti ljudi mogu prigrliti takav život. Neće moći to razumjeti, jer sve promatra izvana. Neka uđe u katedralu njihove duše, u kojoj tinja vječno svjetlo Duha Svetoga i koju rasvjetljuje sunce Posvetne Milosti i neće se moći nadiviti čarobnom sjaju i ljepoti što će ih otkriti. A za nas katolike, koji živimo u svijetu, sveta je

liturgija ona vratašca, pomoću kojih možemo zaviriti u to svetište.

Zaista, dođe li čovjek nekatoličkoga duha u trapistički samostan, vidi on u svemu samo ono što je teško i skrajno: hladne sobe, tvrde ležaje, ustajanje u dva sata u noći, bezmesnu hranu, postove, neprestanu šutnju, turobno i često molenje, natpise koji sjećaju na smrt, vječnost, duše koje trpe u čistilištu i slično. (...)

Posve drugi osjećaji obuzimaju novi katolički naraštaj kada stupa među ove tihe zidine. Nehotice mu melodije psalma počinju strujati dušom: »Unići ću u mjesto počivališta predivnoga, sve do doma Božjega« ili liturgijski stihovi: »Ovo je stan Gospoda, silno je čvrsto sagrađen i dobro zasnovan ponad moćne hridi«.

Kada, naime, znamo u čemu se sastoji unutarnji život trapista, to dosta lako zaboravimo sve one fizičke poteškoće, koje mnogoga napune stravom. Sav njihov rad, sve žrtve imaju služiti želji da postanu što boljim dionicima samog Božanskog života. Svi svećenici dolaze u određene sate danju i noću i pjevaju božanski oficij. Kada slušamo ove divne melodije i nastojimo razumjeti i shvatiti smisao teksta, to tek onda možemo pojmiti sreću tih ljudi, koji su ostavili prolazne radosti ovoga svijeta i već ovdje na zemlji počeli pjevati hvalu Tvorcu ne iščekujući za to, kao mi što živimo u svijetu, čas smrti. (...)

[Hrvatska Prosvjeta, 12 (1924) 510—518]

RAZMATRANJA O RIMSKOM MISALU

U ovom članku Merz daje recenziju hrvatskog prijevoda nedjeljnog misala, kako ga je izdao dr. Kniewald 1922. Dva su vida pod kojim Merz gleda na samo djelo: njegovo značenje za duhovni život vjernika i njegova literarno-umjetnička vrijednost. Iz svake riječi prosijava Merčeva umjetnička duša koja u liturgiji nalazi i temelj svoga duhovnog života, i središte koje ujedinjuje sve umjetnosti.

Po prvi put je izišao u hrvatskom prijevodu Rimski misal. I ako prijevod nije potpun, ipak na temelju ove male knjižice, koja je u obliku molitvenika, lako možemo zaključiti na harmonijsku ljepotu ovoga djela. Ostali kulturni narodi preveli su već odavno službene liturgijske knjige. (...)

Slijedi kratak opis povijesti prijevoda liturgijskih knjiga kod drugih naroda te uloga liturgije u obraćenjenima i duhovnom životu velikih ljudi, umjetnika, književnika. Zatim nastavlja:

Je li zaista liturgija tako lijepa da to i najveći umjetnici priznaju? Što više, tko se jednom uživio u ljepotu njezinu taj se popeo na one vrhunce umjetnosti, da mu se sva — i najviša djela — čine niska. Odmah ćemo to shvatiti. Uzmimo praktični primjer. U doba velikog tjedna sva se pažnja kršćana koncentrira na duševno gledanje muke Kristove. Gledajući npr. Bogorodicu pod križem, pjesnik Jacopone da Todi spjevao je god. 1306. divnu posljednicu (sequentia) »Stabat mater«. Ova je pjesma potpuno odgovarala osjećajima sveukupne Crkve, te je ušla u liturgiju. Da je bila u toj pjesmi i najmanja sitnica, koja bi smetala osjećaj svih kršćana, ona ne bi nikada našla mjesta u katoličkoj liturgiji. Slobodno možemo ustvrditi da je sam Duh Sveti inspirator te pjesme, jer On djeluje u duši Crkve: On je autor liturgije. To je samo jedan sitni primjer. Zamislimo sada da kršćani kroz cijelu godinu razmišljaju o glavnim misterijima svoje svete vjere: o inkarnaciji (o Božiću), o Uskrsnuću, o došašću Duha Svetoga. Oko ova tri žarišta (projekcija presv. Trojstva) nižu se ostali fakti iz Spasiteljeva života: nedjelje Došašća, Bogojavljenje i drugo (Božićni ciklus); pretkorizmeno i korizmeno javno djelovanje Spasiteljevo, Spasovo i dr. (Uskrsni ciklus); sv. Trojstvo, Tijelovo, nedjelje po Duhovima (Duhovski ciklus). Ova crkvena godina kao u kakvome pomičnome ogledalu reflektira život Isusov od svoga boravka unutar presv. Trojstva — zemaljski život — pa sve do drugoga dolaska (Sudnji dan). U ovaj su okvir uklopljeni svetački dani, koji su opet umjetnički refleks djelovanja zaručnice Kristove na zemlji. U njima Crkva razmišlja o životu prvoboraca čovječanstva i daje nam uzore, kako valja u naj-

raznoličnijim životnim prilikama, u najčudnijim povijesnim epohama primjenjivati Spasiteljeve ideje na život. U tim danima u duhu gledamo život apostola, mučenika, priznavalaca, svetih žena i djevica.

Ima li, dakle, išta ljepše i plodnije nego li je duševno proživljavanje crkvene godine?! Individualistična molitva, koja je jednostrana (jer je također uvjetovana historijskim milieuom i stupnjem obrazovanja onoga koji moli) postaje socijalna i univerzalna. Stanoviti momenti u Spasiteljevu životu (koji je apsolutan u svojoj punini), koje pojedinac sam za se nikada ne bi mogao shvatiti, postaju mu jasniji, jer su u Misalu koncentrirane najmarkantnije ideje, koje se odnose na onaj dio Spasiteljeva života što se upravo toga dana slavi. Liturgija imade prema tome veliko odgojno značenje i s potpunim pravom možemo reći da je Rimski misal najpedagoškije djelo što ga uopće imamo: on je Pedagogija »par excellence«.

Svatko tko sistematski u sebi proživljuje Kristov život uzvisuje i preporađa svoju dušu i izgrađuje od nje jedan univerzalni tip (jer je Krist univerzalan: uzor svim narodima i svim vjekovima). (...)

Uz Misal je najljepši molitvenik Časoslov. Ne, on nije samo molitvenik, on je s Misalom najljepše književno djelo, što ga čovječanstvo posjeduje. Možda će se tkogod nasmiješiti čitajući ovu tvrdnju. Razumljivo! Mi katolici u Jugoslaviji živimo još u takovoj tmini da u glavnom nemamo posve jasne pojmove ni o djelovanju Crkve u čovječanstvu, ni o ljepoti njenog bogoslužja. (Mi nemamo, na žalost, dostatan broj kontemplativnih redova, koji bi činili liturgijsku propagandu). (...)

Nakon što je opisao strukturu brevijara i pojedinih časova, te iznio njihovo značenje i kratak sadržaj, nastavlja:

Sa zemlje se eto neprestano dižu molitve k nebu. Među katoličkim narodima (na žalost kod nas to još nije provedeno) nema sata ni časa, kada redovnici ili svećenici ne bi molili božanski časoslov. Tako je to raspoređeno da čim jedni prestanu, drugi nastave i kontinuitet je uvijek uspostavljen. I kako sunce kreće od istoka k zapadu, tako se sati i molitve kreću od istoka k

zapadu i ne prestaju nikada. O divne li Crkve, koja bez prestanka u zajednici s nebeskim vojskama pjeva hvalu Tvorcu!

Usporedimo jedno djelo svjetske literature s liturgijom! Uzmimo Fausta! To je umjetnički refleks jedne čovječje duše, koja traži istinu. Za deset, petnaest stoljeća Faust će služiti među ostalim kao okamina one epohe Goetheove duše (koja je bila tip za cijelo jedno razdoblje) kad ga je pisao. Čitamo li to djelo, to nam ono uskrisava u našoj duši kao u kakvome kinematografu život i kretanje pjesnikove duše. Bacimo li knjigu u zakutak, to je njen sadržaj mrtav. Posve je drukčije s liturgijom. Gospodin Bog je život, kretanje; ljudske su duše ono ogledalo na kojemu se to kretanje Božje zrcali. Umjetnički refleks unutarnjega Božjega života je naša sveta liturgija. Ona bez prestanka, dan i noć, zimi i ljeti, od generacije do generacije, svira poput kakvog orijaškog orkestra i šalje svoje raznovrsne zvukove i melodije natrag svom začetniku.

Liturgija je, dakle, umjetnost »par excellence«, jer je ona živa, kao što je i naš Gospodin živ. (Svjetska literatura je muzej okamina raznih stadija ljudskih duša, koje su boravile na zemlji).

Da se vratimo na naš prijevod Rimskog misala. Iz ovog izvađanja lako je zaključiti da je prijevod ovako fundamentalnog djela epohalna pojava u našemu književnom životu. Mogli bismo što više reći da je to najvrednija knjiga što je mi uopće imamo na hrvatskom jeziku. (...) Preporučujemo, dakle, svakomu a osobito članovima našega pokreta da tu knjigu nabave i da po njoj urede svoj život. Uvjereni smo da će on odgojiti cijeli niz solidnih, požrtvovnih, katoličkih radnika i osobito molimo Boga da probudi u mnogim čitaocima želju za svećenički odnosno redovnički stalež. (...)

[Hrvatska Prosvjeta, 3—4 (1922) 81—87]

BOŽIĆNO BOGOSLUŽJE KOD OTACA FRANJEVACA

Merz u članku brani oo. franjevce iz Zagreba što su počeli provoditi liturgijsku reformu u vezi gregorijanskog pjevanja prema Motu Proprio Pija X. o crkvenoj glazbi zbog čega su bili javno napadnuti preko tiska.

Oci su franjevci započeli s reformom, koju od njih traži sveta Crkva — to jest sam Krist. U prvom se redu oni moraju obazirati na želju Kristovu, jer je On Bog i zakonodavac i jer on ništa ne naređuje što nije korisno za spas duša, pa iako to vjernici u svojoj ograničenosti odmah ne shvate. (. . .)

Mi se stoga više radujemo pobožnom pjevanju franjevaca, koje na nas djeluje kao ljubav koja je poprimila zvučni oblik negoli da su pjevala umjetnički uvježbana grla opernih pjevača, koja ugodno djeluju na uho, ali srce ostavljaju posve hladno. Koral postaje jedino onda koralom Božje milosti, koja posvećuje naše duše, kada ga pjevaju pobožne duše, a dovlačenje bezvjerskih opernih pjevača u hramove Božje — kao što se to, na žalost, još uvijek čini — samo profanira svetost crkvene glazbe.

Hvala ocima franjevcima na njihovoj reformi. Neka i nadalje goje narodnu crkvenu pjesmu, ali pod uvjetom da svečano i službeno crkveno bogoslužje ostane posve netaknuto i da se s vremenom uznastoji da i sam narod počne razumijevati njegove ljepote, da započne aktivno u njem sudjelovati. (. . .)

[Katolički List, 3 (1925) 35—37]

OBRED OBLAČENJA NOVAKINJA

U članku Merz objavljuje prijevod obreda oblačenja novakinja kod redovnica sv. Benedikta, kojemu je jednom prisustvovao u Parizu i koji ga se veoma dojmio kako je to zabilježio u svome dnevniku 4. XI 1921. Tekst obreda u ovom članku Ivan završava slijedećim komentarom:

S tim se svršava ova istinita drama, koja je u neku ruku sâm čin mističnih zaruka između duše i Isusa Krista. Valja s tekstom u ruci prisustvovati ovom dirljivom obredu, gledati kako pod blistavim škarama padaju crne kose, kako uz pjesmu nostalgičnog korala djevojka ide do samostanskih vrata i pjevajući moli da je puste unutra. Ona znade da će samo jedanput izići iz tih zidina, kada budu nosili njezino tijelo na groblje — znade da će u uskom samostanskom prostoru zaroniti u carstvo vrhunaravnosti, da će mistička ushićenja i mističke noći ispunjati njenu dušu i poput nadzemaljskog vihora hrlit će, držeći u ruci baklju ljubavi, u zagrljaj Božanskog Zaručnika, koji je urešen sjajem sunca i do vijeka čeka da je nagradi neograničenom srećom vječne združenosti.

Iz ovog malog remek-djela katoličke umjetnosti vidi se do kojeg je dostojanstva kršćanstvo diglo ženu. Obred polaganje zavjeta koji poslije toga slijedi, s umjetničkog gledišta kao da nadmašuje sam ovaj obred oblačenja. To je preobražen himan djevičanstvu, vrhunac umjetnosti uopće, koji se gubi u nedoglednim nadzemaljskim visinama. Klasična grčka umjetnost odsjev je Božanstva kako se očituje u naravnom svijetu (Antigona); Dante nam je dao umjetnost u kojoj je narav podignuta po Milosti u nadnaravni Svijet;ali u obredu polaganja zavjeta kao da smo napustili već naravni svijet i kao da se već nalazimo u preobraženoj anđeoskoj umjetničkoj sferi, gdje blistanje Duha Svetoga stvara djela neopisive ljepote, neopisivog kolorita i sjaja.

I jedino u vrtu Papinstva, koje imade zalog Kristove neograničene pomoći, može cvasti ovo neusporedivo lijepo i miomirisno cvijeće liturgijske poezije. PAX CHRISTI IN REGNO CHRISTI.

[Za Vjeru i Dom, 10 (1925) 273]

NEŠTO O LJEPOTI RIMOKATOLIČKE LITURGIJE

U nas se mnogo govorilo o problemu katoličke umjetnosti, a napose katoličke književnosti. Nitko se tom prilikom nije obazirao na katoličku liturgiju; nije se po-

mišljalo da se u jedinstvenoj liturgiji nalazi najljepši umjetnički izražaj. I zaista katoličku liturgiju uljepšavaju sve umjetnosti: poezija i slikarstvo, ritmičke umjetnosti, kiparstvo, glazba i arhitektura, itd. (. . .)

Posve je naravno da su pravi velikani spoznali te ljepote i da su nam u svojim djelima ostavili svjedočanstvo o utjecaju liturgije na njihov život i rad. U ovome referatu nećemo govoriti o civilizatorskoj moći liturgije, koja je u srednjem vijeku odgajala barbarske narode, ni kako se je iz nje razvila srednjovječna drama. Uzeli smo si za zadaću pokazati s kojim su ushićenjem francuski književnici devetnaestog i dvadesetog vijeka govorili o ljepotama ove umjetnosti i kako su zanosno hvalili umjetničke vrline gregorijanskog pjevanja. Neka, dakle, sami citati govore, a mi ćemo se zadovoljiti da ove povežemo u jednu jedinstvenu cjelinu.

Liturgija je potrebna. Sama je ljudska narav zahtjeva. Vjera i ljudi koji tvrde da se može Bogu odavati čast bez ustaljenih obreda, ne poznaju nepromjenljivu bit ljudske duše. (. . .)

Svečana je liturgija u neku ruku projekcija neba na zemlju. Središte je neba, ako nam je dozvoljeno izraziti se na ljudski način, sam Trojedini Bog, a Anđeli i sveci oko ovoga obavljaju liturgijske čine. Kada si, naime, u mašti zamišljamo nebo, to se obično služimo slikama iz Otkrivenja sv. Ivana Apostola, a ovaj nam ga je prikazao kao najuzvišeniji hram, u kojem se obavljaju neusporedivo lijepe liturgijske funkcije. Kao što je prema sv. Ivanu Jaganjac središte neba, tako se isto sv. liturgija kreće oko presvete Hostije — oko samoga Isusa Krista. (. . .)

No liturgija ne povezuje samo jedinice jednoga naroda u jednu jedinstvenu cjelinu, već ona uspostavlja niti između svih naroda i čini ih braćom i djecom jednoga Oca na nebu. Narodi, koji prekidaju liturgijsko jedinstvo, zapadaju u poganstvo koje vjeru podređuje narodu, a narod dovodi u opreku s cijelom ljudskom zajednicom. (. . .)

Ako je, dakle, u sv. Misi prisutan sam tvorac svjetova, nestvoreni Bog, to je razumljivo da je prisustvovanje Misi vrlo važan čin, da je napokon život s liturgijom, koja nam donosi razne faze iz života Bogo-Čovjeka, bitni život, a da je sav naš ostali rad, usporedimo li ga s tim proživljavanjem Isusova života prema liturgiji, neznatan, nebitan. (. . .)

Liturgija imade posebnu moć da djeluje na ljude i da ih dovodi k spoznanju vjere. Osobito se to onda može ustanoviti, kada prilike dopuštaju da se ona izvodi na tradicionalan način, sa svim sjajem i popraćena gregorijanskim pjevanjem. Waldcheren opisuje svečanu službu Božju u kapelici rue Monsieur, jednom od središta liturgijskog apostolata u Francuskoj, i pokazuje kako su božićni obredi izvedeni po čisto gregorijanskim propisima uz pratnju samoga korala, duboko djelovali na njegovu umjetničku dušu. (. . .)

Ove su analize od vrlo velike važnosti i otvaraju nam poglede u jedno doista zanemareno carstvo katolicizma. Želimo li, naime, nekoga uvjeriti o istinitosti katoličke vjere, to mu iznosimo svu silu razumskih apologetskih dokaza. A eto iz toga vidimo da ima mnogo ljudi koji su posve drugim dokazima mnogo pristupačniji: prava neoskvrnjena ljepota na njih daleko dublje djeluje i oni osjećaju da jedino Istina može biti tvorcem prave ljepote. Tako Huysmans i Waldcheren nisu mnogo razmišljali o katoličkim dogmama, već prisustvujući liturgiji i prateći gregorijansko pjevanje osjetili su opstanak vrhunaravnog svijeta i došli do zaključka da je jedino Duh Istine mogao stvoriti ljepotu liturgije i njezine nebeske melodije. (. . .)

Umjetnost nije puka igra. Ona je potrebna ljudskome rodu. Isto se može reći i za liturgiju. Zamislite da dnevno tolike stotine tisuća svećenika čitaju svetu Misu i Brevijar, i to skoro doslovno iste dijelove i riječi, pa ćete razumjeti da je sv. liturgija jedno od najmoćnijih sredstava sveopćeg mira. Dok milijuni novina šire narodnu mržnju i laž, Crkva mirno vrši kroz vjekove svoju miroljubivu misiju i daje u ruke svojim službenicima mnoge stotine tisuća brevijara i milijune misala, koji govore o ljubavi k Bogu i bližnjemu. (. . .) Dok danas ljudi naviještaju borbu klasa i dok demagozi govore o jednakosti, to Crkva svojom liturgijom posve naravno propovijeda da ne poznaje razlike između bogataša i siromaha, učenjaka i priprostih ljudi. (. . .)

Tko dobro poznaje liturgiju, imat će također temeljitu apologetsku spremu, kojom će se moći poslužiti u borbi s protivnicima. (...)

[Život, 5 (1924) 260—267]

LITURGIJA I UMJETNOST

Liturgija je umjetnička cjelina, u kojoj surađuju sve umjetnosti i koja je djelovala na sve umjetnosti. U njoj nije ništa bez značenja. (...)

Liturgija djeluje na razna osjetila: na oko svojim bojama i kretnjama, na uho svojim riječima i melodijama, na njuh svojim miomirisima, itd. Već prema tome nadmašuje sve ostale umjetnosti koje obično djeluju samo na jedno osjetilo. Po tome i samo prisustvovanje liturgijskim obredima (naravno obredima koji se vrše u potpunom skladu s crkvenim propisima) postaje nekom pripravom umjetničkim užicima života blaženika na nebu: jer u nebu će sva naša sjetila istodobno uživati. (...) I zaista si ne možemo drukčije zamisliti život u nebu, negoli predožbama uzetim iz liturgije. (...)

Tako je čarobna ljepota katoličkih obreda — razumije se mi ovdje uvijek mislimo na točno izvedene, kao što to čine komtemplativni redovi, benediktinci, kartuzijanci, trapisti, donekle franjevci i drugi — da čovjek, koji je jednom osjetio njene čare, osjeća u duši čežnju da sve ostavi i sav svoj život provede u liturgijskim molitvama, pjevajući dan i noć, bez prestanka, hvalospjeve Presvetomu Trojstvu. (...)

Liturgija su i umjetnost u tako tijesnoj vezi da prva postaje pravom školom svim katoličkim umjetnicima. Tek kada je budu temeljito proučili, kada budu po njoj živjeli i s njom znali trpjeti i uživati, tek tada će moći shvatiti uzvišenu misiju svakog katoličkog umjetnika. (...)

[Život, 6 (1924) 336—340]

ART POUR DIEU*

U ovoj studiji objavljenoj u dva nastavka u Hrvatskoj Prosvjeti Merz obrađuje do u detalje problem religiozne glazbe. Uspoređuje ju sa svjetovnom i ističe mnoge njene vrijednosti; posebnu pažnju poklanja gregorijanskoj glazbi koju smatra vrhuncem religiozne glazbe.

Slikarstvo i kiparstvo izražavaju samo vidljivu stranu Božanstva; njihovu smrtnu čovječansku narav, u koju se je odjenulo poradi nas. No glazba se u neku ruku — i to posve tijesno — veže uz riječ, uz samu Riječ, uz Riječ, koja je bila u početku, koja bijaše u Bogu i koja je sam Bog. Crkvena glazba, glazba što se pjeva u crkvi, ne prati i ne tumači samo molitvu ili riječi koje mi kazujemo Bogu, već prati i tumači riječi koje nam je Bog rekao i koje nam On neprestano govori. Iz toga razumijemo kako tijesna veza mora postojati između vjerskog sadržaja i glazbenog izražaja. (...)

Sveci, učenjaci Crkve, hvalili su glazbu. Glazba je tražila nadahnuća u Crkvenoj povijesti, dogmama, vjerskim tekstovima. Glazba nije poput drugih umjetnosti tumač vjere, ono je štoviše njena družica. Crkva ju je tijesno spojila s riječima i s duhom svojih molitava. I zbog tog tijesnog sudjelovanja liturgijska je glazba iznad svake druge glazbe, u nju ulazi više istine i više svetosti. Jedna prava liturgijska služba Božja, kao što se čuje u Beuronu, Solesmesu, u sebi potpuno usredotočuje sklad Ljepote, Istine i Dobrote. U religioznoj umjetnosti beuronskih ili solesmeskih redovnika ništa nije izmišljeno ili prividno (kao npr. u najljepšem kazališnom komadu, gdje znamo da pozornica nije zbilja.) Jer tko je iskreniji u svom umjetničkom izražavanju, glumac koji igra tuđu ulogu ili redovnik koji proživljuje istinu, a ne igra nikakve uloge. Redovnici ništa ne hine, ne iznose ništa tuđe. Njihova se umjetnost nimalo ne razlikuje od njihovih misli, osjećaja (glumac će igrati stotinu različitih uloga!) ona je izražaj njihova cijelog bića; ona je usko stopljena s istinom u koju vje-

*Umjetnost za Boga

ruju i koju ljube. I ta njihova istina nadmašuje sve ostale istine svijeta. Istine drame i opere, istine naših radosti i naših žalosti, naše ljubavi i naše mržnje, naših promjenljivih strasti, sve te ljudske istine, što ih izražavaju najveća djela svjetske umjetnosti, samo su istine drugog reda i relativne vrijednosti. Sve one iščezavaju pred glavnom, nužnom, apsolutnom božanskom istinom, koja se ne mijenja i ne prolazi.

I prema tome liturgijska glazba jest glazba koja sve druge nadilazi. Ona obrađuje i izražava ono što je glavno, bitno, jedino nužno — ljubav k Bogu. I drugi su osjećaji dobri, koje obrađuje poštena svjetska umjetnost, ali najviši stupanj zauzimlje umjetnost, čiji je direktni, neposredni predmet prvi princip i konačni cilj svega — Bog.

Gregorijanska, liturgijska glazba, ne ide nikada protiv Boga i uvijek je svjesna prisutnosti Božje; ona se nikad ne udaljuje od njega, ne zanemaruje ga. Nikakva se zemna misao, pa ni najsvetija ne nalazi u njoj. Ona nije podijeljena između Stvoritelja i stvorenja; ona je pravi uzor čovječanstva; ona ne služi dvama gospodarima. Ništa zlo, ništa nečisto je ne kalja, ne uznemiruje, ne dotiče je se. Ona je glazba svetosti. Njen je odnos prema profanoj, ali u sebi ćudorednoj glazbi, kao sakramenat sv. reda prema sakramentu braka, kao Milost prema prirodi. I brak i celibat su u sebi dobri, ali celibat ipak spada u viši red, jer je to stalež mističkog zaručništva s Kristom. A gregorijanska je glazba preobražena umjetnost tog životnog ideala. Čovjek mora da iziđe sam iz sebe, da se izdigne iznad običnog života i zemnog ideala da uzmogne razumjeti taj životni ideal i da uzmogne uživati u njemu. Sveti Bernard je rekao da bi ljudi na juriš zauzeli samostane, kad bi znali kako ovi usrećuju ljude. Isto tako danas mnogi katolici misle da je svetost, a u tome i gregorijanska glazba, nešto dosadno u čijoj suhoparnosti mogu uživati samo stanovito predisponirani ljudi. A kada bi znali njenu ljepotu, ostavili bi sve koncerte i sva kazališta i na juriš bi je zauzeli! Samo bi u njoj uživali, samo bi nju pjevali, jer bi ispunila njihovu dušu samim Bogom. Užici su u profanoj glazbi samo čaše vode, koje bacate bez prestanka u

prazno morsko korito, a nikada ga nećete napuniti. A ljudska je duša to beskrajno korito, koju samo Bog može ispuniti i usrećiti.

Dà, kako veli Dom Guéranger, veliki monah liturgičar, molitva je za čovjeka prvo od svih dobara, a gregorijanska glazba je u redu umjetničkih ljepota »prvo od svih dobara«. I ako uzmete najdivnija, najčišća djela svjetske umjetnosti, to je od neizmjerno veće vrijednosti jedna ponizna kantilena, što je na koljenima pjeva nekoliko monaha. Njihova je umjetnost nad Beethovenom; sva je božanska: potekla je od samog Boga i Bogu se vraća; Bog je njen uzrok i njena svrha.

[Hrvatska Prosvjeta, 3 (1925) 73—76]

PAPINSTVO

Najznačajnija crta duhovne fizionomije Ivana Merza, koja ga je najviše izdizala iznad kruga angažiranih katolika njegova vremena, bila je njegova ljubav i vjernost prema Papi, Kristovu namjesniku na zemlji i centru jedinstva Katoličke Crkve. Njegov stav prema Papi i Rimu kao središtu kršćanstva bilo je tako nešto jedinstveno i do tada neuobičajeno među katolicima da su ga smatrali revolucionarom, a njegova nastojanja da u život provodi sve ono što je Sveti Otac u svojim enciklikama pisao i tražio od katolika, značilo je veliku novost. Svojim primjerom, riječima i člancima Ivan je stvarno kod velikog broja katolika uspio stvoriti novi način mišljenja i osjećanja prema Papi i Rimu, što je naravno i u praksi imalo odjeka u smislu provođenja u život Papinih odredaba i smjernica za apostolski rad.

VJEČNI RIM

Kroz cijelu 1925. godinu, koja se slavila kao Sveta Godina, Ivan je u časopisu za žensku mladež »Za Vjeru i Dom« vodio rubriku Vječni Rim i u njoj je objavljivao razne dokumente Svete Stolice sa svojim komentarom kako to naglašava i u prvom članku što ga donosimo kako slijedi.

> A koliko ga valja ljubiti, Papu? »Ne riječima niti jezikom, već djelom i istinom«, (I Iv 3, 18). Kad se ljubi jedna osoba, to se u svemu nastoji prilagoditi njenim mislima, izvršiti njena htijenja, protumačiti njezine želje, kao što je naš Gospod Isus Krist rekao o sebi: »Tko ljubi mene, riječ će moju držati« (Iv 14, 23); isto tako, želimo li dokazati našu ljubav k Papi, potrebno je, slušati ga. — Pio X. 18. XI. 1912.

Jedna je od bitnih karakteristika svakog rimskog katolika da ljubi sv. Oca Papu i da sve svoje misli i sva svoja djela ravna prema odredbama i željama njegovim. Rimski je papa vidljivi Krist među ljudima, zaručnik sveopće Crkve. On je nepogrešiv u pitanjima vjere i ćudoređa, kada govori službeno — ex cathedra. On imade trostruku vlast: učiteljsku, kraljevsku i pastirsku. »Papa je namjesnik Isusa Krista, nasljednik Petra, posrednik između Boga i čovjeka, ispod Boga ali iznad čovjeka, manji od Boga, ali veći od čovjeka, koji o svima sudi, ali kojega nitko ne sudi« (Sv. Inocent III. — Sermo 2 in Consecr. Pontif.)

U uzburkanom moru zabluda i strasti, koje tresu čvječanstvom — poglavito danas — Petrova je stolica »sidro nade i luka spasa« (Benedikt XV.), za koju se valja uhvatiti i u kojoj moramo naći zaklonište ako ne želimo i mi da nastradamo.

Štovanje Svete Stolice osobito je važno za Hrvate katolike i to s više razloga: mi se nalazimo na granici

Istoka i u neposrednom doticaju s ljudima i idejama, koji ni malo ne poštuju Rimsku Stolicu. Osim toga u hrvatskom narodu nije nastradao samo princip svake vlasti, već je u širokim slojevima nastala upravo neka mržnja na sve predstavnike građanskog kao i crkvenog autoriteta. I same je krugove dobrih katolika zahvatila ta zaraza i nije rijetka stvar da se na nezgodan način kritiziraju naši crkveni učitelji. A otpad jednoga dijela svećenstva od Crkve, najbolji je dokaz kako je hrvatski narod duboko pao u tome pogledu.

Program je rubrike VJEČNI RIM da što više učvrstimo u srcima našim uvjerenje da nam je dužnost da ljubimo sv. Oca Papu i da prema smjernicama koje on daje sveopćoj Crkvi, i mi upriličimo naše privatno kao i javno djelovanje. Pravi su, naime, katolici spremni da i u privatnom kao i javnom životu, ispovjede i djelima dokažu svoju ljubav osobito time da će što više iskazivati neograničenu poslušnost Apostolskoj Stolici, za koju će biti spremni sve pretrpjeti i za nju proliti svoju krv.

Mi ćemo stoga donositi u ovoj rubrici o Svetoj Stolici »nova et vetera« (Mt 13, 52.), nove i stare dokumente, što ih je Sv. Stolica izdala, a imaju načelno ili praktično značenje za privatni ili javni život katolika. Tako ćemo u svakome broju donijeti neke izvatke o Katoličkoj Akciji, a radi preglednosti dajemo svakome citatu poseban naslov.

[Za Vjeru i Dom, 1 (1925) 15]

PAPA

Svi smo čitali velebni govor, što ga je Sv. Otac Pijo XI. održao u mjesecu rujnu hrvatskim hodočasnicima, obazirući se posebno na prisutne Orlove i zatim govor što ga je izrekao Internacionalnoj katoličkoj muškoj omladini, koja je došla u Rim u ime svojih 5 milijuna organiziranih drugova. Čitali smo također u prošlom broju našega lista nagovor što ga je upravio zastupnicima Katoličkih ženskih udruženja.

Da uzmognemo dobro shvatiti značenje svih tih govora, potrebno je da ih uklopimo u onu okolinu u kojoj djeluje ovaj veliki Papa za vrijeme Jubilarne godine. Potrebno je da si u mašti dozovemo Rim — prijestolnicu svijeta, kako po njoj vrve nebrojene tisuće hodočasnika svih jezika, naroda i rasa, koji su dohrlili sa svih 5 kontinenata da se poklone Ocu svih kršćana. I evo — svi ti hodočasnici, koji su zastupnici raznih kultura, među kojima se nalaze svi stupnjevi civilizacije — od najprimitivnijih ljudi, tek oslobođenih ispod jarma poganstva, sve do najviših stupnjeva obrazovanosti; svi ti raznolični hodočasnici hoće da vide Papu, da mu iznesu svoje poteškoće i da čuju od Njega riječ, prema kojoj će oni udesiti svoju djelatnost. Na Papu se dan danas stavljaju nadčovječni, herojski zahtjevi; On u svom srcu mora da nosi breme cijeloga čovječanstva. On svim tim narodima, svim staležima i svim životnim zanimanjima mora reći upravo onu riječ koju svi oni traže. (...)

Da, kad dođete u Rim, kad vidite misijsku izložbu i hodočasnike s raznih kontinenata, tada osjetite posve jasno urnebesnu aktivnost Rimske Crkve, majke svih Crkava svijeta. Osjećate da kroz rimskog biskupa i rimsku biskupiju teku mlazovi vanrednih energija. Kada ste u Rimu, to vam se čini da se nalazite u orijaškoj do sada neviđenoj, električnoj centrali, čiji se kotači sveudilj vrte i koja u sav svijet šalje energije — velike i čudoredne obnove.

U Rimu imate intuiciju, osjećaj, da je Crkva perpetuum mobile ili, bolje reći, da neka nevidljiva sila trajno pokreće taj divovski stroj. Imate intuiciju da sve na svijetu može propasti, da narodi i države, župe i mnoge biskupije i carevine mogu iščeznuti s lica zemlje, a da će rimska biskupija, unatoč bura i oluja, koje tresu i šibaju po moru povijesti ljudskog roda ostati neozlijeđena. Imate živ osjećaj da je sve krhko i nestalno, da svemu prijeti opasnost da potone u bezdanima, ali da se Papina lađica bez bojazni njiše usred valovlja i munja, jer je usidrena na nepokolebljivoj Petrovoj stijeni.

U ovoj smo Svetoj Godini dublje shvatili što znači Papinska nadčovječnost. Shvatili smo da veličina naroda ovisi o njihovoj vjernosti Papi: ovisi o tome kako

se oni ravnaju prema zapovijedima i željama Kristovog namjesnika. U Papinskom duhu ležala je u prošlosti snaga Hrvatskog katoličkog pokreta; u orijentaciji prema njemu leži i naša budućnost. (...)

[Za Vjeru i Dom, 12 (1925) 337—339]

U VJEČNI RIM

Sveta godina. Na Badnjak su zazvonila gotovo sva zvona svih katoličkih crkava i navijestila svemu svijetu da je započela Sveta Godina. I katolici su u svim zemljama zadrhtali od radosti i puni su nekih velikih slutnji: nepregledne će se bujice božanskih Milosti odsele lijevati na rod ljudski i obnavljati ga u duhu i u istini. Pitali smo se odmah: Hoće li novi sretniji život zastrujati u gradovima, selima, obiteljima, društvima, narodima i državama?

U dušama se našim ukaza slika divovske crkve sv. Petra, u čijoj se sjeni dostojanstveno šeće bijela pojava namjesnika Božjeg, vječno vidljivog zemaljskog Krista. I k tome Pastiru, k tome Učitelju, tomu Kralju hrle nebrojeni puci: hrle mu hladni Nijemci i vatreni Španjolci, ozbiljni Englezi i nestašni Talijani; hrli mu crnac i bijelac, i Indijac i Malgaš. Svi narodi hrle u Vječni Rim, u tu svoju drugu domovinu, da se naklone svome Kralju, svome Ocu. Hrle onamo, da svemu svijetu, krštenom i nekrštenom, ispovjede svoju vjeru u Crkvu Katoličku, jedinu sveopću Crkvu, koju je osnovao Krist, i koja će ostati do konca svijeta.

Katolici hrle onamo da ispovjede svoju ljubav k Namjesniku Kristovu, koji kao i sam Bog nepogrešivo tumači nauku evanđeosku i koji kao kvasac preporađa ljudski rod.

Katolici hitaju u Rim da sami sebe posvete i da tako obnovljeni u svojoj duši preporode svoje prijatelje, svoje obitelji, svoja društva, svoje narode i države. Jer, badava će čovječanstvo težiti za blagostanjem i mirom, za srećom, ako ne bude ljubav Kristova zaplamtjela u svim dušama.

I tu će nutarnju vatru ljubavi k Bogu i k bližnjemu dobiti katolici u Rimu. Tamo će vidjeti i sresti one s kojima su još nedavno ratovali i tamo će se s njima pomiriti i pobratiti. Tamo će osjetiti da su svi narodi samo braća i sestre u zajedničkoj obitelji i svetoj Crkvi, koje je otac i poglavica vječni namjesnik Božji, biskup rimski. (...)

[Mladost, 3 (1925) 65—67]

NOVOSTI JEDNOG DANA — IZ KATOLIČKOG SVIJETA

Uzimam nekoliko stranih katoličkih časopisa i novina, koje primih jučerašnjom i današnjom poštom, i donijet ću vam posve ukratko katoličke novosti kroz samo jedan dan. Da imademo katolički dnevnik, svaki dan biste ih čitali i oduševljavali biste se za Crkvu Božju, koja se vječno pomlađuje i kipi od rada i događaja širom svijeta. Sada Vam ne preostaje ništa drugo, nego da se molite, da taj katolički dnevnik što prije dobijemo.

Da vidimo što je nova u današnjoj kat. štampi: Iz Rima donose novine vijest da je Sveti Otac Papa primio u audijenciju francuske bogoslove i rekao im među ostalim: da je sam grad vječnoga Rima »pun vjere, pun katoličkoga, pun »rimskoga duha« (romanità), koji je duša katoličke duše i koji je savršenstvo, koje ne smije da nedostaje samoj katoličkoj vjeri«. Pitao sam se: zna li uopće naš narod za taj »rimski duh«, koji mora da je duša katoličke duše?! Zar nam se ne nameće dužnost da uzgajamo našu djecu od najranije dobi u ljubavi prema Papi i prema Rimskoj Crkvi — majci svih crkava? (...)

[Katolički Tjednik, 3 (1928) 2]

NA ADRESU HRVATSKOG SOKOLA

U teškim i sudbonosnim prilikama u kojima se dandanas nalazi hrvatski narod, nacionalni romanticizam Hrvatskog Sokola nije kadar učvrstiti i pridići taj narod. Graditi treba na čvrstim vjersko-ćudorednim te znanstvenim temeljima, a nadograđivati valja na katoličkoj tradiciji hrvatskog naroda. I Hrvatski sokoli neka budu uvjereni da je jedino Katolička Crkva luka istine i tvrđa spasa norodu hrvatskome; ako od nje ne zatraže pomoć, uzalud će je tražiti. To im u ovo teško doba i sudbonosno vrijeme dovikuju braća po krvi.

[Katolički List, 2 (1925) 20—21]

PISMO BRATU ORLU

U časopisu »Đački Orao«, namijenjenom orlovskom podmlatku, Ivan je objavljivao članke u obliku pisama. Ovo pismo koje donosimo prema izvornom rukopisu, kako je sačuvano u njegovu arhivu, izražava Ivanovu misao i osjećaje o papinstvu možda najjasnije od svih članaka koje je o tome predmetu napisao.

Dragi brate!

Nedavno si čitao u Orlovskoj straži izvještaj o Đačkom orlovskom tečaju, koji se držao u franjevačkom samostanu na otoku Košljunu. Ne znam da li Ti je poznato da su tom zgodom naša braća đaci posjetili svoju seosku braću Vrbničane i tamo priredili jedan nastup. Vraćajući se kući kroz Aleksandrovo dočekali su ih protivnici Crkve s poklicima »Dolje s Papinom gardom.« Nije to po prvi puta da su naše čete dočekane sličnim povicima.

Kada nas već protivnici nazivaju tim imenom »Papina garda«, kada su oni već opazili da Orlovstvo kao cjelina i svaki Orao kao pojedinac nosi, tako reći, na sebi i cijeloj svojoj djelatnosti žig Papin, to mislim da ću Te obradovati, ako Ti iznesem neke misli o tom predmetu.

Ti se, možda, čudiš da Ti u pismu pišem o Papi i Papinstvu. Obično si slušao o tome štogod u crkvi ili u školi pod obukom katekizma. I u našemu društvu se o tom predmetu govorilo. Ali kako katolička nauka o Papinstvu imade postati svakom suvremenom katoliku stvar njegovog najdubljeg osvjedočenja i njegovog uma kao i stvar njegovog srca, to mislim da je upravo pismo najprikladnije da Ti otvorim svoje srce i to da Ti kao brat bratu iznesem o tom svoje misli, svoje nade, svoje teškoće.

Nedavno sam pročitao knjigu jednog Francuza, kojoj je naslov »Za Papu«. U njoj su izvaci iz djela najglasovitijih umova, a svi ti izvaci velik su hvalospjev Papi. U toj knjizi govore najveći Francuzi o značenju Papinstva. Jedan između njih, veoma glasoviti biskup Ségur, pripovijeda ovaj događaj koji je doživio u Rimu: »Jednog sam dana u okolici Rima ispitivao katekizam jednog malog pastira, kojemu je bilo 13 ili 14 godina i koji me je vodio po divnim brdima Latiuma. Dječak je bio sav poderan; nije možda znao ni čitati ni pisati; ali što je znao i to tako točno da sam se zadivio, poznavao je sve što se ticalo vjere, to jest ono što je čovjeku jedino potrebno ovdje dolje. Nakon više pitanja na koja je mali Rimljanin vrlo dobro odgovorio, došla mi je misao da ga ispitujem o Papi: »Reci mi malo, dijete moje, rekoh mu, tko je to Papa?« Na ove se riječi dijete zaustavi, otkrije si glavu, i pogledavši me s nekom vrstom ponosa i pobožnog strahopočitanja, odgovori: **»Papa, to je Isus Krist na zemlji«.** Kad je presvj. Ségur čuo ovaj odgovor, uskliknuo je: »Oh! divnog li odgovora! U svojoj snažnoj jednostavnosti on u sebi usredotočuje svu nauku o vrhovnoj i nepogrešivoj vlasti Isusa Krista. Da, Papa je Isus Krist na zemlji.«

Kada sam pročitao ovu zgodu, zamislio sam se. Ovaj mali Rimljanin vjerojatno nikad nije išao u školu. Tko je u njegovu dušu ucijepio tu zanosnu ljubav prema Papi. Bez dvojbe je on tu ljubav usisao s majčinim mlijekom: roditelji su ga njegovi uzgojili u tom duhu.

A kako je, dragi brate, kod nas Hrvata? Jesmo li igdje štogod čuli o Papi u svojem očinskom domu? Da li smo vidjeli igda u njemu sliku Papinu? Da li naš hrvatski narod znade o Papi toliko koliko znade onaj

rimski dječak? Da li ga ljubi poput njega? To su pitanja koja sam stavio na se i koja postavljam Tebi, da o njima promisliš.

Ti bi mi, možda, želio prigovoriti i reći: »Razumljivo je da Rimljani znadu za Papu i da ga ljube. Oni žive u neposrednom doticaju s Papom, vide ga, tako reći, svaki dan, i sav Rim sa svojim crkvama, umjetninama, narodnim i pobožnim običajima bez prestanka govori o Papi.« Nešto je istine u Tvom prigovoru, ali moram ustanoviti da svagdje gdje katolički život cvate, tamo je i ljubav i odanost prema Svetoj Stolici najljepši cvijet te pobožnosti. Sjećam se da sam nedavno čitao pismo što su ga starješine Francuskog katoličkog omladinskog saveza poslali Svetom Ocu u Rim. U njemu oni ističu da je njihov najveći ponos što mogu svoju djecu uzgajati u ljubavi i odanosti prema Sv. Ocu Papi, tako da će ta djeca već u najranijim godinama osjetiti da je ljubav i odanost prema Papi za život, privatni i javni, vremeniti i vječni svakog vjernika, od najveće i bitne važnosti.

Ova Te je posljednja rečenica iznenadila: ljubav i odanost prema Papi jest za život svakog vjernika od najveće i bitne važnosti. No Tvoje će iznenađenje biti još veće ako odmah dodam da ta ljubav i odanost prema Papi nije samo za pojedinog vjernika od bitne važnosti, već je od isto tako bitne važnosti za sav društveni život: za život u obitelji i školi, za štampu i umjetnost, za gospodarski i politički i međunarodni život.

Isto kao što je Krist središte cijele povijesti, isto tako je i Papa središte te povjesti. Ta on je vidljivi i živi Krist na zemlji. I kao što je Krist bio kamen smutnje mnogima, razumljivo je da i njegov živi zastupnik mora da imade svoje neprijatelje kao što ih je i Krist imao. I ova misao nam tumači zašto se na Papu posvuda napada, zašto se osnivaju razne sekte, koje blate Papinu vlast, zašto su novine pune pogrda na nj i zašto i nas Orlove napadaju radi naše ljubavi prema Papi.

Neprijatelji Crkve vrlo dobro znadu da mi katolici Papu smatramo vrhovnim i neprevarljivim Učiteljem. Oni znadu da mi smjernice za sav naš vjersko-ćudoredni rad, privatni kao i javni, dobivamo od Pape. On tumači

nauku Kristovu, pokazuje nam što je dobro ili zlo, upućuje nas u naše dužnosti u obitelji, čuva svetost i nerazrješivost braka, traži od nas da svoju djecu šaljemo u katoličke škole, stavlja nam u dužnost da se borimo protiv zloj štampi, a pomažemo dobru štampu. Papa nalaže poslodavcima da radnicima daju zasluženu i pravednu plaću, a od radnika traži da savjesno vrše svoje staleške dužnosti. On daje svim vjernicima smjernice kako će se držati u gospodarskom životu; upućuje novčane zavode da se ne ogriješe o ljubav prema bližnjemu, da ne budu lihvari tražeći od sirotinje da im plaća odveć velike kamate; isto tako Papa osuđuje spekulante na burzama, koji širenjem lažnih vijesti često upropašćuju narodno gospodarstvo, a sebe obogaćuju. Nema, uistinu, djelatnosti kojoj Papa ne bi dao svoje smjernice. On građanima stavlja u dužnost da kod izbora glasaju za ljude sposobne i odane Crkvi, a od vlastodržaca traži da rade za opće dobro. Često smo čitali, kako su Pape u povijesti svrgavali vladare, kad bi ti vladari ugnjetavali svoje podanike, prekršili zakletvu, krnjili prava Crkve. A u srednjem vijeku uspjelo je Papama da stvore Kršćanski Savez naroda, koji je znao ratove svesti na najmanju mjeru i narode ujediniti u bratskom natjecanju.

Sve je ovo dužnost Pape, jer je Papi Krist odredio da narode poučava u vječnim istinama i da im pokaže kako će pojedinci svojim privatnim i javnim djelovanjem postići vječno blaženstvo.

Iz ovoga očito posve proizlazi da je Papa ona podloga i ona nepomična pećina na kojoj je sazdana sva Crkva. Kako Crkva obuhvaća sve krajeve svijeta, sve biskupije svijeta, tako se podloga Papinstva otajstveno proteže na sve biskupije svijeta. Ta kamena podloga je nepomična i sva Crkva, koja se na njoj uzdiže, dobiva svu svoju snagu i svu svoju čvrstoću od te podloge.

Papinstvo je također pećina i podloga duhovnom životu svakog vjernika. Zgrada našeg duhovnog života, našeg vjerskog znanja i naših djelatnosti, mora se podići na nepokolebljivoj podlozi istina što ih Papinstvo neprevarljivo naučava. Papinstvo mora po tom biti bitni dio i podloga našeg duhovnog života i naših misli, na-

šeg htijenja i osjećanja. Papa mora stoga da je predmet našeg posebnog štovanja i naše ljubavi, dio života naše duše.

Naš je narod to dobrim dijelom zaboravio. Naše su novine pune svih mogućih govora i izjava najzaklетijih političara, a kada u njima čitamo koju smjernicu ili izjavu Pape? A ipak je Papa »vidljivi Krist«, na njegova usta govori sam Bog kada Papa govori kao vrhovni učitelj Crkve. Drugi veliki narodi izdaju i tumače velike smjernice Papa, posebnim slovima ih tiskaju u novinama i časopisima.

A mi?

Velik je zadatak, dragi brate, upravo nas Orlova, da budemo u našem narodu nosioci Papinske ideje. Ponosimo se porugom »Papina garda«, kojom nas zadijevaju protivnici Crkve. Oni ne mrze Papu, što je Talijan, nego što je Kristov zamjenik. Pa da je on Papa Hrvat, misliš da ga ne bi mrzili? A zašto neprijatelji Crkve toliko napadaju na naše biskupe? Oni bar nisu Talijani?!

Stoga posvuda širimo ljubav prema Svetoj Stolici i Papi! Pokažimo i protumačimo našem narodu, da narodi, koji se ne drže Papine nauke, moraju da srću u propast. A mi, Orlovi, proučavajmo te smjernice Papa u svojim društvima odnosile se one na naš euharistijski ili politički život, na gospodarstvo ili javno ćudoređe, na jezik u liturgiji ili obiteljski život, na znanost ili umjetnost — u svemu neka nam bude vođa Papa!

U današnjoj zbrci, koja vlada svijetom, gdje je teško razlikovati istinu od zablude, dobro od zla, Providnost je na goru posadila jedan svjetionik, koji svijetli vjekovima i svom zemljom. Budemo li se u našemu apostolskom životu ravnali po tom svjetioniku, možemo biti uvjereni da nećemo udariti u klisuru i da ćemo sebe i svoj narod dovesti u luku spasenja.

Uz Bog živi!

Tvoj u Kristu Kralju odani

stariji brat

[Rukopis, Arhiv F 39; 25]

MARIJA

Ivan je posjedovao posebnu pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji. Napose je štovao Gospu Lurdsku. O Lurdu i Gospi Lurdskoj držao je mnoga predavanja i pisao članke. Za njega je Lurd u prvom redu velika apologija, obrana katoličke vjere, veliki dokaz za istinitost kršćanstva i za postojanje nadnaravnog svijeta. I u svome žaru da s drugima podijeli svoje iskustvo vjere, širi informacije o lurdskim događajima nastojeći da po njima i drugi dođu do spoznaje vjerskih istina i po njima usklade svoj život.

PISMO ING. DRAGI MAROŠEVIĆU

Hvaljen Isus i Marija!

Dragi Dragane!

Obradovao si me Tvojim brzim odgovorom i samo žalim što se je naše dopisivanje prekinulo. Osobito mi je žao što Ti ne pisah iz Lurda, tako da će biti sada prilično teško reproducirati sve svoje dojmove.

Jamačno se sjećaš onih scena iz Evanđelja, gdje je naš Spasitelj utjerao vraga u krmke, koji su poletjeli u jezero i utopili se. Ljudi se **prepadoše** i zamoliše Isusa da ode iz njihova kraja. Iste je ljude **obuzeo strah** kada je naš Gospodin izliječio jedinca. Taj fenomen, kao da se uvijek pokazuje kada Nadnaravna Sila stupa u djelovanje (Na fronti se to često događa!). Isto u Lurdu; samo te tamo ponajprije obuzme osjećaj da je tamo »Ona«, Majka Božja koja je veća i moćnija i ljepša i mirisavija i jača, nego li svi oni Pirinejski gorostasi, koji Lurd okružuju. Ona tamo na zaseban način stoluje i ja mislim da svi koji su tamo, pa makar i ne vjerovali, moraju imati taj osjećaj da ona tamo **jest.** (U Luči će izaći prikaz romana Monsieur le Curé d'Ozeron i tamo sam preveo onaj stavak koji se odnosi na taj fenomen!). Ti se onda nalaziš u Lurdu pokraj Nje; Ona tamo izdiže glavu iznad Pirineja, drži u naručju Boga — zamisli si Boga, koji može sve zvijezde, koje se gore blistaju, da razmrska jednu o drugu. Dakle pred Tobom je Ona — to je jedan realan osjećaj koga se ne možeš otresti — a tisuće vjernika, po noći (svaki s upaljenom svijećom u ruci) ide u serpentini uz brežuljak i pjeva bez prestanka Ave, Ave, Ave Maria. Svaka svijeća, koja trepti, to je jedna duša, koja će danas sutra ili za koju godinu k Njoj. Oh, hoće li što prije doći taj čas, čovjek tamo pomisli, jer zaista tamo ima neki »predokus« Neba). — To je poetski dio.

Po danu stotine (više) bolesnika leži na nosilima, svijet raskriljenih ruku glasno moli krunicu, a Isus u Presv. Sakramentu ide od bolesnika do bolesnika, naginje se svakome posebice i blagoslivlje ga. — Međutim, jedan svećenik glasno viče: Siegneur nous vous aimons, Seigneur nous vous adorons, Faites que je voie ... itd.

(Katkada netko povikne »Ozdravio sam« ... ja sam stigao dva dana nakon čuda i otputovao isto nekoliko dana prije novih čudesa. Ove godine je vrlo mnogo ljudi ozdravilo). U toj atmosferi te strah često obuzme, kao one ljude iz Evanđelja.

Da, u Lurdu sam naučio što je Krunica i to mi je odsele drugi najbolji prijatelj. Prije Lurda, iskreno priznajem, bila je u dnu duše neka sumnja, neki osjećaj da li se ja ne molim kakvome fantomu moje mašte?! Molio sam dakako, jer da sam prestao, znači ne vjerovati u Bl. Djevicu Mariju. A kuda onda? Okreni se od katolicizma, sve je oko tebe mračno i ružno.

Dakle, Lurd je mojoj razumnoj vjeri pridodao osjećajni momenat...

Sebe spominjem, jer držim da je cijeli naš pokret — a ja sam čedo toga pokreta — u vjerskom pogledu vrlo racionalističan. Za svaku najsitniju stvar, treba im apologija, da ih uvjeriš. Ne opstoji onaj kontakt od srca k srcu s Bl. Djevicom Marijom, ona slijepa djetinja ljubav, koja vjeruje a ne traži hiljadu argumenata za tu vjeru. Što ti pišem, to je samo nabačeno, ali znam da rado meditiraš. Držim da ćeš ono što sam izostavio sam nadopuniti.

Nijesi li i ti malo racionalističan? Čedo našega pokreta!? Znam da je teško trpjeti, ali neki ljudi imaju poziv (vocatio) trpljenja. Mi smo tijelo Kristovo, to su na njemu uloge podijeljene. Jedni moraju da trpe, da uklone kaznu Božju, koja bi se morala stresti na okolicu. Huysmans bi nazvao te odabranike Mističkim gromobranima. Jesi li ikada na to pomišljao da ti trpiš za naš pokret? Jesi li svoje muke prikazao G. Kristu za pokret? Katolicizam se neće širiti u nas ako ne bude bilo **Radnika, Molitelja** i **Patnika.** To je jedan zakon u širenju Kraljevstva Božjega na zemlji. Naš pokret je stvorio do sada samo prvi tip (radnika) i mi smo si stvorili u našim dušama ideal Radnika za katol. pokret. Molili smo se manje, a trpili smo kada smo morali. Zadnji tip je svakako vrhunac — imitacija potpune Žrtve Spasiteljeve na Križu. I vidim u našem pokretu već priličan broj patnika. Pošto slučaja nema, to držim da je plan Providnosti upravo u tome da spoznamo ovaj misterij iz Njegova života: trpjeti za druge.

Istina je da je lako govoriti o Križu, a teško ga nositi. Svakako se moraš svim silama i nadalje moliti Bl. Djevici Mariji (po mogućnosti **promeditiraj** dnevno cijelu krunicu — kod žalosne meditacije: »koji je za nas teški križ nosio« možeš da promotriš cijeli križni put) i moraš joj nešto obećati (npr. da ćeš kroz cijeli život jednom dnevno izmoliti krunicu ili što drugo). U obećanju je glavno da ono bude jedna faktična obveza, da ćeš do konca života ostati u Njenoj službi. Možda Ona to upravo od Tebe traži, jer misli da bi Ti mogao postati kroz kraće vrijeme nehajan, a ovakova obveza, poput kakve regule disciplinira čovjeka u vjerskome životu.

To je moje mišljenje. Ne znam jesam li pravo pogodio Tvoje duševno stanje, ali držim da je redovita konsekventna meditacija jedino sredstvo da čovjek na zemlji ne izgubi nikada ravnotežu i da se radosno iz dana u dan (budućnost to nije ništa prema vječnosti!) s Kristom raduje ili s Njime trpi. (...)

Tebe voli i za Te se Bogu moli Tvoj

Ivica

Dr. med. sv. Luka, 1921.

[Arhiv FK]

NAJNOVIJA ČUDESA U LURDU

U 4 i četvrt po podne pođem k Špilji;no srećom bilo je toliko svijeta pred crkvom sv. Krunice, da sam morao pričekati na Procesiju s Presv. Oltarskim Sakramentom. Stajao sam na zgodnom mjestu, prema izlazu »rue de la Grotte«. Prije nego će procesija krenuti od špilje, narod je molio krunicu. Svećenstvo je stajalo tu raskriljenih ruku i predvodilo te molitve. Iza svake se desetke tri puta otegnuto zapjevao divni, anđeoski koralni: »Gloria Patri...« te potresni i moćni »Parce Domine, parce populo tuo, ne in aeternum irascaris nobis« — Poštedi nas Gospode, poštedi narod svoj, nemoj da se zauvijeke na nas srdiš. — Iza toga se ushićeno pjevao »Magnificat«, te pojedini stihovi psalma »Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion«, koji su se izmjenjivali sa zanosnim poklicima obožavanja: »Hosana, hosana, hosana filio David«. Kada je orleanski kardinal Touchet počeo da sa Presvetim blagoslivlje svakoga po-

jedinog bolesnika, a jedan svećenik snažno zazivao: Gospode mi ti se klanjamo, Gospode mi se ufamo u te, Gospode, mi te ljubimo; Gospode, onaj kojega ljubiš, bolestan je; Gospode, daj da progledam; Gospode, daj da prohodam... tada je jamačno mnogo oko proplakalo. Sav je narod jednodušno opetovao ove bolne usklike i tako zasvjedočio vjeru u prisutnost Galilejskog čudotvorca Isusa Krista, Sina Božjega i u istinitost vjere katoličke. (...) Jedan je kardinal svete rimske Crkve nosio Svetootajstvo, a svećenstvo je rimske Crkve molilo u ime naroda i pred narodom. I ako tom prilikom koji bolesnik zaista u tren oka ozdravi, onda je Bog pod prilikama pšeničnoga kruha nazočan i svi su »apsurdi« Crkve katoličke živa spasavajuća istina. I sveti je Sakrament polako prolazio pokraj ispruženih i sjedećih bolesnika.

Na veče su Verdunci prije procesije sa svijećama pjevali: »Joanna, Joanna, santa Joanna, ora, ora, ora pro nobis.« Sama procesija bila je čarobna: nebrojne tisuće upaljenih svijeća, žaruljama rasvijetljena bazilika, koje se nebotični zvonik na daleko vidio... sve mi je to bilo kao bajka uzeta iz carstva djetinje mašte...

Nakon ove noćne procesije sav je narod, s upaljenim svijećama, kao s gorućim tulipanima u ruci, pjevao urnebesni »Credo« — »Vjerujem«. Oko pedeset tisuća ljudi duboko je spustilo svijeće, kada je melodija došla do značajnih riječi: »et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine« (i utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice) i do polaganog razvučenog »et homo factus est« (i postao čovjekom). Kod drugih se riječi svijeće u znak oduševljenja opet dizale gore, prema zvijezdama, a kad je pjesma došla do riječi »et unam sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam«, kao da se to užareno jezero podignulo za metar više i sav je narod polako i pobožno pjevao svaki ovaj atribut Crkve: jedne, svete, katoličke i apostolske. — Činilo se kao da je tako prionuo uz svaku ovu riječ, da je teška srca prelazio na drugu.— Oh čarobne li bajke o rasvijetljenim crkvama, o vatrenim rijekama i jezerima, zanosnim pjesmama čudesnim ozdravljenjima i svetim ljudima koji iz ljubavi bližnjemu žrtvuju život svoj, bajovita li prizora što ga Otac nebeski priređuje svojoj zemnoj dječici!

[Najnovija čudesa u Lurdu, 1924, str. 5—7]

Čovjek ne može shvatiti sve, što ovdje proživljuje. Na vlastite oči vidjeh čudo: razum mi to kaže, a osjećaji i nagnuće ostaju skloni zlu i nesposobni da osjete svu veličanstvenost događaja, koji čovjeka okružuju. Ipak neka utjeha obuzme čovjeka: sve naše molitve, svi naši gorki časovi, sva naša nastojanja oko »obnove svega u Kristu«, cijelo naše vjerovanje o istočnom grijehu, o značenju trpljenja, o autoritetu — dà, sve to šarenilo katoličke nauke nije puki fantom, izmišljotina, već prava, pravcata istina. — Osjetili mi u Lurdu nešto ili ne, to su unatoč tomu lurdska čudesa neoborive činjenice, koje nam govore, da izvan Crkve katoličke nema prave Crkve i da sve one, koji se svojevoljno ogriješuju o načela vjere i ćudoređa, čeka grozna, a možda i vječna osuda. — I zato je sav rad, koji ide za spasom duša, najuzvišeniji i najpotrebniji, što se uopće može da zamisli.

Kada sam sve to vidio, pomišljao sam na naše otpale svećenike, na tzv. starokatolike i na njihov nesretni udes. A radi čega su ostavili Boga, Tvorca svijeta i svjetova, te lurdsku Čudotvorku? Radi čega djevičanski sjaj blistave, svete, jedine Crkve Katoličke? Oh ako koji između tih nesretnika pročita ove retke, neka zna, da su tisuće i tisuće vjernika spremne zakleti se pred Bogom živim, da su lurdski događaji neprevarljivo istiniti.

[Najnovija čudesa u Lurdu, Zagreb 1924, str. 19—20]

DVA ČUDA U LURDU

Nevjerojatni događaji odigravaju se još uvijek u Lurdu. Mnoge tisuće poklonika iz svih krajeva svijeta vrve ulicama i mole pred poznatom špiljom krunicu raširenih ruku. Kada se noć spusti sa Pirineja, duge procesije, sa zapaljenim svijećama u rukama, kreću od špilje Masabielle niz potok Gavu, pjevajući Ave Maria, čija se lijepa melodija diže Gospi Lurdskoj. No najdirljiviji je momenat procesija Presv. Otajstva. U pet sati po podne mnoge stotine bolesnika — broj ovisi o veličini hodočašća — ležeći na nosilima ili na kolicima — čekaju

Presv. Otajstvo na velikome prostoru ispred crkve Sv. Krunice. Dok se povorka s Presv. Otajstvom kreće od špilje, gomile naroda glasno mole krunicu u svim jezicima svijeta. Svećenik zatim sa Presv. Otajstvom ide od bolesnika do bolesnika, dok usred prostora pred crkvom, odjekuje glas drugog svećenika:

»Gospode, klanjamo Ti se!«

a tisuće glasova odvraća:

»Gospode, klanjamo Ti se!«

I tako se nastavlja:

»Gospode, mi se uzdamo u Te!
Gospode, mi Te ljubimo!
Hosana, hosana, sinu Davidovu!
Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje!
Ti si Krist, Sin Boga živoga«, itd.

Slušajući molitve i poklike tih tisuća, bez sumnje svakoga gledaoca prožima neki neobičan osjećaj. Ponavljaju se prizori što su se događali prije 1900 godina, kad je naš Spasitelj prolazio jeruzalemskim ulicama, liječeći bolesne.

Lurdski događaji svakoga očevica sile na razmišljanje. Budući da se oni odigravaju posve javno -- pred tisućama gledalaca — i budući svaki liječnik može posve slobodno pregledati i ispitati svako ozdravljenje, to se veliki broj bezvjeraca obraća na katoličku vjeru.

Lurd, koji je prije 60 godina bio zapušteno selo, sada je lijep grad, među ostalim pun samostana. Sve sjeća na Bernadette Soubirous, djevojčicu, kojoj se je bl. Gospa ukazala 18 puta. Kada među inim pohodite samostan »Sirotište neverskih sestara«, tamo će vas lijepo dočekati jedna časna sestra i prijateljica Bernadettina i darovat će vas njenim uspomenama.

Lurdski događaji živa su istina i svatko se o njima može uvjeriti na vlastite oči. Oni su svesilan memento čovječanstvu da se obrati pravome i silnome Bogu. Ideja vodilja tim potresnim događajima bezvjerskoga dvadesetog vijeka, kao da je izrečena u Zaharijinu pijevu. Lurdska čudesa morala bi »prosvjetliti one, koji sjede u tami i sjeni smrtnoj i uputiti naše noge na put mira« (Lk 1, 79).

[Narodna Politika, 187 (1921) 2—3]

BISTRIČKO PROŠTENIŠTE

U Mariji Bistrici Hrvati stupaju u kontakt s Majkom Božjom i njezinim božanskim Sinom. Tamo se sabiru molitve iz svih dijelova našega naroda. Tamo napokon kao kroz kakav golemi žlijeb Providnost izlijeva bujice svoje Milosti, i odovud se razlijevaju poput rijekâ i potokâ u sve naše krajeve. Budući da ovdje dolazi do izražaja ono što je najvrednije u našemu narodu — njegov religiozni genij — to naše svetište mora da postane ljepše od naše sveučilišne knjižnice ili od našega Medicinskoga fakulteta (jer naš znanstveni genij mora da bude ponizni sluga vjere!), ljepše od naših muzeja i škola, šetališta i kazališta.

Trebalo bi radi toga sastaviti jedan komitet, u kojemu bi bili osim naših biskupa i katolički učenjaci i književnici, — te da ovi djelom i savjetom pomognu toj obnovi Marije Bistrice. Uvjereni smo da bi se bistrički župnik i njegovi pomoćnici tome radovali, jer se u tome slučaju radi o jednoj stvari, u koju je angažiran vjerski umjetnički prestiž svih Hrvata.

Marija Bistrica bi osim toga mogla postati jedno središte za obnovu naše crkvene glazbe u gregorijanskom duhu. Mnogi svećenici, koji se tamo sastaju za velikih poštenja, mogli bi pjevati u koru (barem tercu, misu, sextu, vespere i kompletorij) i tako uputiti i sâm narod u ljepotu crkvene glazbe. Za tim treba težiti to više što su prijašnji župnici imali pravo da služe pontifikalne mise.

Kada bi se to sve provelo i u tu svrhu sakupilo milodarâ, Marija Bistrica bi mogla postati jedan veličanstven umjetnički Credo katoličkih Hrvata. (...)

[Hrvatska Prosvjeta, 19—20 (1922) 477]

KATOLIČKA AKCIJA

Kad je Papa Pio XI. objavio encikliku o Katoličkoj Akciji 1922. god., Ivan se odmah odazvao Papinu pozivu i počinje sistematski provoditi u našu katoličku javnost ideje Katoličke Akcije. To nije išlo bez poteškoće, jer su postojala i drugačija mišljenja koja su se protivila njegovim nastojanjima. Unatoč tomu svojim brojnim člancima i zahvatima uspio je uvesti ideje Katoličke Akcije u obje grane Orlovske organizacije. Od njegovih brojnih članaka o Katoličkoj Akciji, od kojih su mnogi tehničko-organizatornog karaktera, donosimo samo četiri u kojima iznosi svoje ideje i stavove o aktuelnim problemima, a povezani su s provođenjem Katoličke Akcije.

VLAST CRKVE

Opširni članak »Vlast Crkve«, objavljen u tri broja Vrhbosne, jest Ivanov odgovor na stavove nekih katolika da se crkvena hijerarhija, Papa i biskupi, ne bi smjeli miješati u rad katoličkog laikata. Svojim člankom želi pokazati da sve ono što nosi naziv »katoličko« mora biti u vezi i ovisnosti o crkvenoj hijerarhiji. I zato opravdava ulogu Crkve da u svaku akciju ili pothvat koji nosi naziv katolički ulazi s puninom svoje vlasti koja joj je povjerena od njezina Utemeljitelja.

I. Uvod

... Crkva ne daje samo načela (ideologiju) Katoličkom Pokretu i cijelom katoličkom životu, već ona u taj Katolički Pokret i život ulazi sa svom snagom svoje kraljevske vlasti, dajući zakone, odredbe i smjernice kako će se ta duhovna načela provoditi u svim njegovim granama i ograncima, brinući se za izvođenje tih svojih načela, sudeći i kazneći. To je stoga što je Krist Gospodin n e r a z d r u ž i v o povezao u nosiocima crkvenog autoriteta učiteljsku i pastirsku (kraljevsku) vlast.

II. P a p a

Želimo li shvatiti svu veličinu katoličke nauke o Papinoj vlasti, najbolje je da ukratko analiziramo onaj dokumenat koji na najveličanstveniji način govori o toj vlasti. To je konstitucija P a s t o r a e t e r n u s (1870.), koja je okrunila rad velikog Vatikanskog sabora. (...)

Naumice smo donijeli izvatke iz ove konstitucije Vatikanskog sabora, jer je u njoj najvjernije izražena bit katoličke nauke o Papinstvu koja je osnovica s v a k o m katoličkom radu. Bez temeljitog poznavanja te nauke nerazumljiv je svaki katolički rad; nerazumljivo je zašto se sada svagdje u svijetu opet velikom pomnjom naglašuje da sav naš rad, privatni i javni, sav Katolički pokret i sva Katolička Akcija, mora poznavati samo jednu normu, a ta je norma: smjernice Namjesnika Kristova; jer što On određuje, određuje Krist preko njega, i to imade zalog blagoslova. Život i djelatnost, ako se ne rav-

naju prema smjernicama Svete Stolice, jesu promašen život, jesu možda »veliki koraci« — ali na »krivom putu« (sv. Augustin); na putu koji ne dovodi do konačne svrhe svih ljudskih čina — do Boga.

Stoga promotrimo još potanje glavne misli ove velebne Vatikanske konstitucije.

Kada, kako vidjesmo, govorimo o vlasti Crkve (tj. Pape i biskupa), razlikujemo trostruku vlast: naučavanja, upravljanja i posvećivanja. Za temu koju obrađujemo ne dolazi u obzir vlast posvećivanja, već vlast naučavati i vlast upravljati. Vidjeli smo da Papa imade vlast naučavanja: njegova je dužnost prema tome da širi kršćansku nauku među narodima i da je čuva čistu i neporočnu. Kada, dakle, velimo da želimo raditi prema katoličkim načelima u Katoličkoj Akciji, u Katoličkom pokretu ili uopće u životu, to ta čista i neporočna kršćanska načela dobivamo od Pape i od drugih izvora, ali u suglasju s njime. Ova kršćanska načela Papa objavljuje raznim bulama, brevima, enciklikama, pismima, govorima itd. Ako, dakle, želimo raditi kao katolici prema ispravnim načelima bilo gdje, potrebno je da proučavamo nauku Kristovu na vrelu: u bulama, enciklikama, govorima sv. Oca itd.

Štoviše ovi dokumenti živog učiteljstva imadu za pretežni dio katolika veće značenje od samog Sv. Pisma, jer nam Sv. Pismo ne govori uvijek jezikom našega vijeka i jer neupućeni laik nema uvijek dovoljnu naobrazbu, da bi bio u stanju nauku sv. Pisma uvijek primijeniti na današnje životne prilike, koje znadu biti veoma komplicirane. A eto to čine dokumenti Sv. Stolice, koji nam govore današnjim jezikom i rješavaju nam na temelju filozofije i Objave današnje poteškoće i daju siguran pravac našoj djelatnosti. (...)

I eto, dužnost je Katoličke Akcije da nam Papu opet približi i da nas pouči kako se sva naša nastojanja moraju ravnati prema smjernicama tog našeg neposrednog učitelja i pod vlašću tog našeg neposrednog zapovjednika.

Time smo istakli jednu bitnu i to najvažniju osnovicu katoličke djelatnosti. Ona bi bila nepotpuna, kada ne bismo odmah nadovezali prikaz o vlasti mjesnog biskupa,

preko kojeg se redovito, prema volji Isusovoj, širi nauka Božja u duše vjernika i koji je također neposredni vladar nad svakom katoličkom djelatnošću u svojoj biskupiji.

III. Mjesni biskup

Nije posve točno kada se govori da je ovaj ili onaj biskup vođa Katoličkog Pokreta u svim biskupijama jednoga naroda. Isto tako Katolički Pokreti ne poznaju umrle vođe. Idejni vođa svakog Katoličkog Pokreta jest Sv. Otac u cijeloj Crkvi, a mjesni biskup u svojoj biskupiji, zato jer Crkva ima svoje živo učiteljstvo. Ovaj ili onaj biskup je, možda, između ostalih biskupa stručno najvještiji da vodi ovaj dio katoličkog rada koji se nazivlje Katolički Pokret, te tako možda utječe i na razvoj istog rada u drugim biskupijama; stvarno je ipak svaki biskup uz Papu uvijek i posvuda bio vođa svakog pokreta u svojoj biskupiji. On tome pokretu daje načela i imade i vlast da ta načela u tom pokretu provodi; uvijek prema smjernicama Sv. Stolice i neovisno od drugih biskupa. To je njegovo pravo kojeg se on nikada ne može odreći. Ovo naravno nimalo ne smeta da biskupi jedne pokrajine solidarno nastupaju

I kao što smo vidjeli da smjer za cijeli katolički rad daje Sv. Stolica, isto tako smjernice za cijeli katolički rad, ukoliko je on katolički (bio on i ekonomski, politički), daje mjesni biskup za svoju biskupiju; to jest ukoliko u njemu ima stvari koje spadaju u vjerski i nadnaravni red. Mjesni je biskup u svojoj biskupiji vrhovni vođa cijelog Katoličkog Pokreta, ukoliko ovaj ide za vjersko-moralnim ciljem. Iz toga slijedi da je bitno za svaki katolički rad biti u bitnoj vezi s mjesnim biskupom. Jasno je da nijedan biskup nema pravo zadirati u katolički rad u drugoj biskupiji mimo volje odnosnog biskupa. To je načelo došlo do izražaja već u prvo kršćansko doba. Sv. Augustin već ističe da na njega ne spada »da se posebno bavi osim hiponskom Crkvom... U drugim pak krajevima toliko djelujemo, što se Crkve tiče, koliko ili nama dozvoljavaju ili od nas zahtijevaju biskupi odnosnih krajeva.« (Ep. 34. n. 5.)

Bila je Spasiteljeva volja da Rimski Papa ne može po sebi niti po svojim delegatima vladati Crkvom bez redovitih biskupa (cjelokupnog Episkopata). Volja je dakle Spasiteljeva da se redovito ništa što nosi na sebi biljeg katolicizma, ne zbiva bez Pape i biskupa. Dokaz da je volja Spasiteljeva da se katolički život redovito razvija preko biskupa jest što je s jedne strane Krist utemeljio Crkvu i dao joj ustav, a s druge strane Crkva nigdje nije bila bez biskupa. Da nije bila volja Kristova da Crkvom vladaju biskupi, ne bi se moglo razumjeti zašto je Crkva već od prvog stoljeća svagdje imala biskupsku ustanovu i smatrala je da je ta ustanova božanskog podrijetla: »Nad kojim vas Duh Sveti postavi biskupima, da upravljate Crkvom Božjom.« (Dj 20, 28.) Krist sam »je dao jedne za apostole, a jedne za pastire i učitelje« (Ef 4, 11). Tako je eto Krist odabrao apostole i njihove pomoćnike (proroke i evanđeliste) da *osnuju* crkve, a da se te već osnovane crkve pasu (upravljaju), dade im pastire i učitelje. Ta dvostruka dužnost (pasti i naučavati) spada u prvom redu i ponajprije na biskupa. A u Otkrivenju sv. Ivana ukazuje se Krist imajući »u desnoj ruci sedam zvijezda... Sedam zvijezda jesu anđeli (biskupi) sedam crkava«. (Otk 1, 16, 20.).

Time je, dakle, jasno označeno da je volja Kristova da u Crkvi budu biskupi, koji će voditi brigu za pojedine crkve. Dakle se ništa specijalno katoličkog ne može dogoditi, po volji i odredbi Kristovoj, u nijednoj biskupiji bez ni mimo biskupa.

Biskupi su u svojoj biskupiji službeni (autentični) učitelji. Stoga mi ne slušamo biskupa, što je on silne učenosti, ili što su njegovi dokazi snažni, već jer on nauku Crkve s autoritetom naučava i jer je radi toga neposredno poslan od sv. Oca, a posredno od samoga Krista, da nas svojom vlašću, danoj mu od Krista i Pape, uči i upravlja u cijelom katoličkom životu i radu. (...)

Opetujmo ukratko iznesene misli: u svim stvarima Katoličkog Pokreta, i uopće u svim ljudskim djelatnostima, koje imaju neposredni duhovni cilj, Papa i biskupi imaju direktnu vlast. U stvarima Katoličkog Pokreta, koje su vremenite naravi, ali je s njima vezan jedan duhovni interes (mješovite stvari), Papa i biskupi imaju indirektno vlast (zapovjednu, preceptivnu: potestas iurisdictionis); vlast, koja je vlast u punom smislu riječi. Ova indirektna vlast Pape i biskupa nad mješovitim stvarima Katoličkog Pokreta i svih ljudskih djelatnosti jest, kako vidjesmo, dvostruka: pozitivna i negativna.

Osim ove direktne i indirektne (pozitivne i negativne) vlasti, koje su zapovjedne i vežu u savjesti pod poslušnost, dolazi još direktivna (savjetodavna) vlast Crkve u vremenitim pitanjima. Ovoj vlasti se katolici pokoravaju, jer ih na to potiče krepost razboritosti. (...)

[Vrhobosna, 4—5 (1927) 75—80; 6 (1927) 94—96; 7 (1927) 105—108]

KATOLICI I POLITIKA

Pitanje odnosa Crkve i politike kao i političke angažiranosti katolika i njihove stranačke pripadnosti bilo je veoma aktuelno i u Merčevo vrijeme. I u tu problematiku Ivan je pokušao unijeti svjetla na temelju crkvenih dokumenata i katoličke nauke. O tome je izradio veliku studiju koja je ostala u rukopisu a nosi naziv: »Načela katoličke političke akcije«. Nekoliko značajnijih misli iz njegova članka »Katolici i politika« barem djelomično mogu ilustrirati neke njegove stavove o tom pitanju koji se nisu razlikovali od stavova što ih je Crkva u ono vrijeme zastupala.

... Gospodin Bog osnovao je dvije ljudske zajednice i to jednu naravnu i vremenitu, a drugu vrhunaravnu i vječnu. Vrhunaravna je zajednica sveta Crkva, koju je ustanovio sam Isus Krist, i njezina je zadaća da čovječanstvo vodi vječnoj sreći. Drugu zajednicu, naravnu, nije Gospodin Bog osnovao na izravan način kao sv. Crkvu, već na neizravan način. On je, naime, učinio čovjeka društvenim bićem, a društvenost zahtijeva jednoga poglavicu. Prva je društvena jedinica obitelj. Potrebno je, dakle, jedno vodstvo, jedan autoritet, koji će voditi sve one naravne društvene jedinice, a to je društve-

na vlast. Zato razumijemo zašto Katolička Crkva naučava da je svaka vlast od Boga, pa makar ona bila i u rukama bezvjernika.

Glavna je dužnost države da se brine kako će ljudima biti dobro na zemlji, i kako će ovdje steći vremenito blagostanje.

Gospodin Bog, koji je tvorac vrhunaravnog reda (Crkve) i naravnog reda (države), razdijelio je ljudski rod među dvije vlasti, kojima se valja pokoravati. Razumijemo zašto je naš Spasitelj rekao »Dajte Bogu što je Božje, a caru što je carevo«.

To je vrlo mudro uredio i tako nas je uputio da je jedno od temeljnih načela svake akcije: p o d j e l a r a d a. Neka se Crkva ne miješa u gradnju željeznica i ceste, ali neka se država ne miješa u namještanje biskupa, u osnivanje Marijinih kongregacija i orlovskih društava. Svako ovo društvo — Crkva naime i država — ima svoj djelokrug, u kome moraju biti neovisni. Ali što je onda, gdje se interesi sukobljuju, kao npr. kod ženidbe, kod škole? U takovim mješovitim pitanjima, koja spadaju istodobno u djelokrug Crkve, a i države — jer je ženidba sakramenat, a za sakramente se brine Crkva, ali iz braka se rađaju vojnici, a to opet zanima državu — u takvim pitanjima Crkva ima prvu riječ. A zašto to? Nije li to nametanje? Nipošto; i to zato, jer se država brine za zemaljsku, vremenitu sreću ljudi, a Crkva za vječnu. Vremenitost se mora podrediti vječnosti, kao što se tijelo, koje traje do najviše sto godina, mora podrediti duši, koja je vječna.

Svaki je katolik istodobno član Crkve, a i države. On se mora pokoriti jednoj i drugoj i to državi u stvarima vremenitog, materijalnog blagostanja, a u pitanjima vječnog blaženstva, mora se pokoriti Crkvi. Traži li država nešto od njega što se protivi Božjim zakonima, to on mora biti spreman proliti svoju krv i pokazati da treba više slušati Boga negoli ljude.

Što je napokon politika? Ona je znanost o dobrom upravljanju države. Svaka politička stranka tvrdi da bi ona znala bolje upravljati državom negoli koja druga. Mi katolici imamo čista i jasna načela o tome i znamo da svaka stranka, koja na primjer ne priznaje slobodu i neovisnost Crkve, ili ne priznaje prirodno ćudoređe

kao npr. svetost obitelji, nerazrješivost braka, vjerski odgoj djece, nedjeljni počinak, da ta stranka ne valja. Katolici moraju prema tome potpomagati onu stranku ili one stranke, ako ih ima više, koje stoje na kršćanskim temeljima i koje će u saboru braniti ponajprije prava Crkve, prava vjernih katolika i po načelima Crkve raditi i za vremenito blagostanje države.

Sve te navedene stvari spadaju u vjeru i ćudoređe, a za ovo se mora brinuti Crkva. Evo ukoliko se Crkva bavi politikom.

Ali evo ukoliko se ona ne bavi politikom: Njoj je svejedno, bila monarhija ili republika, bilo petnaest ministarstava ili samo tri, gradile se željeznice ili parobrodi. To se sve tiče vremenitog blagostanja, a Gospodin je Bog to stavio u djelokrug države. Ovakova se pitanja u običnom životu nazivlju imenom »politike«. I sada nam je jasno zašto Crkva uvijek tvrdi da je izvan politike i političkih stranaka.

Koje su dužnosti katolika? Dvojake su: oni moraju ponajprije potpomagati Crkvu u širenju kraljevstva Božjega, a zatim vršiti svoje građanske dužnosti. Danas je jedno od najboljih pomagala Crkve takozvana K a t o l i č k a A k c i j a. Katolička Akcija ima zadaću da utvrđuje, širi, primjenjuje i brani katolička načela u životu pojedinaca, porodica i ljudskoga društva; ona je sudjelovanje svjetovnjaka u uzvišenom poslanstvu Crkve. (. . .)

[Nedjelja, 17 (1924) 1—2]

SOCIJALNO-EKONOMSKA AKCIJA KATOLIKA

Svojim širokim duhom Ivan je ušao u sve pore suvremenog života i nastojao ih promatrati i procjenjivati u svjetlu kršćanskih istina. Ova dva članka, koja slijede, jesu zanimljivi Ivanovi pokušaji da i na područje ekonomije unese evanđeoske ideje i smjernice katoličkog morala.

Podigavši dakle Isus oči i vidjevši da veoma mnogo naroda ide k njemu, reče Filipu: Gdje ćemo kupiti kruha da ovi jedu? ... A Isus reče: Neka ljudi posjedaju! ... Posjeda dakle muškaraca, na broj oko pet tisuća. Isus pak uzevši kruhove i davši hvalu dade onima, koji posjedaše ... A oni ljudi vidjevši čudo, koje učini Isus, govorahu: »Ovo je zaista prorok« ... Kad razumije Isus da će doći da ga uhvate i učine kraljem, otiđe opet u goru sam« (Iv, 6, 15).

Evanđelje je, uistinu, čarobna knjiga, jer koliko ga god puta čitali, uvijek nam se čini da čitamo novu knjigu. Ono je uvijek zanimivo. Pa kako i ne bi bilo zanimivo, kada se u njemu iznosi život Prauzora svih ljudi? Isus je došao na svijet, da nas svojim životom i svojom naukom uputi što ćemo vjerovati i kako ćemo živjeti. Pokazao nam je kakvo mora da je sve naše djelovanje, ako hoće da bude u skladu s Božjim poretkom. Promotrimo stoga u vidu Ivanova Evanđelja, što se čita u sv. Misi na četvrtu nedjelju u Korizmi, koji cilj mora imati socijalno-ekonomska djelatnost katolika. U ovu, kako je poznato, spadaju sve one ustanove, koje imaju kao neposredan cilj da ljudima, i to poglavito onim slojevima koji trpe, materijalno pomognu. U taj rad spadaju katolički radnički sindikati, raznovrsne zadruge za nabavu, osiguravajuća i pripomoćna društva i slično. Kada se Isus popeo na brdo i vidio mnoštvo gladnog puka oko sebe, smilovalo mu se. No istodobno, dok je Njegovo Srce osjetilo tjelesnu bol izgladnjelih ljudi, još je većma ono osjetilo onaj glad za Istinom, koji je mučio bijedni narod. Odmah stvara odluku da pomogne narodu: time što će utažiti narodu njegovu fizičku glad, gledat će također da mu duhovno pomogne. I zaista: Isus je posve uspio; nahranio je pet tisuća ljudi i tim djelom tjelesnog milosrđa stekao je privrženost tih gladnih gomila. Istodobno je to bilo čudo i ljudi dođoše do spoznaje da je Isus Prorok; tim što je nahranio gladan narod, postigao je Isus jedan duhovni i vrhunaravni cilj: narod je u Isusu upoznao Proroka i obećanog Mesiju i kasnije je lakše mogao razumjeti otajstvo presv. Euharistije.

Ovaj je postupak Isusov uzorom onim katolicima koji se posvećuju ekonomskoj akciji. Dužnost je katolika da

podižu raznovrsne ekonomske institucije: sindikate, zadruge i slično i time vrše suvremeno djelo milosrđa.

Ali to nije dosta; to čine i nekršćani. Katolici moraju činiti ova djela tjelesnog milosrđa da time postignu jedno duhovno dobro; moraju nastojati da narod, koji uživa blagodati tih katoličkih ekonomskih institucija, zavoli Kristovo socijalno Evanđelje, koje je oduševilo one ljude koji vode one katoličke institucije što toliko dobra čine. Zato se i ne čudimo što Pape uvijek naglašavaju da je katolička ekonomska akcija dobrotvorna akcija u korist naroda i to poglavito onih slojeva koji su najbjedniji, **ali da se ta akcija ne smije zaustavljati kod materijalne pomoći, već mora posve svjesno ići za jednim vjersko-moralnim ciljem. Jedino takva akcija,** koja ide za tim duhovnim ciljevima, može nositi ime katoličko. Time se i u ekonomski život unosi poredak Božjih zakona, koji je, tako reći, iščezao iz javnog života sve od srednjeg vijeka, a taj traži da se sve naše djelatnosti podrede jednom duhovnom i vrhunaravnom cilju.

Imade još jedna pouka, koja se nama nameće kada čitamo spomenuto Evanđelje. Kad je narod vidio da ga je Isus nahranio i tako mu materijalno pomogao, htio je Isusa proglasiti svojim zemaljskim kraljem. Narod je osjetio da bi Isus bio u stanju da ga i na ovoj zemlji usreći. Nije li Isus time što je nahranio gladan narod, posve jasno pokazao da je u stanju preuzeti državne poslove, među koje spada brinuti se za vremenito materijalno stanje državljana? Isus je prema tome, kako bismo se izrazili jezikom današnjega vijeka, svojom ekonomsko-socijalnom akcijom postigao veliki politički uspjeh. Isus ipak nije iz toga političkog uspjeha (za kojim on nije ni išao, ali koji je sam po sebi došao kao nužna posljedica) htio izvući političku korist; on se skrio pred ljudima, samo da ga ne učine vremenitim kraljem.

Nije li ta pouka veoma značajna? Ekonomskom ćemo akcijom dosta lako steći i političkih pristaša, a ipak ta ekonomska akcija mora ostati neovisna od svake politike! Kao što Krist nije nahranio gladan narod zato da ga ovaj onda proglasi kraljem, već zato da narodu učini djelo milosrđa i da u njemu probudi vjeru u njegovo Božansko poslanje, isto tako svaka socijalno-ekonomska

akcija mora da je dobrotvorna akcija u korist puka, i to poglavito onih slojeva koji trpe, ali bez obzira na njegovu stranačku pripadnost, i stoga ta akcija mora stajati izvan svake stranačke politike, te mora težiti tek za tim da se postigne koji duhovni cilj. Riječi Leona XIII. u enciklici »Graves de communi« kao da su jeka tog velikoga čuda iz ovoga Evanđelja.

»Ta akcija«, veli veliki Papa, »ide za tim da pomogne onima koji žive od rada svojih ruku, da im omogući da postepeno osiguraju svoju budućnost, da mogu slobodno, u obitelji kao i javno, vršiti krepost i izvršavati svoje vjerske dužnosti; da osjete da su ljudi, a ne životinje; kršćani, a ne pogani; da onda napokon lakše i s više žara pohrle prema onom jedinom i potrebnom dobru, prema onom najuzvišenijem dobru radi kojeg smo stvoreni«. Ovo je nauka Crkve o ekonomskoj akciji katolika, kako je iznosi Papa, a za koju imademo najveličanstveniji primjer u umnožavanju kruha u blizini pustinje od Betsaide Julije. (...) U svojoj enciklici Graves de communi (poslanoj svim biskupima svijeta — Op. ur.), od 18. I. 1901., Papa je rekao: »Ne dopuštamo dati politički smisao kršćanskoj demokraciji; treba po strani ostaviti svaki politički smisao; zapovijedi prirode i Evanđelja jesu i ostaju iznad stranaka i promjena događaja; planovi i akcije katolika ne smiju imati za cilj da više cijene ili da priprave teren jednom obliku vladavine radije negoli drugom... Kršćanske demokratske ustanove, makar kakav bio njihov značaj... ne smiju se dakle smatrati sredstvima za postizanje političkih ciljeva, ili određenim da promijene jedan oblik vladavine (27. I. 1902). Zatim se kršćanska demokracija ne treba nikada miješati u politiku; ona ne smije služiti niti strankama, niti političkim ciljevima; to nije njen djelokrug; ali ona mora biti blagotvorna akcija u korist puka...« (Graves de communi 18. XII. 1903.)

Krist je svojom dobrotvornom akcijom u korist puka (umnožavanjem kruhova) mogao postići politički cilj; on se uklonio, čim ga htjedoše izabrati za kralja, pokazavši nam da sa svim našim ekonomskim institucijama želimo pomoći narodu tjelesno i time ga oduševiti za Krista, koji nas je potakao na to da u gospodarski život unosimo načelo pravde i ljubavi. Kako mora da je u

Kristu i Bogu težište svih naših socijalno-ekonomskih nastojanja, tako sve te socijalno-ekonomske institucije trebaju osim financijskog obračuna uvijek polagati jedan duhovni vjersko-moralni obračun; zapravo financijski obračun trebaju polagati da pokažu koliko se dobra učinilo za širenje Kristova Kraljevstva, jer ovo posljednje je glavno.

Jasno je da svatko mora vidjeti u našim ekonomskim institucijama da su katoličke. U prostorijama valja da je na vidnom mjestu koji kršćanski znak; namještenicima se mora dati prilika da vrše svoje vjerske dužnosti i da rade na svom vjerskom usavršavanju (moraju imati priliku i poticaj da se upišu u katoličke organizacije), plaća treba da je prema poslu, a njihove radne sile se ne smiju izrabljivati, pogotovo ne blagdanima, jer im se inače oteščava polazak sv. mise. (...)

[Katolički Tjednik, 18 (1927) 5—6]

VJERA I GOSPODARSKI ŽIVOT

Kada govorimo o društvenom poretku, to uvijek pomišljamo na raznovrsne zemaljske potrebe ljudskog društva. Društveni poredak nerazdruživo je vezan s ovom zemljom i sa životom čovjeka na ovoj zemlji. Sve dakle, što nosi zemaljsko obilježje, vezano je uz ovaj zemaljski društveni poredak. Među dobra ovog zemaljskog društvenog poretka spada vjera, čudoređe, te umna i materijalna dobra. U dobro uređenom društvenom poretku sva ova dobra moraju doći do izražaja i imadu zadaću da čovjeku pomognu, te ovaj iz vremenite domovine pređe u blaženu Vječnost, za koju je stvoren.

Kada govorimo o ekonomskom poretku, mislimo tek na jedan dio društvenog poretka, to jest na materijalne interese građanskog društva. Sociologija je znanost koja traži i određuje glavne zakone društva; socijalna ili politička ekonomija tek je jedno poglavlje, jedan dio sociologije. I ova je znanost, koja pronalazi zakone ljudske djelatnosti, ali samo utoliko ukoliko se ti zakoni odnose na materijalne interese društva. Isto tako ti zakoni, koji se tiču materijalnih interesa, moraju biti podređe-

ni društvenom dobru, tako da se ne bi dogodilo da radi materijalnih interesa postrada vjera, ćudoređe, intelektualna dobra, koja također spadaju među društvena dobra.

Katolička Akcija imade kao poseban zadatak da vrši socijalni apostolat; to jest da u cijelo ljudsko društvo, u obitelji, u države, među pojedince i u sve ljudske institucije unese kršćanska načela. Jasno je da u taj socijalni apostolat Katoličke Akcije spada i poduka kako će se u ekonomski život unijeti kršćanska nauka. Primjer će to najbolje dokazati. Svaki je radnik stvoren da postigne svoju konačnu svrhu u nebu. Što želi Katolička Akcija od radnika? Da uzmogne živjeti dostojnim životom i tako postigne svoju konačnu svrhu. Za to je potrebno da dobije potrebnu vjersko-moralnu izobrazbu; da dobije također i umnu izobrazbu, jer i to spada na svakog čovjeka; treba također stalešku izobrazbu; ali bezuvjetno radnik mora imati i stanovitu svotu materijalnih dobara. Bez materijalnih dobara on uopće ne bi mogao živjeti. Materijalna su dobra podloga na kojima se diže zgrada njegova zemaljskog života. Na toj se materijalnoj podlozi osniva njegov život; to su ona kola koja ga vode u vječnost. Bez tih materijalnih dobara čovjek, dakle, ne bi mogao ni živjeti i p r e m a t o m e n i t i v r š i t i k r e p o s t. Ekonomska dobra su preduvjet kreposti. U planu je Božjem da ova dobra budu pravilno raspoređena, jer ova rasporedba utječe i na moralni i religiozni život čovjeka. Stoga je potrebno da se u društvima Katoličke Akcije prouče glavni zakoni ekonomskog života: zakoni proizvodnje, podjele i troškova materijalnih dobara. Kako ćemo religiozno i moralno pomoći narodu, ako je ovaj u skrajnjoj bijedi i nema najpotrebnije za život? Treba stvoriti materijalne preduvjete za dostojan život. A da se to uzmogne postići, treba dobro poznavati zakone tog ekonomskog života. Radi toga je ekonomija u najužoj vezi s religijom; ona je preduvjet naravnom životu a time i kreposti.

Nadalje, koliko bi vjeri bilo pomoženo da u ekonomskom životu vladaju zakoni pravednosti i ljubavi? Tada bi gospodar radniku davao zasluženu plaću, seljak ili mljekara ne bi vodu miješali u mlijeko, a radnik ne bi npr. morao stanovati u zagušljivim stanovima. Kada ne

bi bilo lihvē, narod bi si lakše pribavio sve što mu je potrebno za život, ne bi morao iscrpsti sve svoje sile u radu i mogao bi lakše vršiti svoje vjerske dužnosti. Ekonomski je život, po tome, prema samoj namisli Božjoj, veoma važan faktor za religiozni život, iako nije jedini.

Stoga je od veoma velike važnosti da se u našim društvima Katoličke Akcije proučava socijalna ekonomija, naravno kako je izlažu Pape, poglavito Leon XIII. u svojim enciklikama, te katolički sociolozi. Crkva ide štoviše tako daleko da ona hoće evanđeoski duh unijeti u ekonomski život tražeći od katolika da ovi osnivaju katoličke socijalno-ekonomske institucije. Bitna je njihova zadaća da uspostave ekonomsko Kristovo Kraljevstvo. Iako se te institucije bave materijalnim dobrima, one dobivaju svoje smjernice od Crkve, koja nepogrešivo tumači zakone ćudoređa (zakone ljudskih čina, koji ga dovode do Boga) kako ovi ravnaju ekonomskim ljudskim činima.

Tako svaki ekonomski čin imade zadatak da nađe način kako će se postići ekonomsko dobro; no taj način postizavanja tih dobara mora da je ljudski čin: ne smije biti krađa, prevara, grabež; to dobro se ne smije sticati da se njim griješi, već zato da omogući čovjeku krepostan život i time blaženu vječnost.

Nije stoga čudno da sav ekonomski život mora da je ovisan od Crkve, nepogrešive čuvarice ćudoređa, i to utoliko ukoliko ekonomski čini, kao svi ljudski čini, moraju biti moralni. Stoga vidimo npr. da u drugim zemljama Crkva šalje u katoličke ekonomsko-socijalne organizacije takozvane »moralne konzultore«, koji bdiju da te ekonomske organizacije rade prema načelima pravde i ljubavi.

[Katolički Tjednik, 27 (1927) 5]

APOSTOLAT I KATOLIČKI ODGOJ

Veliki dio Ivanovih članaka i ostalih spisa namijenjem je problemima katoličkog odgoja i apostolata. Članci su raznorodni kako se to može vidjeti iz bibliografije. Neki su namijenjeni direktno mladima, drugi općenito razrađuju koji odgojni problem. Ovdje smo izabrali samo one najvažnije koji nam ilustriraju širinu Ivanovih apostolskih nastojanja za formiranje cjelovite katoličke ličnosti. Mnogi su članci usko povezani s Hrvatskim Orlovskim Savezom u kojem je Ivan razvio svoj apostolsko-odgojni rad među katoličkom mladeži.

ŠTO HOĆEMO

Ovaj članak piše Merz još kao student. Po sadržaju je kratak, ali je misaono veoma jasan. Ivan govori u ime katoličke mladeži koja je bila sastavni dio tadašnjeg Katoličkog Pokreta. Postavlja jasan cilj pokreta, naznačuje sredstva i metode. Ove temeljne ideje on će kasnije razraditi i proširiti na sva područja svoje djelatnosti.

U ljudskim se dušama odigrava čitava povijest čovječanstva. Sve ono što mi nazivamo poviješću, samo je projekcija svega onoga što se događa u ljudskim dušama.

Želimo li, dakle, postati nosioci velike katoličke misli, tada moraju sve naše organizacije neprestano naglašavati da je duboki i intenzivni religiozni život jedini preduvjet da se odgoje veliki pojedinci, koji će svojim životom realizirati svoje velike ideje.

Mi nismo organizacija masa, koji bi imali samo svoje zajedničke interese, već hoćemo da izgradimo mnogo velikih pojedinaca. Ovi će onda znati upotrijebiti za svoje visoke ideje i neizgrađene mase.

[Zora—Luč, 1 (1920) 4]

PREDGOVOR »ZLATNOJ KNJIZI«

Odmah po osnutku Hrvatskog Orlovskog Saveza Ivan Merz priprema »Zlatnu Knjigu«, temeljni priručnik organizacije za idejnu i duhovnu formaciju članova. »Zlatna Knjiga« već je postojala u slovenskom jeziku, ali ju Ivan nadopunjuje mnogim novim elementima u smislu religiozne i crkvene orijentacije. Primjenjuje također osnovne ideje o Katoličkoj Akciji. Na sve te novosti Ivan je upozorio u Predgovoru koji se smatra »cartha magna« njegovog apostolskog rada i u kojem je izložio sve temeljne ideje svoga apostolskog programa. Na žalost Predgovor u takvom obliku nije objavljen u Zlatnoj Knjizi. Struja katolika koja nije prihvaćala ideje Katoličke Akcije kako ih je Ivan na osnovi Papin-

skih dokumenata nastojao provesti i oživotvoriti ; uklonila je Predgovor kad je knjiga bila već u tisku. No, upravo time Predgovor je dobio na svojoj vrijednosti i zanimljivosti. Djelomično je objavljen u Katoličkom Tjedniku četiri godine kasnije, a ovdje ga donosimo u cijelosti prema izvornom rukopisu kako se sačuvao u Merčevom arhivu.

Slovenski original »Zlatne knjige« izišao je već god. 1910. G. Franc Terseglav, njen pisac, na genijalan je način zacrtao u njoj ideologiju slovenske katoličke omladine onoga vremena. On je nastojao da ova knjiga dobije trajnu vrijednost, tako da se uzmognu njom poslužiti sva buduća pokoljenja slovenske katoličke omladine onoga vremena. Vječna načela Katoličke Crkve, koja je on primijenio na slovenske prilike, bila su za nj jamstvo da će ovaj mali katekizam odgojiti više pokoljenja svjesnih slovenskih katolika.

Ipak će se mnogi u čudu zapitati zašto smo se mi unatoč tomu usudili da nadopunimo i preradimo ovu knjigu. Ponajglavniji je u tomu razlog što se je od 1910. godine, tj. od izdanja ove knjige organizirana Katolička Akcija po cijelom svijetu na osobito veličanstven način razvila i da je taj velebni život Katoličke Crkve ostavio i u našoj omladini svoje duboke tragove.

Ono čim su se zadovoljavali naši stariji drugovi, nas više ne zadovoljava. Mi se više ne moramo toliko boriti u javnosti da sebi izvojštimo pravo opstanka, kao što su to oni s toliko oduševljenja i uspjeha činili. S organiziranom katoličkom omladinom danas računa javno mnijenje i malo kome se danas čini čudnim da naobražen čovjek može biti vjeran sin Katoličke Crkve.

Novija katolička generacija pošla je za jedan korak dalje. Nju su danas zahvatili valovi onih rijeka koje potekoše iz vječnoga Rima već god. 1905., kada je blage uspomene papa Pio X. izdao breve o čestoj i svagdanjoj svetoj Pričesti. Mladi naraštaj goji zanosnu ljubav prema našemu Spasitelju, koji je uvijek s njim u presv. Euharistiji; tu crpe on svu svoju snagu za svoje djelovanje, za svoj apostolat. Dok je starija generacija morala afirmirati kršćanstvo na intelektualan, apologetski način i pokazivala silnu odlučnost u suzbijanju navala

liberalizma, nova je generacija smirenija; ona je u neprestanom i intimnom dodiru s Isusom, koji kraljuje i vlada njenim dušama.

S tim je u vezi zanosna ljubav mlađih prema Svetoj Crkvi, Isusovoj neokaljanoj zaručnici, te njenim biskupima i svećenicima. Oni su se uvjerili da svećenika zapada prva i najvažnija uloga u širenju Kraljevstva Božjega, a da se svjetovnjaci moraju njima pridružiti; moraju postati njihovim pomoćnicima. Zato i vidimo da su kod drugih naroda najvrsniji članovi katoličkih omladinskih društava otišli u sjemenište, a čini se da će doskora taj duh zavladati i kod nas. Ovo izdanje »Zlatne knjige« išlo je upravo za tim da svećeniku vrati ono dostojanstveno mjesto, koje zapada Isusova učenika.

Iz ove se »Zlatne knjige« također vidi da omladina ima oči uvijek usmjerene spram Rima, gdje je onaj svjetionik koji svojim zrakama obasjava cijelu zemlju. I iz samoga Rima potekle su u zadnje vrijeme smjernice koje računaju s Katoličkom Akcijom kao činjenicom i koje na vrlo precizan način zacrtaše njenu ulogu.

Mi smo se poradi toga prerađujući »Zlatnu knjigu« najviše obazirali na one upute koje su zadnji pape dali Katoličkoj Akciji, a napose omladinskom pokretu. U Katoličku Akciju spadaju prema tome: »povezane organizirane katoličke sile za očuvanje, proširenje, primjenjivanje i obranu katoličkih principa u individualnom, porodičnom i socijalnom životu«. Što se tiče same organizarane katol. omladine, to je sveti Otac Pijo XI. — papa Katoličke Akcije — jasno izrekao da ona mora težiti poglavito za svojom vlastitom vjerskom, a zatim umnom, kulturnom, socijalnom naobrazbom. Katolički omladinski pokret imade se brinuti za odgoj elite, za odgoj apostola. Društva katoličke omladine moraju da budu Crkvi, koja sluša — Ecclesiae audienti — prava sjemeništa, u kojima će se sustavno odgajati pomoćnici Crkvi, koja naučava — Ecclesiae docenti.

Iz svega je toga razumljivo da mi danas stavljamo na našu omladinu daleko veće zahtjeve negoli se je to moglo činiti prije trideset godina. Mi smo radi toga odredili posve u potankosti koje su vjerske dužnosti Orla, koliko puta najmanje mora da primi svetu Pričest, koji mora da bude njegov odnos spram svete Crkve i nje-

nih službenika. Dok je stariji naraštaj više naglašavao ljubav k Bogu i narodu, kod mladih je ta ljubav k Bogu dobila konkretniji oblik u ljubavi k euharistijskom Isusu a ljubav k narodu hoće da podrede ljubavi k svetoj Crkvi.

Dao dobri Bog da Zlatna knjiga u ovome obliku odgoji vojsku apostola, vojsku svetaca, koja će se razletiti diljem hrvatske domovine i osvajati poput katoličkih vitezova carstvo ljudskih duša. Neka i ona nešto doprinese da posvuda kod nas zavladaju načela svete Rimokatoličke Crkve i da na taj način Presveto Srce Isusovo privine što veći broj naše braće u svoj Božanski zagrljaj.

[Rukopis, Arhiv F 21/6 i 12]

KATOLIČKIM RODITELJIMA
(Prigodom proslave Dana Katoličke Omladine)

Dne 10. svibnja proslavit će se svečano po svim hrvatskim krajevima Dan Katoličke omladine. Toga će značajnog dana sva hrvatska orlovska omladina zajednički pristupiti stolu Gospodnjem i sjedinivši se s Bogom euharistijskim zasvjedočiti pred svim svijetom da može hrvatski narod očekivati sretnu budućnost jedino u katoličkom preporodu.

Istog će se dana u svim gradovima i selima, gdje imade katoličkih Orlova, održati poučne akademije, predavanja, nastupi i oduševljena će orlovska omladina pokazati javnosti — roditeljima, prijateljima, sužupljanima — u čemu se sastoji njen poletni rad i kojim sredstvima kani preporađati hrvatski narod.

Jest, Orlovi kane preporađati i preporoditi svoj narod. Nije li preuzetno od mladih srdaca težiti za tako uzvišenim ciljem? Kada starim iskusnim ljudima nije uspjelo da zaustave vjersko, ćudoredno, društveno, gospodarsko i političko propadanje naroda, zar će biti Orlovi sretnije ruke? Što je ono što ih tako poletno naprijed goni? Koja su ona sredstva koja im jamče da je budućnost i pobjeda njihova?

Poslušajte, katolički roditelji, i zamislite se!

Tko su bili oni malobrojni, priprosti ljudi, koji su prije dvije tisuće godina počeli obilaziti svijetom i puni vjere i nade govorili da je budućnost njihova? Kako su se usudili ti apostoli Isusa Galilejca tvrditi da je velika politička moć divovske rimske poganske carevine sazdana na lažnim temeljima i da treba ponovno početi zidati cijelu društvenu građevinu?

I tek su prošla tri stoljeća i zapanjeni je svijet uvidio da su priprosti ribari imali pravo. Poganska se carevina počela raspadati i nauka ribara — apostola, nauka Petra i Pavla, Ivana i Jakova, nauka junačkih mučenika i čistih djevica, nauka preobraženih isposnika i neustrašivih ispovjednika zavladala je svijetom.

I nikoše ubožnice i veličajne katedrale, stadoše se pisati učene knjige i stvarati remek-djela umjetnosti. I divlji, ratnički narodi postadoše pitomi i radini, i blagostanje procvate. U dvanaestom stoljeću već imademo cijeli niz država — katoličkih država — i ove žive u međusobnoj slozi i ljubavi, ljubeći svim žarom svoje mlade kršćanske duše Svetoga Oca Papu, naučitelja one blagotvorne nauke koja je preporodila cijelu Evropu.

A sve je to poteklo od onih priprostih Isusovih apostola. Da nam to ne svjedoči neumoljiva povijest, tko bi se usudio u takvo što vjerovati? Ali činjenice su tu i ne dadu se poreći.

A Orlovi? Tek imademo koju stotinu društava u hrvatskim krajevima i oni već tvrde da je nauka što je ispovijedaju, kadra da s temelja preporodi i obnovi hrvatski narod. No nauka što je oni posvuda šire i učvršćuju, nije njihova izmišljotina. To je nauka Isusa Krista, nauka čvrstog Petra i nauka neokaljanog Ivana, orla apostola, nauka mučenika i ispovjednika, isposnika i svetih djevica. I ta nauka mora pobijediti i osvajati, jer je ona djelo božansko i imade sve zaloge uspjeha.

I kada gledate, katolički roditelji, oko sebe, zar vam se ne stišće srce u vašim grudima, kada vidite kolikim su pogibeljima izvrgnuta vaša djeca? Zar imade još ijedno selo, hrvatsko selo, gdje se mjesto pjesme radosnice ne bi razlijegala strašna psovka i kletva? Zar ne gledate s bolju u duši na tolike naše mladiće, koji se klatare po birtijama, koji zameću kavge, koji čitaju sramotne knji-

ge i novine? Često ste se pitali kamo sve to vodi; neće li opustjeti naša ognjišta, ne srće li narod u očitu propast? Možda ste u svojoj duši govorili: svemu su krive političke prilike; kada se ove poprave, sve će krenuti na bolje. Ali vjerujete li vi toj slutnji, nije li i ona varava? I dok vi tako krzmate i ne znate pravo čemu da vjerujete i kojim smjerom da krenete — stupa odmjerenim junačkim korakom među vas mlada četa hrvatskih Orlova. Pada na koljena, diže desnicu sa tri prsta u vis, a oči k nebu, te izriče zakletvu:

»Kunemo vam se Bogom živim i njegovim Sinom Isusom Kristom, prvakom apostola svetim Petrom i sv. Ivanom evanđelistom, djevičanskim zaštitnikom hrvatskih Orlova, da je katolička Crkva jedina prava Crkva, da jedino nauka Crkve Katoličke može da preporodi i usreći narod hrvatski. A mi, hrvatski Orlovi, mi smo obećali da ćemo biti nosioci tog katoličkog preporoda, novo viteštvo, oboružano novim, suvremenim oružjem. Mi ćemo posvuda ispovijedati poslušnost prema roditeljima i svakoj zakonitoj vlasti; mi ćemo širiti dobru knjigu i dobre novine, bit ćemo pravim apostolima pristojnih zabava, svjesni i uvjereni da zgrada društva treba da se gradi na temelju i stijeni, koja je Krist«.

Dok danas država proglasuje da su djeca vlasništvo države, Orlovstvo veli da su djeca vlasništvo roditelja. A Orlovska organizacija samo želi da nadopuni taj obiteljski odgoj. I jer odgoj u obitelji mora da je katolički, to je odgoj u Orlu katolički. Omladina u Orlovskoj organizaciji uči da je kršćanska obitelj prva i glavna stanica svakog društvenog poretka i da je prvi i glavni uvjet narodne sreće čestita kršćanska obitelj. A nije moguće osnovati čestitu obitelj, ako se omladina ne odgaja u svetoj ljubavi prema biseru čistoće, u štovanju roditeljske vlasti i u samozataji. Te su obiteljske kreposti temeljem državnog poretka; a u tim se krepostima vježbaju Orlovi.

Orlovi uz lijepu knjigu, uz učenje povijesti crkvene i narodne, uz upućivanje u gospodarstvo i građanski život, goje još i tjelovježbu. Znaju da je tijelo čovječje stan neumrle, od Krista otkupljene duše, stan Duha Svetoga. Tijelo je kršćanina posvećeno sakramentima i jednom će u nebu postati dionikom vječne slave. I zato Orlovstvo goji tjelovježbu i ritmičku gimnastiku i svemu svijetu govori da katolicizam ne želi ostati samo u sakristiji i crkvici, već da je to nauka koja je za sve ljude i za sva vremena i koja hoće da prožme cijeloga čovjeka: njegovu dušu i tijelo njegovo.

O, katolički roditelji, sretni i presretni budite što se je Gospodin Bog u svom beskrajnom milosrđu sjetio bijede hrvatskog naroda i poslao mu četu poput ljiljana bijelih vitezova, koji srcem, što gori i bukti od ljubavi, hrle od grada do sela, od škole do radionice, da u svim Hrvatima užgu oduševljenje za Crkvu Katoličku i za slavnu katoličku prošlost hrvatskog naroda.

Ovaj dan Katoličke omladine, i ako je u prvom redu proslava hrvatskih Orlova, ipak je u skoro isto tolikoj mjeri svečani dan za hrvatske katoličke roditelje. (. . .)

[Nedjelja, 18 (1925) 1—2]

KATOLIČANSTVO I HRVATSKI NAROD

Prigodom proslave 1000-te obljetnice hrvatskog kraljevstva 1925. god. Ivan je objavio opširan članak pod gornjim naslovom u kojem obrađuje ulogu Crkve i katoličke vjere u povijesti hrvatskog naroda oslanjajući se na povijesne činjenice. Iz te opširne studije donosimo samo završni dio, u kojem pokazuje u čemu se sastoji garancija pravog uspjeha i napretka jednog naroda. Ivan ujedno upozorava kako Orlovska organizacija upravo odgaja takav naraštaj koji će raditi za dobro hrvatskog naroda.

U ovom ćemo kratkom prikazu pokazati glavna poglavlja iz života hrvatskog naroda, tamo od sedmoga stoljeća, kada je primio sveti krst, pa do današnjih dana. Iz svega ćemo jasno vidjeti da se hrvatski narod odnjihao u krilu svete Crkve Katoličke i od nje dobio mnoštvo duhovnih i vremenitih dobara. Rimski su pape očinskom ljubavlju pratili sudbu malog hrvatskog naroda i zauzimali su se za njegovu prosvjetu i za njegovu političku slobodu. Kada su Hrvati bili ostavljeni od svega

svijeta, šalje papa njihovim poglavicama uz apostolski blagoslov i ratnu potporu.

Dobro je da se svega toga sjetimo prigodom proslave tisuće godišnjice Tomislavova krunisanja; uperivši naše poglede prema prošlosti, steći ćemo dobre savjete za budućnost.

Sudba je hrvatskoga naroda bila nerazdruživo spojena sa sudbom Crkve Katoličke; zatajiti taj blagotvorni upliv Crkve na sav razvoj naroda bilo bi djelo najveće nezahvalnosti. A jer imademo nedvojbenih dokaza da je Crkva Katolička prava Crkva — dokazi koji počinju s proročanstvima, a nalaze svoje moćno uporište u Lurdskim čudesima, koja se još i danas zbivaju — to svaki pravi Hrvat mora biti duboko uvjeren da će koristiti svojemo narodu samo onda kada narod bude odgajao u pravom katoličkom duhu. (. . .)

Ako želimo da hrvatski narod bude i u budućnosti vjeran svojim slavnim djedovima, onda on mora da i nadalje goji ljubav prema svetoj Crkvi Katoličkoj, da po katoličkim načelima živi. A jer svijet na omladini ostaje, za to društva, u kojima se nalazi hrvatska omladina, moraju biti odgajana u čisto katoličkom duhu. A imamo li mi u Hrvatskoj takvih društava? Zaista ih imamo rasijanih po svim krajevima naše domovine — a zovu se hrvatska katolička Orlovska društva. Katekizam je hrvatskim Orlovima njihova »Zlatna Knjiga«, u kojoj piše među ostalim:

»Orao je katolička organizacija hrvatske omladine.« (str. 7.)

»Svrha je Orlu, da . . . svu hrvatsku katoličku omladinu, učini četom apostola obrazujući je vjerski, umno, ćudoredno, socijalno i tjelesno; da pomoću te omladine budi, utvrđuje i zagrijava puk za uzore katoličke misli i života« (7.).

»Osnovica je svemu Orlovu radu katolička vjera, njena načela i zapovijedi, što ih je dao Bog i sveta katolička vjera« (8).

»Vjerski rad Orla ide za tim da poduči svoje članove o istinitosti i ljepoti katoličkih načela i da stvori od njih uzorne katolike.«

»Uzor je Orla ljubav prema Bogu i njegovu Sinu Isukrstu, prema Crkvi Katoličkoj, Isusovoj presvetoj Zaručnici; prema svojim drugovima, prema narodu i domovini i prema svakom čovjeku, a naročito prema onima, koji su bijedni i potišteni« (12).

»Svaki Orao mora ljubiti Boga i Crkvu . . . mora ljubiti svoj narod, njegov jezik i zavičaj; mora razvijati sva dobra svojstva i sposobnosti u narodu, a zatirati sve slabe strane, koje se pokažu na njemu, naročito:

kletve, pijanstvo, beznačajnost, nemarnost, sebičnost, lažljivost i neumjerenost . . .« (13).

»Orao treba da se odgoji za Kristova junaka . . .« (45).

»Osim duboke i zanosne ljubavi prema svetoj Rimo-katoličkoj Crkvi diže Orla viteza briga za vječnu i vremenitu sreću vlastitoga naroda« (43).

»Hrvatski Orao mora za narodna prava svoga naroda raditi tako da u njemu učvršćuje vjersku svijest, katoličku vjeru i vjerske običaje, u čemu je najbolja i najčvršća osnovica za održanje svakoga naroda« (53).

Ovo nekoliko kratkih izvadaka iz »Zlatne knjige« posve jasno pokazuje da je želja hrvatske orlovske omladine da stupa stopama svojih pređa, koji su od kneza Branimira pa do biskupa Berislavića i do velikana najnovijih dana smatrali katoličku vjeru pravom vjerom i jedinim zalogom narodnog blagostanja i narodne slave. . .

[Mladost, 11—12 (1924) 201—214]

Svoj opširan članak »Katoličanstvo i hrvatski narod« Ivan je namjeravao objaviti kao posebnu brošuru. Do objavljivanja nije došlo, ali se u njegovoj ostavštini sačuvao koncept predgovora kojemu je dao naslov »Hrvatskoj omladini prigodom tisuće obljetnice Hrvatskog Kraljevstva«. Donosimo slijedeći izvadak.

Orlovski pokret koji se u zadnje vrijeme snažno razmahao po svim pokrajinama želi prigodom tisuće obljetnice hrvatskog Kraljevstva da svoj našoj omladini dovikne: katolička vjera bila je vjera tvojih otaca; njoj sav hrvatski narod ima zahvaliti svoju slavnu prošlost.

Želiš li da u ovo sudbonosno doba hrvatski narod ponovo ojača na svim područjima života, to neka postavi kao temelj svojemu radu velika i jedina istinita načela Crkve Kristove, Crkve Katoličke. Neka ti geslo hrvatska omladino u ovoj jubilarnoj godini bude: preporod naroda u Kristu (...). Svaki narodni rad, koji se ne obazire na vječna načela Katoličke Crkve i kršćanskog ćudoređa, urodit će prije ili kasnije sudbonosnim posljedicama i po sav narod.

[Rukopis, Arhiv R 7]

STICANJE PODMLATKA

Ovo je jedan od najznačajnijih Ivanovih članaka s područja teorije apostolskog rada. Kratak je, ali je zato veoma sadržajan i bogat mnogim vrijednim psihološkim zapažanjima koja trebaju imati na umu apostolski radnici. U članku je Ivan i nesvjesno ocrtao sebe i svoj način rada za Kristovo Kraljevstvo, kako su to potvrdili mnogi koji su ga poznavali. Što treba posebno istaknuti jest jasnoća Ivanovih ideja: postavlja određeni cilj svakog ispravnog apostolata i upozorava na prava sredstva kojima se treba služiti. Ovaj članak bio je u stvari referat koji je Ivan održao na tečaju »Lige«, katoličke organizacije za mlade, prigodom Euharistijskog kongresa 1923. god.

Naslov bi ovoga referata mogao glasiti »Kako će jedan organizirani katolički đak spasavati duše?« Već nas same zadnje riječi »spasavati duše« upućuju na ideju pastorizacije, koja je isto tako stara kao čovječanstvo, a u kojoj imade Crkva najtemeljitije iskustvo. Pogledajmo zato temelj »spasavanja duša« i primijenimo ga zatim na konkretne prilike u kojima živi naše društvo.

Onaj koji želi spasavati duše drugih, mora ponajprije znati kako će spasavati svoju vlastitu dušu; »prima sibi charitas«, jer tek onda, kad budemo znali kako ćemo vlastitu dušu prikazati Gospodu Bogu, moći ćemo to učiniti s dušama naših bližnjih. Temelj našega apostolskoga rada i uspjeha leži prema tome u nama samima, u našemu odnosu k Isusu, koji u nama mora da živi. Izobrazba našega uma i volje i čuvstva preduvjet je našega rada izvan naših redova u kojima želimo djelovati.

Koja su, dakle, svojstva da se ponajprije sami izgradimo? To je dnevna jutarnja meditacija, često prisustvovanje sv. misi i primanje sakramenata, dnevno ispitivanje savjesti i dnevno čitanje duhovnoga štiva. Činimo li to, to će Isus u nama sve više i jače živjeti, razumjet ćemo bolje smisao života i ekonomiju spasa i uvidjet ćemo s kojom ljubavlju naša Ljubav — Isus — ljubi svaku pojedinu ljudsku dušu. I jer Isus čezne i strepi za svakom pojedinom dušom, jer je ona stvorena za vječno blaženstvo, to se ta čežnja za dušom naših bližnjih prenosi od Isusa na nas i u nama se rađa želja da stavimo u Isusov naručaj, za koji su one i stvorene, sve te duše.

Mi smo čvrsto odlučili da ćemo s Isusom nastojati da osvojimo dušu ovoga ili onoga. Prvi smo korak učinili već time što smo našu vlastitu slobodu stavili u službu Isusove volje. Drugi je korak naš osobni saobraćaj s našim drugovima. U svakoj zgodi posve nehotice mora iz nas strujiti onaj nadnaravni mir, ono počivanje u Bogu, čiji smo mi sudionici. Mi ćemo u duši našega bližnjega, koji nije naš pristaša, razmatrati jedan predmet od neizmjerne vrijednosti, koji bi se poput stakla razbio, kad bismo ga nezgodno primili. Budimo zato oprezni; budimo puni milosrđa i strpljivosti s našim protivnicima; u svakom času oni si moraju biti svjesni da mi u njima ljubimo nešto, čiju vrijednost oni sami ne spoznaju i da smo im spremni pomoći u najneznatnijim kao i najznatnijim stvarima.

Bude li naš svaki organizirani član s tom ljubavlju općio sa svojim drugovima, to će se stvoriti oko same organizacije kao neki ugođaj, neka misteriozna i miomirisna atmosfera i čim koji od naših drugova stupi u kontakt s jednim od naših članova, imat će taj osjećaj da se tu radi o jednome velikome svijetu, koji on tek naslućuje, a još ne spoznaje.

Ovo stvaranje atmosfere snošljivosti, nesvijesnih prijatelja oko organizacije, potrebno je zato, da sada među ovima izaberemo neke elitne duše, koje moramo ugra-

biti. Elitne duše, rekao sam! Jer je obično izgubljen sav naš trud, ako želimo privući u naše redove ljude, koji su sami od sebe pokvareni; koji su psovači ili bludnici. Da se ti ljudi obrate, potrebna su jača sredstva negoli su ona o kojima želimo govoriti. Mi poglavito moramo gledati da privučemo one mladiće koji su sami po sebi plemeniti, požrtvovni, ali radi predrasuda ili drugih razloga nisu imali zgode da prigrle istine kršćanstva.

Iz navedenoga možemo zaključiti slijedeće: naše đačke organizacije nisu društva za spasavanje, u koja se prima svatko sa željom da se u ovim popravi, već su ona odgajališta onih đaka koji su spremni pokoravati se njenim pravilima, koja teže za tim da odgoje elitu.

Istakli smo dosta pozitivnu stranu kod sticanja podmlatka. Rekli smo da karitas mora posvuda upravljati našim stopama. A što se obično događa kod naših ljudi? Praksa je pokazala dvoje: mi obično ne mrzimo samo krive protivničke ideje, već naš prezir prenosimo i na osobe. Interficite errores, diligite personas, stara je kršćanska poslovica. Posve je krivo što se često događa da napadamo na naše protivnike ne razlikujući pri tome krive ideje, koje zastupaju, i njihove besmrtne duše, koje valja spasiti. Posljedica toga neispravnog držanja spram zastupnika krivih ideja jest ta da se članovi katoličkih društava poput kakove klike posve separiraju od svojih drugova i ne mogu proširiti svoj djelokrug. Karitas mora probiti uske zidine naše organizacije i mora se izliti na svu okolinu, u koju nas je postavila Providnost.

Jedan od psiholoških razloga ovog duha separacije i klike u našim organizacijama jest taj što vjera pojedinih članova nije sazdana na dosta čvrstom temelju i što imaju instinktivni osjećaj da su im protivnici intelektualno superiorni. Naravno da je takvim članovima daleko lakše živjeti izolirano od protivnika, jer tu im neće nitko ugroziti njihova labavoga osvjedočenja. To ne smije ostati. Charitas Christi urget nos — goni nas da sa svetim mirom i vrućom ljubavi izađemo iz kruga naše organizacije i govorimo i radimo s našim protivnicima. Mnogi će između njih osjetiti da naš unutarnji život počiva na jednoj visokoj pećini, s koje njegovi pogledi mirno kruže nad talasanjem života, koji je daleko

pod njom u dubini. Osjetit će naš protivnik u kontaktu s nama duh vječnosti; bit će mu poticaj da razmišlja o problemima, koji su u njemu zaspali, ali koji se dadu razbuditi.

Imade još jedna pogreška u koju zapadaju naši članovi pri sticanju podmlatka, a to je upravo kontrast onome duhu »klike«, koji smo malo prije analizirali. Čuje se, naime, često opravdani prigovor da naši članovi premalo zalaze među protivnike i da je poradi toga njihovo djelovanje omeđeno na odviše malen broj ljudi. Istina je. Ali oni koji tako prigovaraju, zalaze među svoje protivnike, druže se i prijateljuju s njima i po cijele im sate katkada d o k a z u j u ispravnost svojih načela. To neprestano drugovanje na posljetku dovodi do toga da oni postepeno primaju običaje svoga društva, da paktiraju s njima, sklapaju kompromise, a često i otpanu. Zato valja staviti princip, d a j e d a n n a š č l a n n e m o ž e i m a t i p r i j a t e l j a (u p r a v o m s m i s l u t e r i j e č i) i z v a n n a š i h r e d o v a, j e r p r a v o p r i j a t e l j s t v o p o č i v a s a m o n a v j e r i u i s t e v j e č n e i s t i n e. Sve ostalo može da je sklad raznih zemnih interesa, egoizma — ali nije prijateljstvo. Naš član može imati prijatelja samo među uvjerenim katolicima, a počinje li družiti se s protivnicima, to si mora biti u najsitnijemu času svoga života svjestan da je on apostol među njima, reprezentant Isusa Krista, o kojemu on daje svjedočanstvo. Takav čovjek mora imati čvrstu vjeru, koju će mu dati Presv. Euharistija i pokora ... On će poput Poyet-a svaki dan na novo konvertirati, moliti se i pričestiti se i prikazivati samoga sebe za ovu ili onu dušu. On će si biti svjestan, da on iz vlastitih sila ne može obratiti nikoga, već da je on samo oružje u rukama Božjim, kojima se on ponizno pokorava. On zna iz dnevne prakse da ovaj ili onaj argumenat, s kojim je on htio da djeluje, nije polučio nikakav efekat, a da je neznatna riječ, koju je samo usput rekao, bila povodom obraćanja. Od Boga sve ovisi. Čovjek neka samo svoju dušu tako disponira da postane zgodnim sredstvom za Božju djelotvornost.

Do sada smo govorili o djelovanju pojedinca na okolinu, koja je nepristupačna katoličkim idejama. Za sti-

canje podmlatka je također od osobite važnosti da se članovi organizacije međusobno potpomažu i vole. Nije dosta da su njihove veze samo službenog karaktera, već se u organizaciji moraju gojiti prava kršćanska prijateljstva, koja su rezultat istih ideala i koja traju vječno, jer su im ideali vječni. Često se događa da koji od drugova posrne i uslijed lošega društva, života, počinje napokon i misliti onako kako je živio. Daleko manje apostazija bi bilo u našim redovima, da je bio kult prijateljstva u ovima jače razvijen. Mnogoga bi prijateljske veze opet natrag povukle u krilo svojih pravih drugova.

Ovoliko o radu oko sticanja podmlatka. Da nam stvar ostane jasnije na pameti, izvest ćemo iz čitavog referata ove rezolucije:

1. U našim društvima treba više nego dosad gojiti iskrena prijateljstva između pojedinaca.

2. Moramo susretljivošću i požrtvovnošću apostolski djelovati među našim drugovima, koji još nisu u našoj organizaciji tako da oko naših društava stvorimo atmosferu, u kojoj će ljudi biti skloni nama.

3. Kod predobivanja pojedinaca treba računati na mladiće koji već sami po sebi imaju svojstva (požrtvovnost, značajnost), uvjereni da naše organizacije nisu društva za spasavanje, već odgojilišta elite.

4. Nijedan naš član ne može drugovati s protivnicima radi samoga drugovanja; on mora biti njima reprezentant naših načela i svjestan da je među protivnicima samo zato da radi za spas njihovih duša.

Na temelju debate dodana:

5. Srednjoškolska društva neka stupe u izravni dodir s organizacijama »Mladih junaka« u svome mjestu i okolini i neka se brinu da se mladi junaci nakon svršetka osnovne škole valjano priprave za stupanje u naša društva. Za odgoj neka se ustanove u svakom društvu funkcije »učitelja«, koji će se naročito brinuti da podmladak bude što valjaniji.

[Luč, 1—2 (1923) 14—16]

OBJEKTIVNA KRITIKA

Po zvanju je Ivan bio profesor francuskog jezika i književnosti. Književnost i umjetnost bila su područja koja su ga zanimala još od đačkih dana. Mnoge stranice njegova dnevnika obilježene su njegovim zanimanjem za literaturu kojoj je posvetio i svoj studij kao i svoje profesionalne dužnosti. Ipak literatura nakon boravka u ratu stupa na drugo mjesto u njegovom nutarnjem svijetu. Dapače promatra je i njome se bavi samo ukoliko je u službi viših, kršćanskih vrednota koje dominiraju njegovim životom. U svjetlu vjere i njezinih istina sve prosuđuje i ocjenjuje kao što je to jasno izložio u ovome članku.

U svojoj vrlo oštroumnoj raspravi P. Grgec dokazuje da je vrijednost umjetničkih djela dosta relativna, jer je ona uvjetovana duševnim horizontom epohe, pjesnika i čitaoca. Umjetnina nam se sviđa, ako duševni horizont umjetnika nije uži od našega. Zato se događa da mali ljudi uživaju isto toliko u neznatnom umjetniku, kao čovjek širokog shvaćanja u Dante-u, dok će se čitaocu Dantea činiti npr. stihovi Harambašića pustim stihoklepanijama. (...)

Na ovu tezu p. Grgeca Merz dalje nadovezuje svoje osobne refleksije. Kao što kod historijskog romana tražimo da se pisac ne ogrješuje o povijesnu istinu u svome djelu tako isto i na drugim područjima umjetnosti.

U umjetnosti mora princip istine i vjerojatnosti (pa i u bajci) dominirati nad svim. (...) Čitalac traži maksimum istine. (...) Iste se znanstvene metode moramo držati i kod objektivnog prosuđivanja etičkih umjetničkih vrednota u pitanju da li je ono »dobro«, što prikazuje umjetnost. Za kritičara je to vrlo važno, jer na ovome se upravo temelji svaka relativno najobjektivnija kritika.

Objektivni kritici mogu biti jedino veliki ljudi (u kršćanskom smislu), jer kršćanstvo stavlja zahtjeve na njihov život, koji su u roku od 2000 godina dokazali da odgovaraju najidealnijem životu u svakoj epohi. (...)

Kritici koji ne razmišljaju, promatraju sve s današnjeg stanovišta i zbog toga ne mogu objektivno prosuditi ni život ni umjetnost. — Njihova mjera je odviše uska: u mjerilu njihovog efemernog svjetovnog nazora je trun istine opkoljen šikarom modernih laži. No s obzirom na etičko prosuđivanje umjetnosti (to jest, da je samo ono lijepo što je ujedno i dobro) postoji jedna znanost, jedan svjetovni nazor, koji kroz vjekove niže u jednu harmoničnu cjelinu čestice svog kritičkog suda o svim pojavama života, koje se neprestano mijenjaju. Taj organizirani kritički nazor jest shvaćanje Crkve, koja se je kao gorušićino zrno razvilo do velikog stabla. Kritika će prema tome biti relativno najobjektivnija tada kada promatra djela primijenivši na njih kršćanske istine, istine o kojima vjekovi svjedoče da su istinite. Uzmimo jedan primjer: Tko ne poznaje Shakespearovog Falstafa? Ta literarna kritika tvrdi da je Falstaf jedan od najuspjelijih komičnih figura svjetske književnosti. Dovedite u kazalište od glada i trpljenja izmorenog intelektualca — jednog tipičnog srednjoevropejca. — Dovedite ga da gleda proždrljivog debeljka, to veliko bure koje misli samo na jelo i piće i na druge tjelesne užitke. Izgladnjeli gledalac se neće nasmijati ni diviti Falstafu, jer je glad istančala njegovu socijalnu svijest. On kao u životu, tako i u umjetnosti ne može uživati u čovjeku koji preko mjere jede, dok druge hiljade u najvećoj bijedi gladne trpe. Ali literarni kritičari, koji su do sada izražavali o tom poglavlju svoj sud, živjeli su u istoj atmosferi Falstafa i nisu opazili da je on gadan čovjek, koji se nama ne može svidjeti, ma kako on majstorski bio prikazan. Falstafa uzeh samo kao drastičan primjer i ne poričem mu svaku vrijednost: tvrdim samo da u njemu ne možemo potpuno uživati (umjetničko djelo potpuno d o ž i v j e t i). — (Pitanje kada i kako se »zlo« smije prikazivati zaseban je problem, koji mimoilazim).

Da smo se prema tome odmah kod procjenjivanja Falstafovog tipa poslužili kršćanskom normom, da je neumjerenost u jelu i piću grijeh, naš bi sud bio ispravan. (...)

Istine vjere su, dakle, jedini umjetnički kriterij, da se objektivno shvati život i umjetnost. Ovome bi se dalo prigovoriti da po tome svaki čovjek može o svemu izreći svoj objektivan sud, samo ako promisli kako Crkva o tome misli. U mnogome zaista i može, pa iako se on ne razumije u umjetnost. Može ako je uvjeren da je autor npr. naslikao akt bluda, i da odnosni umjetnik u prikazivanju ovoga uživa. Slobodno je ustvrditi da to djelo nije umjetnina, jer dobro i lijepo nisu u skladu. Od izrazitoga kršćanskog kritičara traži se mnogo više. On mora proživjeti sve faze umjetnine, i on će granicu dobra i zla, sve nijanse nedosljednosti intuitivno spoznati zato jer u sebi dnevno proživljuje ili barem teži za objektivno najvrednijim životom, životom kršćanskim. On dosta lako opaža kada se logičko-psihički razvitak umjetnika stane kidati iz kolotečine objektivnih kršćanskih istina. Time zaključujemo da savjestan kritičar mora živjeti što intenzivnijim životom (euharistijskim, pokorničkim i socijalnim), mora nastojati da postane što veći čovjek — da postane svet, jer istom takav će u životu i u umjetnosti moći na intelektualan i intuitivan način naći i razlučiti neizmjerno fine niti, koje stvaraju od carstva Istine, Dobrote i Ljepote jednu čvrstu nerazdruživu cjelinu.

[Hrvatska Prosvjeta, 4—5 (1920) 118—120]

NAŠ OVOGODIŠNJI PROSVJETNI RAD

Među nacrtima predavanja koja je održavao orlovskoj omladini u njegovu arhivu sačuvalo se i ovo predavanje koje je održao Orlicama. Donosimo jedan karakteristični izvadak koji nam ponovo otkriva Ivanovu duboku vjernost Crkvi i njezinom učenju.

Sva ljudska djelatnost mora biti radi ljubavi; radi apostolata; radi toga da se širi Kraljevstvo Božje među ljudima. Kršćanstvo podređuje svaku ljudsku djelatnost duhovnom i vrhunaravnom cilju čovjeka. Isto tako se Orlički pokret ne bavi prosvjetom samo radi prosvjete ili samo stoga da Orlice dobiju veću naobrazbu; obilježje je prosvjetnog rada u Orličkom društvu da je za nas prosvjeta preduvjet i sredstvo da uzmognemo posvuda postati pravim apostolima Kristova Kraljevstva.

Sav naš prosvjetni rad imade velik praktični karakter; cilj mu je apostolat, Kraljevstvo Isusovo. Ali, tko će nam dati smjernice u zidanju tog Kraljevstva; tko će nam dati upute kako da prosvjetno djelujemo. To je bez dvojbe Crkva. Nama je to malo čudnovato jer smo se rodili u poganskom vijeku, u kojemu je Crkva, tako reći, izbačena iz ljudskog društva. A ipak je Crkva ona koja mora davati velike smjernice cijelom prosvjetnom radu. Bez velikih načela, što ih daje Crkva, uopće se ne može postaviti društveni poredak na čvrste temelje; bez tih velikih načela, što nam ih bez prestanka daje Sveta Stolica i naši nadležni biskupi, nije moguća obnova ljudskog društva. Stoga, ako želimo uistinu pomoći pri spasavanju suvremenog društva, to nećemo usmjeriti naše oči ni prema državnicima, ni prema političarima, ni prema velikim učenjacima, već jedino prema nepogrešivom učitelju Istine i Čudoređa, prema Svetom Ocu Papi, i prema onima kojima je povjerio sam Duh Sveti da ravnaju Crkvu Božju.

Isto mora učiniti i Orlička organizacija. Ona je pomoćnica Crkve u njezinoj preporodnoj djelatnosti. I naš prosvjetni rad mora prema tome tražiti svoj poticaj i ravnati se prema potrebama Crkve.

[Rukopis, Arhiv F 36]

U MISIJSKOJ IZLOŽBI

Opis dojmova s misijske izložbe u Rimu prilikom hodočašća za Svetu Godinu, na kojoj su bili izloženi rukotvoreni predmeti i ostale umjetničke zanimljivosti iz raznih naroda gdje djeluje Crkva i njezini misionari.

Uđimo u dvoranu u kojoj ćete se malo odmoriti. Vidim na vašem licu smiješak. Sviđa vam se blistavilo žutih kineskih svila! A oni japanski intérieuri. Pogledajte onu djevojku u tamno-ružičastoj svili, gdje sjedi uz svoga zaručnika, koji je slično odjeven. Zaista, kada prolazite Misijskom izložbom, dolazite do uvjerenja da ne bi bilo teško ispuniti jedan poseban paviljon, na čijem bi ulazu moglo stajati: »Povijesni i etnografski pregled ženske nošnje«. Moramo se diviti kojim su marom razni narodi izmudrili zgodne i ukusne nošnje, kojom su strpljivošću radine ruke izvezle sve to. Sva ova ljepota, sav ovaj čar, ljudsko je djelo, nosi na sebi žig umne ljudske duše. Nesvjesno počinjete razmišljati o značenju umjetnosti i dolazite do uvjerenja da je ljepota ljudskog djela samo odraz neugasive Ljepote Božje, i da je umjetnička djelatnost samo nastavak, usavršavanje Božje djelatnosti. Kada žena ili djevojka veze lijepi rukav samo je suradnica Božja u stvaranju lijepoga.

Kako su se u našoj duši pod dojmom istih povoda rodile istodobno iste misli? Suradnja s Bogom! Misionari, junaci, mučenici, umjetnici surađuju s Bogom šireći Kraljevstvo Isusa Krista; obrtnici i umjetnici stvarajući praktična i lijepa djela vrše volju Božju, surađuju s Bogom. Svi smo pozvani na suradnju Božju, u tomu je sav smisao života pojedinaca, cijele povijesti ljudskoga roda.

I vidite, gospođice, kako sva djela ljudska — od najprimitivnijih do najdotjeranijih nose na sebi ž i g u m a, nose na sebi žig nevidljive i d e j e. Vidljiv su sadržaj ideje. Oni lonci, koje vidite u kutu, nose na sebi pečat duha. Prije je to bila pusta, nezgrapna ilovača. Sada je to lijep oblik s drškom, predmet kojim se služite. Sav rad ljudi samo je oduhovljavanje materije; civilizirati znači svladavati materiju i oduhovljavati je. Mi smo umovi i u našoj je duši težnja da materiji damo sliku i priliku naše duše, da je oduhovljujemo.

[Za Vjeru i Dom, 10 (1925) 266—267]

NOVI TIP AKADEMSKE ORGANIZACIJE

Ivan je još od svojih studentskih dana veoma budno pratio katolička gibanja i katolički odgojni rad među omladinom u drugim zemljama. O tome je izvještavao našu katoličku javnost sa željom, koju često izričito formulira, da bi se slične inicijative ostvarile i kod nas. Tako u ovom članku prikazuje rad i strukturu »Akademskog saveza za njegu katoličkog svjetonazora« u Nje-

mačkoj te vuče paralele s tadašnjim omladinskim organizacijama u domovini. Članak je napisao još kao student u Beču. Nazivi akademičar-akademičari odnosi se na studente. Bio je to tada uobičajeni naziv za sveučilišnu mladež.

... Radi potrebe da se što bolje upozna Crkva, nikao je među njemačkim akademičarima zaseban tip organizacije, kojemu je svrha da članovi upoznaju što dublje sve vrednote, koje nosi Crkva u sebi i da prema tome svaki pojedinac toga društva svoj vlastiti duševni život to jače izgradi. Ova društva ... razlikuju se npr. od naših akademskih društava poglavito u tome što se u njima raspravlja i proučava sve ono što je od trajne vrijednosti (npr. liturgija, Kristovo božanstvo itd.), a ostale pojave kulturnog života (umjetnost, socijalno pitanje, prirodne znanosti, itd.) analiziraju se »pod vidom vječnosti — sub specie aeternitatis«. Temeljno je načelo u ovim društvima da broj članova ne smije biti prevelik (do 30) i na svakoj sjednici ih bude tek oko petnaest. Pošto se pročitao zapisnik, čita se jedno poglavlje iz Novog Zavjeta i ovo interpretiraju članovi u zajednici s jednim svećenikom, koji je svojom temeljitom izobrazbom dorastao da akademičarima najraznovrsnijih zvanja (a u Austriji često i raznih narodnosti) bude vođom. Ovo je čitanje Evanđelja to važnije što članovi, koji su dosada ovu svetu knjigu i remek-djelo svjetske književnosti promatrali pod utjecajem kritičkoga racionalizma, dolaze do spoznaje kako se Providnost često služi sasvim priprostim ljudima i njihovim nedostacima da provede svoje nakane. Uvjeren sam da će članovima ovih društava ostati u životu Evanđelje najmilijom knjigom, iz koje će neprestano crpsti direktive za svoj život. Nakon diskusije o pročitanom poglavlju Evanđelja dolazi kratak referat (do 20 minuta), koji ima poglavito zadaću da iznese gradivo za što zanimljiviju diskusiju. Sav je rad ovih društava koncentriran poglavito u diskusijama i upravo što su u tim društvima zastupani akademičari najrazličitijih struka, to ove diskusije postaju vrlo zanimljive. Evo npr. nekoliko tema, o kojima se diskutiralo: »Liturgija Velike Sedmice, Komunistički manifest i nauka Crkve, Da li može jedan akademičar vjerovati u čudesa, Čudo sv. Januarija u Napulju, Znanstveni dokazi o egzistenciji Boga, Kritika Spenglerovog djela: Der Untergang des Abendlandes, Duhovne vježbe sv. Ignacija i duševni život suvremenog akademičara. (...) Mnoge sjednice pohađaju katol. univerzitetski profesori, kojih je broj u zadnje vrijeme porastao, i oni na temelju najnovijih iznašašća osvjetljuju vječnu nauku Crkve i njezina božanskog Utemeljitelja. (...)

Izobrazba je u ovim društvima polagana, ali temeljita i ta je naobrazba kvasac koji će mase naroda rekristijanizirati. Jaz između vjere i znanosti, koji je nehotice zadro uslijed liberalizma također i u duše katoličkih intelektualaca, spontano nestaje. Vjera upravo na veličanstven način oživljava znanost, koja je opet u najnovije vrijeme svojim solidnim rezultatima postala apologija kršćanstva. Najveći njemački učenjaci ili su katolici ili cijene katolicizam. Haeckelova je pseudoznanost gotovo već i pokopana.

Tko bi htio osjetiti kakav mistički duh vlada među njemačkim katoličkim akademičarima, taj neka uzme u ruke nekoliko brojeva mjesečnika »Die Seele« (»Duša«), (München), u kojima kroz svaki redak naobraženih autora navire sveta vjera, koja počiva u dubokom zagrljaju Kristovom.

Ovaj tip organizacije ne smije ostati osamljen na teritoriju njemačkog naroda. I u nas su duhovi bijedni i potišteni. Naše akademske organizacije ne dospijevaju više da se intenzivnije bave vječnim problemima. Uza sve religiozno oduševljenje, koje još uvijek vlada među našim đaštvom i svršenim akademičarima, napose u hrvatskim krajevima, opaža se da religiozna naobrazba nije na onoj visini, na kojoj je njihova stručna izobrazba. Stvara se sudbonosni jaz između vjere i znanosti i sveti žar za Krista mora time sve više nestajati. Katolički pokret se upravo temelji na dubokom religioznom životu p o j e d i n a c a, a ovaj je iluzoran ondje gdje su vjera i znanost dva svijeta za se, gdje iz duša pojedinih katoličkih intelektualaca iščezava duh djetinjeg vjerovanja u potpunu nauku Crkve Božje.

[Život, 2 (1920) 20—22]

KATOLIČKA ĐAČKA INTERNACIONALNA UNIJA

Ivanovo shvaćanje katoličke vjere ne ostaje samo u okvirima vlastite nacije. Njegovi pogledi sežu mnogo dalje. On se izdiže iznad nacionalnih granica i promatra univerzalni značaj katolicizma i njegovu ulogu za ujedinjavanje naroda. Ova dva članka s istim naslovom koja donosimo u izvacima Ivan je napisao još kao student 1920. god. Značajno je kako je već onda posjedovao jasne ideje i široke horizonte o ulozi katoličkih omladinskih organizacija za zbližavanje naroda.

... Katolicizam ne smijemo nikada identificirati s internacionalizmom. Internacionalizam — kako ga sebi zamišljaju pacifisti, jest negacija svake narodne kulture. Jasno to dokazuje već jednom prije spomenuti cilj »Internacionalne ženske lige za mir i slobodu«. Za nas je ime internacionalizam posve tehnički naziv za onu organizaciju koja jednakopravne članove različitih naroda prikuplja u jednu jedinstvenu organizaciju (kooperacija!). Idejno je katolicizam univerzalan, pojam koji označuje da je on intenzivan i ekstenzivan, tj. da on obuhvaća cijelog čovjeka (njegovu dušu i njegovo tijelo) i drugo, da je on univerzalan nosilac istine, morala i milosti. Katolicizam, kako sama riječ »katholikos« pokazuje da je za sve (pro omnibus) i odnosi se na cjelinu (per totum). Ime katolički je dakle najširi pojam, koji sebi možemo uopće zamisliti. Širi od pojma kršćanski! (...) Zato već vidimo u kolijevci kršćanstva, gdje biskup i mučenik sv. Ignacije od Antiohije (+107.) u svojoj poslanici »Ad Smyrnenses« već ovu riječ upotrebljava za Crkvu, a sv. Pacijan, biskup u Barceloni (g. 360—390.) u jednom listu novacijanskom heretiku Sempronianu veli »Christianus mihi nomen. Catholicus vero cognomen« — (Kršćanin mi je ime a Katolik prezime). Time je on upravo na klasičan način istaknuo naše stanovište spram ostalih grupa: naša ideologija je za sve što opstoji, i ono što obuhvaća, obuhvaća u cjelini (per totum). Prema tome u biti katoličkoga univerzalizma jest da obuhvaća i prožimlje sve narode bez razlike. (...)

[Zora—Luč, 2 (1920) 35—37]

Prigodom Mariborskog tabora bit će dogovori s izaslanicima nekih đačkih organizacija iz inozemstva. Ovu su akciju potakli ponajprije švicarski i holandeski katolički đaci izdavši ovog proljeća proglas na katoličko đaštvo cijeloga svijeta da stupi s njima u kontakt. Organizirano jugoslavensko kat. đaštvo učinilo je to: predradnje su dovršene i u Mariboru će jugoslavensko đaštvo reći definitivno da li će ono stupiti u ovu moćnu organizaciju.

Svrha ove organizacije jest dvojaka: odgojiti u đaštvu cijeloga svijeta svijest katoličkog univerzalizma i kooperirati u zajedničkom kulturnom radu i borbi protiv zajedničkog protivnika. Time je jasno označeno stanovište J. K. Đ. Unije. Ona ne teži za tim da nivelira narodnu svijest i da uništi narodne vrednote pojedinih naroda, već će naprotiv ona poticati pojedine narode da, njegujući svoje specifične elemente, oni unesu nove poglede u čovječanstvo. Katolicizam je jedina podloga, na kojoj se mogu ujediniti svi narodi u šaroliku cjelinu: u njemu su sve sile, koje su sposobne da prožmu cijele narode i pojedince — njihov duh i njihovo tijelo. Prema tome će kroz ovu organizaciju strujiti valovi životne energije naše najzabitnije organizacije, svi organizirani katolički đaci će osjetiti da su uklopljeni u velikom organizmu koji je u službi univerzalne Crkve. Đaštvo je u prvom redu pozvano da bude nosiocem oduševljenja; iz đačkih redova će se ono preliti u narodne mase i na taj će se način stvoriti u čovječanstvu dispozicija za Savez naroda, koja jedino može opstojati na temeljima kršćanskog morala. (...)

Nacionalisti, koji misle da je prerano što pomišljamo na jednu internacionalnu organizaciju, dok nam je jedan dio naše braće pod tuđom vlašću, varaju se. Tako ćemo stupiti u vezu s đaštvom stranih naroda i po ovima ćemo moći utjecati na javno mnijenje drugih naroda i indirektno pomoći svojoj vlastitoj braći.

Poziv švicarskog đaštva je primljen od katol. đaštva svijeta silnim oduševljenjem: odazvali su se do sada osim Holandeza Amerikanci, Španjolci, Francuzi, Belgijanci, Talijani, Nijemci, Danci, Česi, Litvanci, Poljaci i Madžari. Sjeme euharistijskoga pokreta, što ga je posi-

jao veliki Pio X., urodilo je u kratkom vremenu u đačkoj omladini cijeloga svijeta svijest nadnarodne katoličke solidarnosti.

[Narodna Politika, 129 (1920) 2]

NOVE KATOLIČKE NOVINE

Ivan je osjećao koliku važnost ima katolički tisak za ispravno informiranje katoličke javnosti i za širenje katoličke istine. Ozbiljno je podupirao nastojanja da se i u Hrvatskoj počme izdavati katolički dnevnik koji bi okupio sve katolike i informirao javnost o životu cijele Crkve. U tu svrhu pošao je u Pariz da se upozna s hrvatskim sistemom katoličkog tiska. Kakova bi fizionomija bila toga dnevnika i koja bi mu bila uloga Ivan je iznio u ovom članku koji ovdje djelomično donosimo.

Već se duže vremena kod nas pomišlja na osnutak jednog katoličkog dnevnika, koji bi stajao izvan i iznad svake političke stranke. Iz toga ne slijedi da bi taj dnevnik bio protustranački i da se katolici kao katolici ne trebaju baviti politikom. To bi bila kobna zabluda jer katolici su dužni pred Bogom da ljube svoju domovinu i da rade bolje nego itko drugi za procvat domovine. A za procvat se domovine radi, ako se stvaraju dobri zakoni, ako se uredi dobra uprava i dobro sudstvo. Stoga je potrebno da i katolici sudjeluju u državnoj upravi, a to se dandanas postizava pomoću političkih stranaka. Vidimo gdje opstoje u drugim zemljama takove katoličke političke stranke, koje sav svoj rad temelje na načelima katoličke vjere i ćudoređa. Bio bi upravo grijeh propusta, kada se katolici ne bi kao katolici politički organizirali gdje im je to barem ikako moguće. I te političke stranke imaju svoje novine, svoje dnevnike: katoličke političke dnevnike.

Ipak vidimo da se unatoč tomu sada posvuda — pa i kod nas — osnivaju katolički dnevnici, koji stoje izvan stranaka i iznad stranaka. Tako je dobro i to je potrebno.

Razlika između katoličkih stranačko-političkih novina i katoličkih iznadstranačkih novina jest slijedeća: stranačke katoličke novine sav svoj rad temelje na načelima kršćanskog morala. Pokazuju kako će se na tim temeljima sazdati država, urediti zakonodavstvo, uprava i drugo tako da ljudi postanu sretni na ovoj zemlji.

Dok katolički stranačko-politički dnevnik ima za blizi cilj sreću društvene zajednice, to katolički van- i nadstranački list ima u prvom redu zadaću pomagati Crkvi kod spasavanja duša. To on čini na taj način što iznosi nauku svete Crkve upoznavši čitaoce s vječnim istinama i iznoseći uzore i zanimive pokrete u svijetu, potiče vjernike na vršenje kršćanskih kreposti.

Nema, dakle, protuslovlja između obih vrsta novina, obe su potrebite, jednoj je bitno cilj vremenit, a drugoj vječan. Pisanje se i jednih i drugih skladno nadopunjava.

Lanjske su godine osnovane u Belgiji jedne katoličke van- i nadstranačke katoličke novine. Već im sam naslov iznosi njihov program. Zovu se »Križ Belgije«. Na taj način jasno ispovijedaju svakomu svoje uvjerenje i svakome čovjeku u lice govore da bez križa nema spasa. (. . .)

[Nedjelja, 50 (1924) 2—3]

KRISTOV STIJEG

Svoja shvaćanja kako bi se trebao uređivati katolički dnevnik, iznio je Ivan u nacrtu pravila za redakciju novog lista. On ih je sam sastavio a sačuvala su se u njegovu arhivu. Tom novom katoličkom dnevniku namjeravao je dati najprije naziv »Raspelo« ali se onda odlučio za ime »Kristov Stijeg«. Ova pravila koja se tek sada prvi puta objavljuju u cijelosti jesu zanimljivi dokumenti njegove duboke duhovnosti koju traži i od redaktora lista. I tu se pojavljuje Merz, koji ne podliježe herezi aktivizma, nego u dubokom duhovnom životu pronalazi izvor ispravnih nadahnuća za svoju apostolsku aktivnost.

Kristov Stijeg je osnovan za obranu Crkve i za proširenje Kraljevstva Našega Gospodina Isusa Krista. Potrebno je radi toga da svi oni koji hoće da rade za taj list toga uvijek budu svjesni. K. Stijeg se posve i s radošću podvrgava svim direktivama Svete Stolice. On se sa strahopočitanjem pokorava svome nadležnom episkopatu. Njegova je želja da ih što uspješnije podupre u njihovoj apostolskoj misiji radeći za spas duša u skladu sa svećenstvom, redovnicima i članovima kat. pokreta. K. Stijeg postoji da što hitnije rasturi istinite vijesti iz vjerskoga, parlamentarnog, socijalnog, ekonomskog, poljoprivrednog, znanstvenog, trgovačkog života. On neće zastupati stajalište ni jedne polit. stranke ali si usvaja pravo da brani, analizira s posve kat. stajališta vjerska i kulturna načela koja izbiju na javu u javnom životu. On želi privući sve katolike bez iznimke i zato će svim silama nastojati da se ne zalaže za ovu ili onu ideju drugoga reda, za ovu ili onu grupu ljudi. On hoće da bude list za sve i nastojat će poduprijeti nastojanja svakoga i prilagoditi se metodi dotičnoga, razumije se sve to mora da je u skladu s naukom i direktivama Crkve.

Program je Kristovog Stijega da podupre svojim slabim silama uzvišenu misiju papinstva. On će uvijek nastojati da radi po uputama Sv. Stolice i da se služi onim metodama rada, koje zagovara Sveti Otac.

To osobito vrijedi za njegovo držanje spram nekatolika i za njegovo stajalište spram sv. Unije. Kristov Stijeg je osnovan na nadnaravnim temeljima i on će uvijek na ovima ostati. On svoj uspjeh samo od Boga samoga traži. On se oslanja na organiziranim molitvama članova Lige Ave Maria, na molitvama redovnika, redovnica i svećenika, te na mnogobrojnim dragovoljnim žrtvama koje se prikazuju za njegov uspjeh.

Redakcija

Pošto list K. Stijeg imade apostolsku misiju, koja se sastoji u tome da se cjelokupna katolička publika izvijesti poglavito o onim pitanjima koja se tiču života Crkve, a uz to mora da registrira s kat. stajališta sve pojave javnoga života, to je potrebno da sami redaktori

lista budu ne samo katolici, koji se zadovoljavaju s minimumom vjerskoga života. Za svakoga su redaktora zato potrebite dvije stvari:

1. da se neprestano sam izgrađuje u onoj struci, čiji mu je referat povjeren;
2. da energično teži za svetošću.

Sredstva

Da se uzmogne udovoljiti prvoj točci, to valja stajati na stanovištu da glavni redaktori ne smiju biti okupljeni svojim poslom preko šest sati dnevno i da im se osim toga mora osigurati pristojna egzistencija.

Što se tiče druge točke, to svaki redaktor mora biti uvjeren da on neće napredovati i neće moći postati duhovnim vođom svojih čitaoca, ako on ostane isključen iz euharistijskog pokreta i ako se on ne posveti Presv. Srcu Isusovu, koje je danas najjači faktor za rekristijanizaciju društva.

Budući je čovjek odviše slab i jer posve generalni savjeti vrlo rijetko urode konkretnim plodom, to valja od svakoga redaktora laika tražiti da se obveže sub levi da će ispunjavati dok je član redakcije slijedeće:

1. posvetiti će se Presv. Srcu Isusovom, pričestivši se na devet prvih petaka.
2. pričestiti će se barem dva puta mjesečno (ali se preporuča da to čini svake nedjelje).
3. ispitati će si dnevno savjest.
4. dnevno će barem pola sata posvetiti razmatranju, molitvi, duh. štivu . . .
5. dnevno će izmoliti jedan Veni Creator.
6. barem će jednom na sedmicu postiti za uspjeh kat. pokreta.
7. nastojati će imati stalnoga ispovjednika.
8. barem jednom će obaviti duhovne vježbe.
9. pristupiti će četiri puta godišnje s ostalim suradnicima a po mogućnosti s ostalim zaposlenim osobljem na zajedničku sv. Pričest, koja se ima prikazati za umrle drugove, za svećenički podmladak i uspjeh kat. pokreta.
10. Prije toga će obaviti zajednički križni put.
11. On će, čuje li koji važniji prigovor o pisanju K. S. koje ne bi bilo u duhu Crkve o tome pitati savjet kod svog ispovjednika.

Ove obveze imaju zadaću pojačati unutarnju disciplinu samih urednika i učiniti ih kanalima Božje Milosti. Ne kaže se tim da je to sve. Ovisi o inicijativi svakog pojedinca da još više učini, čineći djela duševnog i tjelesnog milosrđa, čineći što češće ono što im je neugodno.

Redakcija će nastojati da se što prije u zgradi, gdje ona radi, uredi mala kapelica s Presv. Sakramentom. Tu bi se ona mogla zajednički dnevno pričešćivati, tražiti svjetla i snage za rad.

Osoblje

Valja nastojati da što prije postane aktivnim članom jedne religiozne organizacije (Marijina kongregacija, Treći red...)

Revizioni odbor

Merz zamišlja da u taj revizioni odbor uđu osim tri seniora jedan isusovac, jedan franjevac, a nadbiskup imenuje jednog svjetovnog svećenika.

Odbor treba... nadzirati pisanje lista da se u ovome ne bi objelodanili članci koji bi mogli unijeti zbog nebitnih ili prijepornih problema neslogu među katolike. Napiše li se štogod u tome pogledu, to oni imaju intervenirati ili da u samome listu iznesu ispravno stanovište. Ovaj se mora redovito jednom mjesečno sastati i pretresti eventualne tužbe koje bi im došle do ušiju s obzirom na pisanje lista.

Rubrike koje Merz zamišlja: Svrstavanje dnevnih vijesti, prevađanje s francuskog, prevađanje s ostalih jezika, eksceptiranje revija,feuilleton, kat. teologija, ekonomski i soc. pregled, ljudi i institucije, razno, znanstveni pregled, organizatorni život, književnost, umjetnost.

[Rukopis, Arhiv FV]

ĐAK-APOŠTOL PIERRE POYET

U svome apostolsko-odgojnom radu Ivan nije zanemario niti pedagošku vrijednost primjera. Zato rado pokazuje i piše o uzorima kršćanskog života. Tako u Luči objavljuje kratak prikaz života Pierre Poyet-a, uzornog francuskog mladića. Što je posebno zanimljivo jest Ivanov komentar obraćanja Poyet-a, što ga ovdje donosimo. Ivan iznosi u stvari ideje koje su bile dominantne i u njegovom osobnom obraćenju. Na neki način projicira u Poyet-a ono što je sam doživljavao.

...Kratku analizu unutarnjeg života, koju donosimo u prijevodu, valjalo bi upotpuniti nekim realističkim podacima. Zamislite jednu školu poput naših gimnazija s profesorima, koji su indiferentni ili koji napadaju izričito vjeru. Đaci, u dobi naših sveučilištaraca, imaju sličan mentalitet našemu, jedni se rugaju vjeri, drugi su športaši, a treći opet nisu dosta odvažni da izreknu svoje mišljenje. I u takav milieu dolazi jedan student matematike, koji postaje stručnjak u svojoj struci, ali pri tome pomišlja da su struka, ispiti i sav taj rad posve relativne stvari: nakon stanovitog broja godina valja umrijeti, nestat će našega traga s ove zemlje, kao da nas nije ni bilo — ali Bog je postao čovjekom i ostavio na zemlji svoju zaručnicu, rimsku Crkvu Katoličku. I pred ovom idejom sve ostalo je sporedno: valja dušu predobiti nebeskom Zaručniku, valja sebe zatajiti i zaboraviti, samo da duša drugâ ili prijatelja postane svjesni sudionik u djelovanju Božjem na zemlji. (...)

[Luč, 1—2 (1922) 24]

POK. ING. DRAGAN MAROŠEVIĆ

U ovom kratkom nekrologu o ing. Draganu Maroševiću, mladom katoličkom intelektualcu i svome prisnom prijatelju Ivan iznosi svoje stavove prema posljednjim životnim stvarnostima. Za godinu dana i sam će poći onamo kamo je otpratio svoga prijatelja Dragana.

... Njegova je smrt bila pravo čudo Božje — smrt pravog kongreganiste. Nije se bojao. Vidio je da je izgubljen i radosno ju je iščekivao. Želio je umrijeti na Svijećnicu -- da se probudi u nebu prigodom tako lijepe svečanosti. Kada toj njegovoj želji nije bilo udovoljeno, sve je svoje trpljenje prikazao Gospodu. Još tri dana pred smrt, na Svijećnicu, molio je da mu se čita na latinskom jeziku, koga je osobito volio, sav obred blagoslova svijeća i cijela misa toga dana. Kako je ljubio sv. rimsku liturgiju, uživao je u njoj sve do zadnjih časova. Tako su mu iz liturgije čitali latinsku himnu Svih Svetih i opise neba od sv. Ivana Ev., kako ih donosi svesvetska liturgija. Kada bi mu ovi opisi postali preteški, čitali su mu nježne latinske himne Presv. Imenu Isusovu.

To kao da nije bilo umiranje, već priprava na vječne zaruke. To je bila radosna smrt, kakvu pisac ovih redaka, koji je boravio dvije godine na ratištu, nigdje nije vidio. Ta smrt puna ufanja i radosti, bila je dokaz da je vjera Draganova, koju je tako zanosno ljubio i posvuda javno branio, zaista prava vjera Božja.

[Vjesnik Marijinih Kongregacija, 5 (1927) 71]

IVANINA LIČNOST UZOR ORLICA

Ivan je bio u stalnom kontaktu preko Marice Stanković i sa ženskom granom Orlovstva, Svezom Hrvatskih Orlica. Držao im je predavanja, pisao članke, davao smjernice i tako veoma utjecao na članstvo. Od njegovih nastojanja na tom području posebno je vrijedna spomena knjižica »Junački život sv. Ivane od Arka«, biografija francuske svetice, koju je Ivan postavio za uzor hrvatskim Orlicama. U ovom izvatku gdje o tome govori vide se ujedno i njegovi pogledi na ulogu katoličke žene u tadašnjem društvu.

1. Ž e n a: Žena po svojoj naravi nije u pravilu određena da djeluje u javnosti i da na takav način spasava narod. Današnje su prilike takove da i od žene često traže da i u javnosti apostolski djeluje. U ovoj djelatnosti valja da je uvijek svjesna da je takvo djelovanje iznimka. Kao što je Ivana bila prava djevojka i uvijek željela da se povrati svojoj kući i obitelji i da tamo vrši poslove, koji odgovaraju njenoj djevojačkoj naravi, isto tako i svaka Orlica smatra da je u pravilu njezin poziv u o b i t e l j i, u domaćem ognjištu; a jedino ako je izvanredne prilike prisile, to će se ona dati na organiziranje drugih ili na koju drugu granu javnog apostolata. U ovom si posljednjem slučaju mora biti svjesna da treba p o s e b n e p o m o ć i B o ž j e, jer u takvim iznimnim časovima Providnost kao da izmjenjuje naravni red i ženama povjerava m u š k e uloge. Ako dakle Orlička organizacija ili pojedina Orlica zbog posebnih prilika katkada mora preuzeti posao koji po sebi spada na muškarca, to i u tom radu i Organizacija i pojedina članica ne smije izgubiti ž e n s k i k a r a k t e r i postati prostom kopijom muškaraca. Sveta Ivana, koja je postala vojnikom i vršila ovaj čisto muški zanat, ne samo da nije izgubila svoje ženske odlike, već ih je silnom ustrajnošću sve više usavršavala.

2. J a v n i s o c i j a l n i a p o s t o l a t: Drugo posebno Ivanino obilježje jest njezin javni socijalni apostolat. I Orlica treba da se u ovome služi istim s r e d s t v i m a kao i Ivana. Svi koji rade u Orličkoj organizaciji, mora da su u milosti posvećujućoj. Koji rade za Krista, ne smiju biti neprijatelji Krista. P o m o ć n i c i u apostolatu treba da su prije svega sami dobri katolici. Orlica zatim treba da ž i v i i o s j e ć a s C r k v o m. Treba da radi prema željama i zapovijedima svetog Oca Pape, biskupa i službenog duhovnika (učiteljstvo); treba da se u prijepornim pitanjima obraća na zakonodavnu vlast Crkve (sudačku i eksekutivnu) i napokon treba da se služi svim sredstvima, koje joj Crkva daje za njezino posvećenje (ministerium). I kao što svaku ženu, koja izlazi iz sjene porodičnog života u vrevu javnosti, čekaju teški k r i ž e v i, tako i Orlica mora da je poput Ivane spremna na velike kušnje i križeve. Četvrto sredstvo Ivaninog javnog socijalnog apostolata bilo je o d u š e v l j e n j e. I Orlička organizacija odgaja oduševljene članice, koje ljube svoju Crkvu, ljube njezinu nauku i žele da svoje oduševljenje za ka-

tolicizam i apostolat po Katoličkoj Akciji prenesu i na druge ljude.

Oboružana s ova četiri oružja, Ivana je u svom javnom socijalnom apostolatu htjela da djeluje (objekat) na pojedince, obitelji i javnost (bliži cilj), da na taj način spasi svoj narod (daljnji cilj). S toga Orlica nastoji apostolski djelovati među pojedincima i to poglavito među djevojačkim svijetom, i svojim postupkom, susretljivošću i drugim, već spomenutim krepostima, nastoji oduševiti za katoličku ideju i druge ljude. Vrši karitativna djela: daruje siromahe, tješi žalosne i umiruće, njeguje bolesnike. A jer se poziv žene uglavnom vrši u obitelji, to će Orlica uzornim vršenjem svojih kućnih dužnosti biti na izgled svima i tako primjerom pokazati da je obitelj temeljna stanica u narodnom životu i da su oni narodi zdravi, u kojima se dobro odgajaju djeca; jednom riječi, koji imadu zdrave obitelji. Javni apostolat Orlice, kao i svete Ivane, jest trostruk. Ponajprije je to ćudoredni apostolat. To je borba protiv svemu onome što kvari ćudoređe. Ovamo spada borba protiv nečednim plesovima, protiv kletvi, nepristojnim zabavama. Ivana je veliku važnost stavljala na ovaj ćudoredni apostolat; iz tabora je gonila žene loša života, a sama je nosila mušku nošnju, jer je znala kako je čovječja narav sklona na zlo, pa se u taboru među vojnicima tako nosila, da ne bi postala drugima povod grijeha. Orlice se po uzoru svete Ivane odijevaju čedno i poput svoje svete zaštitnice posvuda naglašuju socijalnu funkciju nošnje. Ivana je također uzor vjerskog apostolata. I Orlica se brine da svijet što češće prima sv. Sakramente, da se vrše crkvene zapovijedi, pohađaju propovijedi, organiziraju misije i duhovne vježbe i dr. Napokon je Orlica kao i njena Orlička organizacija nosilac kršćanskog političkog apostolata. To nije stranačka politika, jer Orlička organizacija stoji izvan i iznad svake političke stranke. Načelne smjernice kršćanske politike, koje ispovijeda Orlovstvo zajedno sa sv. Ivanom, jesu da vlastodršci ne vladaju u svoje ime, već da vladaju u Kristovo ime, koji je Kralj svakog naroda. I kao što Krist hoće da vlastodršci vladaju na korist građana, a ne na svoju vlastitu korist, isto tako Orlovstvo traži od vlastodržaca

da se brinu za javno blagostanje građana, a napose da daju Crkvi ona prava i onu čast, koja je zapada kao od Boga ustanovljeno savršeno društvo sa zadaćom da vodi ljudski rod svojim posebnim sredstvima u nebesku domovinu. Politički je bojni krik cijelog Orlovstva: »Živio Krist. On je Kralj Hrvata!«.

Orlica i Orlička organizacija djelovali su apostolski među pojedincima, u porodici i na trostruk način u javnosti (bliži cilj), da se na taj način spasi narod (daljnji cilj) od propasti. Narodi se ne spašavaju deklaracijom i vikom »Živio«, već jedino navedenim vrstama apostolata. A čovjek ne može biti apostolom, ako nije stekao sve one moralne i bogoslovne kreposti koje se traže za svaki apostolat.

3. Simbol kršćanskog rodoljublja: Orlička organizacija ovom svojom posebnom preporodnom djelatnošću među pojedincima, obiteljima i u društvu postaje simbolom pravog rodoljublja. Ova se Orlovska rodoljubna misao bori protiv poganskom shvaćanju naroda, koje drži da je narod izvor svega dobra i sam sebi svrhom. Orlovski nacionalizam stavlja rodoljubnu misao u službu Kraljevstva Božjega. Kao što je Ivana bila utjelovljena veza vjere i domovine, isto je i svaka Orlica. Tako i svaka Orlica, kada misli o dobroti svojega naroda, uvijek sebe pita da li je ovo ili ono na slavu Kristova Kraljevstva, na dobro svete Crkve, na vječno spasenje neumrlih duša. Sve će proći, jedino ljudske duše su vječne i bolje je da je cijeli jedan narod u vremenu nesretan, nego li jedna jedina ljudska duša upropaštena za sve vijeke vjekova.

4. Idealizam do smrti: Kao što Ivana nije popuštala u svojim načelima i kao što je podnosila uvrede i onih koje je ljubila i koji nisu bili samo dužni da je potpomažu u njenoj misiji, već su bili po savjesti i službi obvezani da joj i olakšaju da dođe u nebesko kraljevstvo, tako i Orlica ostaje nepokolebljivo vjerna svojem katoličkom apostolskom programu. Ona mu ostaje vjerna i onda ako se njemu iznevjere, možda, i oni koji su je oduševili za Orlovstvo, i onda kada Bog, možda, dopusti da pretrpi progone i podnosi uvrede od onih koji ne samo da bi bili dužni pomagati Orlovstvo već također brinuti se za vječno spasenje svake poje-

dine orličke duše. Kao i sveta Ivana, tako i svaka prava Orlica treba da je svojoj okolici simbolom idealizma, koji ostaje nepokolebiv sve do smrti. U svim se križevima od svojih progonitelja, koji su vjeru izrabljivali u stranačke i političke svrhe, Ivana i Orlica poziva na Sv. Oca Papu. Ona je prava filia Petri — kći Petrova. Kći Petrova i idealizam do smrti jesu kod sv. Ivane kao i kod prave Orlice dva pojma, koji se moraju pokrivati.

Trostruka misija Orličke organizacije i svake Orlice

Misija je svakog pojedinog čovjeka da u neku ruku postane sličan Kristu, da postane drugi Krist. Sveta je Ivana na poseban način bila slična svom Spasitelju i kada proučavamo život ove junakinje, to nam stanovita Spasiteljeva svojstva postaju bliža i pristupačnija. Isto tako svaka Orlica treba da iz dana u dan postaje sve sličnija Isusu. Kada je ostali svijet promatra, to u njoj treba vidjeti samog Krista. Tko gleda pravu Orlicu treba doći do uvjerenja da život po kršćanskim načelima ne samo da nije nemoguć i nesuvremen, nego da je naprotiv svaki život, koji nije kršćanski, prazan, promašen i nesuvremen. Osim ove općenite misije Orlice ona, kao i Orlička organizacija, imade po uzoru Ivane jednu dvostruku specijalnu misiju. Orlička organizacija treba najprije spasavati hrvatski narod, koji je na rubu propasti. Orlička to organizacija čini kao pomoćnica Crkvi, njenoj hijerarhiji, njenim redovima i pobožnim zajednicama. Druga je specifična zadaća Orličke organizacije pokazati svome narodu: a) koje kreposti mora posjedovati onaj koji hoće spasavati narod, i napokon b) kako valja, prema uzoru Ivane, podnositi i uvrede i smrt od onih koji su po pravdi obvezani da potpomažu Orlički apostolat i da se brinu za vječno spasanje duša svakog pojedinog apostola. Svaka Orlica, kao i sv. Ivana, treba da je filia Petri, koja je unatoč svih križeva vjerna nepogrješivom Kristovom namjesniku na zemlji.

Zaključna riječ

Ponajprije smo usporedili Ivanine kreposti s krepostima idealne Orlice. Osobito smo istakli kako Orlica

teži za uzvišenim i junačkim krepostima. Govorili smo o Orličkoj jednostavnosti, njenoj veseloj ćudi i duhovitosti. Pošli smo korak dalje i istaknuli značenje poniznosti i čistoga srca za svaku Orlicu. Na koncu smo prvog poglavlja govorili o ljubavi Orlice prema domovini, koja kod nje proizvire iz vrhunaravne ljubavi prema Bogu.

U drugom smo poglavlju nešto rekli o četirima oznakama prave Orlice. Mora si poput svete Ivane uvijek biti svjesna da je žensko, a ako je možda Providnost iznimno pozove da vrši muške poslove, to ne samo da ne smije postati muškarcem, već treba nastojati da ženska obilježja razvije do savršenstva. Uvijek se treba uzdati u neobičnu pomoć Božju, koju će joj Bog u iznimnim prilikama pružiti. Javni socijalni apostolat Orlice traži da bude uvijek u milosti posvećujućoj, i da to od svojih sestara traži. Orlica drži da su život s Crkvom, križevi i oduševljenje daljna sredstva socijalnog apostolata. Ovaj se socijalni apostolat obraća na pojedince, na porodice i na javnost. Orlica, koja hoće u javnosti djelovati, čini to ćudoredno, vjerski i politički. Orlica djeluje među pojedincima, porodicama i u javnosti, da spasi svoj narod. Nadalje Orlica mora da je zastupnikom kršćanskog rodoljublja, koje se stavlja u službu Kraljevstva Božjeg. A kad Orlica doživi teške časove i od onih koji su je oduševili za njene ideale i od onih koji bi je trebali voditi u njenom apostolatu, ona postaje nepokolebljiva i ispovijeda svoj idealizam sve do smrti, upirući svoje poglede u svjetionik Petrove Stolice.

Po Orlicama Krist treba postati pristupačniji dušama. Ona treba pomagati svetu Crkvu, te ova spasi hrvatski narod, koji srće u propast. Orlica također pokazuje koje kreposti mora imati čovjek koji želi spasavati svoj narod. Na koncu je bilo istaknuto da Orlica treba biti uzorom nepokolebive vjere Crkvi i onda, ako bi se, možda zastupnici Crkve svojoj zadaći iznevjerili, a možda i Crkvu progonili, kako se to na žalost u zadnje vrijeme događalo od svećenika otpadnika, kao što su staro-katolici. Ma koliko svećenika otpalo od Crkve, Orlica će sve većim žarom — poput Ivane od Arka — ljubiti svećenički stalež i radije podnijeti sve

uvrede negoli se iznevjeriti Isusu, njegovoj Crkvi, svetom Ocu Papi i zakonitom biskupu.

U ovim teškim časovima otpada od Crkve, Orlica je poput svete Ivane od Arka, koja se uvijek pozivala na sv. Oca Papu u Rimu i koji je i raskrinkao njene neprijatelje. — Orlica je uvijek i svuda prava filia Petri, kći Petrova.

Orlice ne vjeruju samo to da je sveta Ivana divna povijesna ličnost, koja je negda živjela, a sada je samo uzorom, već one znadu da je Ivana u zemlji živih i da njezina misija nije dovršena. One znadu da je među ostalim zadaćama Ivane da bdije nad Orličkim pokretom i zato se sav Orlički pokret, sjedinjen sa svetom Liturgijom, svojoj nebeskoj zaštitnici ovako moli: »Svemogući Bože, učini da mi nahranjeni ovom nebeskom hranom, kojom se tako često hranila sveta Ivana da pobijedi, pomoću ove hrane spasa zadobijemo pobjedu nad našim neprijateljima.«

[Junački život sv. Ivane od Arka, str. 91—101]

TJELESNI UZGOJ OMLADINE

Tjelovježba je bila jedna od aktivnosti Hrvatskog Orlovskog Saveza, ono što se izvana možda najviše uočavalo u njegovom djelovanju. Ipak nije bilo ono najvažnije, jer je Ivanovim nastojanjem cijela organizacija dobila kulturno-prosvjetnu, i kršćansko-odgojnu orijentaciju. Ivan je posvetio mnoge stranice problemima tjelesnog odgoja. Napisao je i opširnu studiju koja je ostala do sada u rukopisu. Nosi naslov »Tjelesni uzgoj u svijetlu Katoličke Crkve«. Baveći se teoretskim problemima tjelovježbe, njegovo je nastojanje išlo za ciljem da osmisli tjelovježbu, da je uklopi kao sustavni dio izgradnje cjelokupne ličnosti i dade joj duhovnu dimenziju, koju treba imati u okviru kršćanskog odgoja. Ova dva kratka izvatka iz njegova dva članka samo će djelomično ilustrirati njegove ideje o tjelesnom uzgoju i njegovoj funkciji.

... Riječi što ih je neki dan izrekao Sveti Otac pred zborom kardinala da dobra uzgojna znanost iziskuje

da se kod omladine posveti pažnja dobrim i zdravim tjelesnim vježbama, nisu ništa novo. Crkva je uvijek naglašavala dužnost svih vjernika da se razborito brinu za tjelesno zdravlje: ona je u prošlim vjekovima blagoslivljala viteške igre, a u današnjem vijeku u njezinom se krilu rodiše, tako reći, kod svih naroda društva omladine, koja katoličkom tjelesnom uzgoju posvećuju osobitu pažnju. U slavenskim zemljama se ova ljubav Crkve prema tjelesnom zdravlju i uzgoju omladine najbolje očituje u orlovskim organizacijama, koje su, uz veliku prosvjetnu i opće uzgojnu zadaću, preuzele dužnost da se brinu za katolički tjelesni uzgoj. U Orlu tjelovježba i tjelesno uzgajanje nije samo sebi svrhom. Ono ide svjesno i sustavno za tim da tijelo postane krotko i čvrsto oruđe duše, koje će biti u stanju izvršiti sve njezine zapovijedi, makar kako teške bile. Taj tjelesni uzgoj treba suzbiti lijenost i učiniti tijelo sposobnim i spremnim da se stavi u službu Kraljevstva Kristova na zemlji. (...)

[Katolički Tjednik, 8 (1928) 5]

MARIJA I TJELOVJEŽBA

... Orlovstvo je sebi stavilo među ostalim za zadaću da goji zdravlje i ljepotu tijela. Posve je naravno da hrvatski Orlovi uzimlju za uzor Kraljicu Hrvata, Blaženu Djevicu Mariju. I oni će nastojati da njihova tjelovježba postigne dvostruki cilj: zdravlje i ljepotu tijela. Tjelovježba se ne gaji sama poradi sebe, već imade veliku odgojnu zadaću. Orlovska tjelovježba nije sport. Orao vježbač ne kani postati pelivanom, koji će se znati prevrtati kao cirkusant ili kao kakav drugi vještak. Orlu je poglavito do toga stalo da umjereno vježba i da od sebe odbaci svaku onu vježbu koja bi ga odviše naprezala, koja bi škodila njegovu zdravlju i koja bi napokon djelovala na nerazmjeran, nesimetričan razvoj njegova tijela. Tjelovježbeno geslo katoličkog Orla jest: umjerenost, zdravlje, skladna ljepota.

Iz toga slijedi da će Orao nastojati i u životu lijepo nastupati i na taj način pokazati da u njegovom zdravu

i lijepu tijelu stanuje duša, urešena božanskim darom milosti posvećujuće. Svaki njegov čin će pokazati da njegova sjetila brzo i lako primaju dojmove iz vanjskog svijeta i da je njegovo tijelo poslušan sluga njegove duše. Kada ide, kada stoji, kada jede, kada se krsti, kada se moli, lijepo sklopljenim rukama, kada na dva koljena u crkvi kleči, uvijek će on to činiti dostojanstveno i pokazat će tako da u Orlu lijenosti nema i da je orlovska tjelovježba uzgojila potpuna čovjeka — čovjeka koji je uzeo za uzor Majku Kristovu — kod koje je vladao savršeni sklad između svetosti duše i ljepote tijela.

[Mladost, 8—9 (1924) 139—141]

NARODNO KOLO

Ivan se teoretski dotaknuo mnogih problema na području katoličkog odgoja. Problem plesa je također razmatrao i pokušavao ga uskladiti s moralnom naukom Crkve. Ovo njegovo predavanje sačuvano u rukopisu jest zanimljiv pokušaj pozitivnog promatranja plesa, napose modernog, u kojem nastoji otkriti vrijednosti koje mogu postati izražaj nadnaravnih stvarnosti.

Katolički socijalni apostolat jest cilj koji Orlovstvo hoće ostvariti. Apostolat se Orlovstva proteže na sve grane privatnoga kao i javnoga života; ono hoće da Krist zakralјuje u dušama pojedinih ljudi, da zakralјuje u našim obiteljima, da zakralјuje u cijelom društvenom životu u svim njegovim pojedinostima. Da, u svim njegovim pojedinostima! To treba osobito da naglasimo. Nije dostatno da smo samo onda katolici kad se Bogu molimo ili kad se nalazimo u društvenim prostorijama, već svaki pojedini čin našega života, pa i najneznatniji, mora na sebi nositi žig apostolata.

Orlovstvo čeka jedan ogroman i težak posao. Ono mora zacrtati put kako će se općenito katolička načela primjenjivati na sve tako raznostruke pojedinosti našega narodnoga života. Zadaća je Orlovstva da sve pojedinosti našega narodnoga života stavi u službu Kristova Kraljevstva, to jest onoga radi čega je svijet stvoren i radi čega mi živimo. Orlovstvo hoće pri primjenjivanju katoličkih načela na život da, među ostalim, i sam ples učini kršćanskim. Na koji način odmah ćemo to promotriti.

U nastavku Merz analizira narodno kolo i vrijednost plesa. Vidi u njemu jasno sredstvo izražavanja duše, koja kroz ples pokazuje kako gospodari tijelom. Zatim nastavlja:

Ples kao da je bio Adamu prije grijeha naravni način izražavanja. Tijelo je ljudsko stvoreno radi duše, da na vidljiv način ističe sve što se događa u nevidljivoj duši. Ples je stoga prava umjetnost u potpunom značenju riječi, jer on očituje ideje (žalosti, radosti). Ples nam dočarava izgubljeni raj, kada je ljudsko tijelo bilo posve u vlasti duše i koje je imalo zadatak da prikazuje svu dinamiku duše; da bude slika duše, putokaz u duševni život.

I kada gledamo dobro izvježbane plesače, moramo se diviti Providnosti Božjoj, koja je ljudsko tijelo tako savršeno stvorila da je ovo kadro da nam dočara mnogostruki unutarnji život duše; sve one radosti i žalosti koje pokreću ljudskim životom. Osobito važan bi mogao postati ples kao izražaj života ljudske duše, kad bi se ritmičkim kretnjama prikazivalo djelovanje Milosti u duši. Kako duša odgovara na taj posjet Božji, kako od sebe odbija napasti, kako se sabire, kako ulazi nebeski Jeruzalem u dušu, s nebeskim dvorom, itd. Sve bi se to dalo plesom izraziti i na taj bi način ples bio najuzvišeniji od svih ostalih umjetnosti, jer bi bio tjelesni izražaj najviše ideje koja može da obuzme ljudsku dušu — mistike. Time bi nas ples umjetnički uveo u carstvo mistike, pokazao bi nam kakve bi naše kretnje bile da na nama ne leži prokletstvo istočnoga grijeha: pokazao bi nam, napokon, kako će se otprilike naša tjelesa kretati, kada jedanput budu proslavljena u Nebeskom Jeruzalemu. Jer, zaista, naša će tjelesa tada pokazivati slavu naše duše. Misao Milosti i slave, kojom je ljudska duša zaogrnuta, može da izrazi odijelo kod plesa. I kada su plesači zaogrnuti lijepim odjećama uređenim posebno za svaku pojedinu igru, tada kod plesa ova

kombinacija tijela i odjeće stvara posve nove dojmove. I duša ljudska, koja nije u Milosti posvećujućoj, može osjećati tugu i radost, i to ples može vanredno dobro izraziti. Ali kad je duša još k tomu u Milosti, to nastaje u duši kao neka igra, kao neka interferencija: ta tuga i žalost, što je u naravi, odjekuje i u duši dodanoj Milosti i nastaju posve drugi i novi unutarnji doživljaji. A ovaj unutarnji svijet naravi i Milosti mi gledamo po plesu u odjeći koji nam otvara prozor u dušu.

Stoga je ples u odijelu za svakog čovjeka i potreba, jer ples golih tjelesa jest umjetnost duša bez Milosti; to je ples sotonski. Kod plesa stoga treba da je ljudsko tijelo posve pokriveno; i kroz to odijelo možemo dokučiti svemožnost Božju, koja je tako divno organizirala ljudsko tijelo, da je ono po sebi savršen izražaj ljudske duše.

Nije li, možda, ceremonijal katoličke Liturgije najuzvišeniji ples, jer daje vanjski izražaj najviših misli i čuvstava, što pokreću čovjekom? Te kretnje izražavaju klanjanje, zahvalu, hvalu, kajanje, molitvu, želju, zazivanje anđela, svetaca, obećanje, prikazanje — dakle čine, koji su najviši za čovjeka i koji su specifični za kršćanina u milosti..

[Rukopis, Arhiv F 30, 1]

TI I ONA

U svom je odgajateljskom radu Ivan Merz zašao u svu problematiku s kojom se mladi čovjek susreće u svome razvoju. Koliko mu je stalo da kod mladića formira ispravna shvaćanja moralnog života, posebno stavove prema ljubavi i seksualnosti, najbolje pokazuje njegova knjižica »Ti i Ona«, namijenjena zrelijoj muškoj omladini. Veoma otvoreno govori o svim problemima, daje mladiću jasna načela prema kršćanskoj nauci i pokazuje sredstva kojih se treba pridržavati ako želi izgraditi i svoj značaj i svoju sretnu budućnost. Osim toga pokazuje i viši smisao ljudske ljubavi koja je slika ljubavi Krista i Crkve. Ukazuje također na

vrijednost djevičanstva i ističe njegovu uzvišenost i ljepotu kao i duhovnu plodnost koja iz njega proističe. Knjižicu je podijelio u četrnaest poglavlja. Ovdje donosimo izvatke iz pojedinih poglavlja.

ZEMNA JE LJUBAV PRIPRAVA ZA JOŠ UZVIŠENIJU LJUBAV

Sav razvoj spolnog nagona, od njegova početka, od raznolikosti muža i žene, pa sve do težnje da se muž i žena međusobno nadopune, i sve radosti zaručnika i tiha sreća mladenaca, muža i žene, sve te osjećaje Bog hoće, i on je stavio u srce ljudsko. To je Bog ljudima rekao već u prvim počecima života na zemlji, kako to čitamo na prvoj stranici Biblije: »Čovjek će ostaviti svoga oca i svoju majku i prionut će uz svoju ženu, i bit će dvoje u jednome tijelu.« (Post 2, 24).

No ova zemaljska ljubav imade mnogo uzvišenije značenje. Ona je slika ljubavi koja veže Krista uz njegovu Crkvu. Kao neka slutnja nadalje upućuje čovjeka na mnogo savršeniju ljubav, koja čovjeka neće usrećiti samo nekako i na neko vrijeme, nesavršeno i prolazno, već će ta ljubav biti vječna i potpuna. Bračna je ljubav slika, slutnja, priprava za neograničenu ljubav Božju.

U Svetom Pismu, u Pjesmi nad Pjesmama, prikazuje se ova težnja ljudske duše za Bogom i njena sreća, kad ga posjeduje, poredbom zaručništva. Težnja ljudske duše odviše je duboka, a da bi je zemaljska ljubav mogla trajno zadovoljiti. I samu najiskreniju bračnu ljubav uvijek smućuju bolesti, brige, trpljenja, a napokon se kod smrti pretvara i u žalost. Tada treba duh da se junački osvijesti i da udovoljenje neograničenoj težnji za ljubavlju traži u zagrljaju Božjem. (. . .)

(str. 22—23)

LOŠE POSLJEDICE PRERANOG ZALJUBLJIVANJA

Mi ćemo ovdje iznijeti razloge protiv toga da dječak i djevojka počinju drugovati prije negoli mogu ozbiljno misliti na brak. To posebice vrijedi za đačke ljubavi.

Poradi takove ljubavi mladić gubi odviše vremena i zanemaruje svoju osobnu izobrazbu. Njegov duševni život stradava, jer prečesto i previše misli na djevojku. Mjesto da misli na samoga sebe, da uzgaja svoj značaj, da se pripravlja na junačka djela, za žrtve, da radi za katoličku ideju, njegov unutarnji život je sapet, vezan, on je ukočen i počinje kržljati. Badava takav mladić govori da se kani ovom djevojkom oženiti. Njega je omamilo ljepuškasto djevojačko lice, a ne gleda i ne misli ima li djevojka sva ona duševna svojstva, koja su za brak potrebna. Iz iskustva znademo da nijedan postotak takozvanih »đačkih ljubavi« ne dovodi do ženidbe.

Tako eto mladić, koji rano počinje ljubakati, duševno kržlja. Njemu je stalo samo do toga da udovoljava »Njenim« željama, a zapušta više interese. Mjesto da on ravna spolnim nagonom, nagon djeluje na njegovu volju i ova postaje slaba. Tijelo i tjelesne težnje prevlađuju duhom, a duh treba da gospodari tijelom, koje mu ima služiti. Zato mladići, koji se rado druže s djevojkama, sami postaju slabići; u njima redovito nema volje, nema muževnosti.

Ali imade mladića koji drže da su nešto veliko, da su postali muževi, jer im je uspjelo zavrtjeti glavom jednoj neiskusnoj djevojci. No, oni jadnici ne znaju da su baš oni podlegli u prvoj životnoj borbi i da je njihovom dušom zagospodario sjetilni nagon. Takovi su mladići izgubili slobodu duha i predali se vodstvu tijela. Prestaju biti ljudi duha, postaju ljudi tijela.

Takav je mladić vrijedan da ga žališ. Ne pomišlja jadan na to da nađe sebi za život družicu, s kojom će osnovati vlastito ognjište. On popušta samo sklonosti tijela, a ne teži za onim ciljem koji mu sam Bog postavlja. Takav se postupak protivi prirodi, zabranjen je. Ta već smo naglasili da je spolni nagon u čovjeku radi obitelji, radi budućega djeteta, a ne radi užitka. Do te spoznaje dovodi nas, kako prije vidjesmo, razum i Bog objavom.

U našim krajevima djevojka potpuno sazrije za brak u 20. godini, a mladić nešto kasnije. Prije toga neka ne druguju, a kada se zaljube, naravnije je da ova ljubav u kratkom roku dovede do braka.

Nezdrava je pojava ako zaručnik odviše dugo čeka. Ovakovo je čekanje štetno. Iskustvo nas uči da je »On« počesto zaokupljen samo »Njom«, a »Ona« samo »Njim«. Zaručnici se u takvom slučaju ne mogu trajno posvetiti staleškim dužnostima, kako to od njih život traži, pa ih često i zanemaruju.

Razumljivo je da težnje tijela stanu ispunjati dušu mladića, i ako ovo stanje duže vremena potraje, spopadaju ga i žestoke napasti, koje mogu dovesti i do teških prekršaja.

Svaki, dakle, mladić, koji hoće izbjeći tim neprilikama, čekat će sa zaručništvom dok ne bude mogao ozbiljno misliti na vjenčanje, pa makar ga to stajalo i nešto samoprijegora.

Poradi preranog ljubakanja dolazi mladić i u opasnost da smrtno sagriješi. Svaka ljubav teži za sjedinjenjem, a ljubav između dvoje mladih ljudi raznoga spola nije mirna, dok ne nađe potpuno zadovoljstvo u bračnoj zajednici.

Istina je, obično mladić isprva nema nikakvih zlih nakana. Njemu je ugodno u djevojačkom društvu, on pripovijeda djevojci svoje nakane, tajne, doživljaje. No već je u naravi ovog duševnog nagona da hoće i drugim znacima da se pokaže. Dolazi do milovanja i poljubaca. Tim se podražuje i sjetilni nagon, a mladić pada u tešku opasnost da posrne. Što više, do toga dolazi u takvim prilikama redovito, jer smo već u početku vidjeli da je duševni nagon tek jedan sastavni dio spolnog nagona.

Ljuto se vara mladić koji misli da djevojka osjeća isto takav sjetilni nagon kao on. Djevojka, koja je odrasla u dobroj obitelji, znade jedino što je duševna ljubav. Ako se ona, dakle, uza nj priljubi, traži njegovo milovanje, ona udovoljava samo svojoj želji da u njemu nađe oslon, potporu, branitelja, u koga se može sasvim pouzdati. Kako li će biti razočarana, kad opazi da u mladiću nije našla što je tražila, da nije našla oslon, nego se što više pred njim mora više čuvati negoli pred drugima, da je baš u njegovoj nazočnosti najmanje sigurna, da ona, a ne on, mora biti snažna da sebe i njega sačuva od pada. Na žalost mnoga djevojka podlegne utjecaju mladića, ali poslije toga ona

u svojoj duši bude posve nesretna i mjesto sreće zavladala je njenom dušom gorčina razočaranja.

Kod mladića je, dakle, jači tjelesni nagon nego kod djevojke. Djevojka hoće da ima oslon i »kavalira«. No, kako ljubakanje kod nje isprva više djeluje na nagon duše negoli na nagon tijela, razumljivo je zašto ona više duševno stradava od mladića. Ona može zbog toga zapasti u stanje u kojemu volja i um popuste, pa se tako može i dogoditi da ona i nehotice podlegne sjetilnom nagonu mladića. Sjetilni je, naime, nagon jedan od najsnažnijih nagona i ne miruje dok nije postigao svoj cilj.

No ne dolazi u takovim slučajevima uvijek do zla i grijeha. Ali zašto se izlagati tim strahovitim unutarnjim borbama, trzavicama, kada su nepotrebne i štetne, a manjka im prava moralna podloga? Zašto preranim ljubakanjem bez potrebe buditi nagon, koji je Bog stvorio jedino poradi obitelji? Zapamtimo na koncu ovu misao: upoznavanje i zaljubljivanje mladića i djevojke ne smije imati kao cilj zabavu, već doživotnu odgovornost u budućem braku.

Nema tijesnog prijateljstva između mladića i djevojke. Zato se valja kao vatre čuvati rane ljubavi. Nema onoga prijateljstva između mladića i djevojke, što se može naći među dvojicom mladića. Dandanas je to pače rijetkost i među zrelim ljudima. Preduvjet su tomu temeljito izgrađeni duševni ljudi, koji su svoj život i svoje borbe stavili u službu kakove dobre stvari i velike ideje.

Za djevojku je opasnija varka mašte, umišljanja, da može sklapati prijateljstvo s mladićem. U nje je, naime, više nego u mladića razvijen duševni nagon, koji se teško razlikuje od prijateljstva. No, mladić se brzo osvijesti, jer sjetilni ga nagon brzo upozori o čemu se zapravo radi.

I stoga mladić mora biti oprezniji. Jer, ako je jednom osvojio srce koje djevojke, pa je onda ostavi, to može da je unesreći za cijeli život. On će lakše podnijeti žrtvu rastanka. Grijeh je igrati se ženskim srcem i smatrati ga pukom razbibrigom i igračkom, na štetu svoju i propast djevojke.

Isto tako iskustvo uči da kod omladine, koja je još u razvoju, ne može postojati odnos kao između brata i sestre. Jer ako je ispočetka taj odnos i sličan onomu između brata i sestre, ipak i tu djeluje u početku onaj prvi dio spolnoga nagona, što smo ga nazvali duševnim nagonom. Djevojka će silno trpjeti, bude li htjela svladavati taj duševni nagon, zato što je ovaj u njoj razvijeniji negoli u dječaka. Taj duševni nagon se poslije nekoga vremena rasplamti u bijesnu vatru tijela, koju onda mladi ljudi vrlo teško zaustave.

Djevojka preranim zaljubljivanjem gubi umiljatost i stalnost. Kako li je umiljata stidljiva djevojka, koju nije taknula prerana ljubav? Neki poseban čar oblijeva njezinu pojavu i napunja svakoga čovjeka osobitim strahopočitanjem. Zar nije zločin ubrati ovaj cvijet, koji će pokunjiti svoju glavicu i uvenuti?

A prerana ljubav djevojke briše taj divni čar djevičanstva. Djevojka, koja postaje igračkom tako zvanog »nevinog« ljubakanja, odriče se svoga dostojanstva. To se odmah opaža i na njenoj vanjštini, jer gubi stidljivost, svoj ures i anđela čuvara svoga djevičanstva.

Djevojka poradi preranog zaljubljivanja i tjelesno stradava. Te rane ljubavi su obično između 14. i 20. godine. I baš tada se tijelo djevojke najviše razvija i već zbog toga samoga razvoja djevojka ima svojih teškoća. A kad ljubav uznemiri njenu dušu, kad je napuni raznim predodžbama, nastaju u njenoj duši borbe. Sva osjeća da radi protiv savjesti, protiv želji roditelja, protiv opomena Crkve. Tada ovlada njome i sjetilni nagon, a ona gubi unutarnju stabilnost. Napokon ne može više biti bez »kavalira«, strast uzbukti u njoj sve jače, bukti i bukti. Njena duša može podivljati.

Rane ljubavi uništavaju u djevojci dostojanstvo buduće majke. Sjeti se da je djevojka od Boga redovito određena da postane majkom. Najveće dobročinstvo, što Bog čovjeku po prirodi može da dade, jest dobra majka. Makar se dijete rodilo u dronjcima, ono je sretno, ako mu je Bog dao dobru kršćansku majku. Čovjek se i u najvećim burama života sjeća svoje majke i još onda kad je ona

davno već u grobu. Uspomena na dobru kršćansku majku može ga spasiti od mnogih grijeha, može ga opet pozvati na stazu kreposti i vjere, ako je možda zalutao, posrnuo.

Preranim ljubakanjem lišavaš, možda, mnogu djecu plemenite pojave kršćanske majke, moralno slabiš samu djevojku i snizuješ u njoj vrijednost budućega materinstva.

Rana ljubav često vodi do smrtnoga grijeha i do strahovitih nesreća. Još nekoliko riječi. Ako se za vremena ne prekine takova prerana ljubav, ona neminovno dovodi do teškoga grijeha. Znamo kakove se grozote događaju u današnjem pokvarenom društvu. Ljudi se opiru Božjoj volji, na razne načine sprečavaju porod. Strašan grijeh, koji u nebo vapi za osvetom. To je često pravo ubijstvo čovjeka. Crkva isključuje iz svojih redova sve one koji sudjeluju kod takova ubijstva. Jedna od najvećih kazna, što može da snađe kršćanina! (Can. 2350 § 1.)

I koliko je djevojaka zbog ovakve prerane ljubavi sebi uzelo život! Svima su nam poznati, na žalost, mnogi takovi slučajevi.

A kad se rodi nezakonito dijete, ono, kad odraste, proklinje svoju majku, svoga nepoznatoga oca. Većina nezakonite djece je nesretna, a sve zbog preuranjene ljubavi, koja je isprva bila tako »idealna«. Prema točnim statistikama više od polovice takove djece umire prije nego doživi mladost. Strahovite su društvene posljedice bludnoga grijeha.

Mladež duševno stradava, postaje nesposobna za uzvišen duševni život. Dobiva razne bolesti, koje zarazuju pojedinca, njegovu kasniju ženu (i onda kad muž misli da je ozdravio), samo njegovo potomstvo. Takovi muževi i žene rađaju kržljavu, nezdravu djecu, koja će cijeli svoj život biti nesretna.

Poznati moralista Verhelst na temelju velikog iskustva veli da razbludnost uništava pojedinca, obitelj, društvo. Razbludnost djeluje na sva svojstva pojedinca. Ona potamnjuje duh, slabi volju, razbija plemenite misli, slabi životnu snagu tijela, izlaže žrtve da se zaraze od ružne bolesti, koja suši izvore života, ako ne potpunoma, onda barem u nesretnim potomcima po-

jedinaca, koji su okuženi. Razbludnik teži uvijek za novim užicima, a posvuda nalazi sumornost i razočaranje. Njegov je život ropstvo, kojeg se stidi, ali nema dovoljno srčanosti da ga se odreče. Njegovu bijedu još uvećavaju trpljenja zbog straha, zavisti, mržnje, očaja. Ovo često dovodi do strahovitih ljubavnih zločina i samoubojstava. Razuzdan je život ponajglavniji uzrok — ako uopće drugih imade — da se izgubi vjera. Mladić često svlada vjersku krizu, koja nastaje uslijed života u bezvjerskoj okolini. Popuste li strasti, njegovo je vjersko osvjedočenje propalo. Najveći broj otpada od Crkve možemo protumačiti ovim običnim događajem. S druge strane uzrok tvrdokornosti u bezvjerju imade svoje sijelo više u srcu negoli u razumu.

Razuzdano ćudoređe, dok ruši obitelj, upropašćuje i narode, jer uništava ono što tvori njihovu snagu i veličinu: srčanost, umjerenost, ljubav prema radu, odanost prema općemu dobru, ljubav k domovini. Osim toga je najprva posljedica slobodnog života opadanje pučanstva, a ovo izravno loše utječe na blagostanje naroda... Čim su obitelji brojnije, tim je više pravog bogatstva u narodu, jer prvo bogatstvo, koje dolazi prije svega, jest život. (...)

Kao što vodu nabujale divlje rijeke krotimo nasipima da teče određenim koritom, što više, s pomoću čeličnih cijevi je vodimo u elektranu i silimo da goni motore, koji rasvjetljavaju daleke krajeve i tjeraju svojom snagom strojeve velikih tvornica, tako je čestit mladić dužan da ogradi divsku i bijesnu snagu svoga spolnoga nagona nasipima kršćanskoga ćudoređa i pristojnosti, dok slobodno ne odluči, ako je to volja Božja, da spolni taj nagon bude u zakonitom braku stvarateljem života, sreće, blagoslova. (...)

(str. 25—34)

Da zaboraviš na sjetilne podražaje, da svojoj mladenačkoj snazi dadeš uzvišen i plemenit cilj, naći ćeš sjajnu pomoć u Orlovstvu.

U Orlovstvu imadeš osim plemenitoga duševnoga odgoja još i tjelesni uzgoj, tjelovježbu, gimnastiku, umjereni sport. Plemenito se natječeš, putuješ po pri-

rodi, što sve divno djeluje na dušu i tijelo i jača otpornu snagu u napastima te budi ljubav k čistoći. (...)

Kad si u Orlovskoj organizaciji, odgajaš se neovisno od djevojačkoga svijeta, i uvijek si u dobrome društvu s poletnim mladićima, Kristovim vitezovima. Temelj Orlovstva jest česta sv. Pričest. Sveta pričest pak stvara apostole, misionare, mučenike. Orlovstvo pruža ljudskoj duši tako velike uzore da možeš bez ikakvih većih poteškoća svladavati sjetilni nagon.

U Orlovstvu se osobito pazi na dobar primjer, a poglavito se štuje presveta Bogorodica. Svaki je Orao vitez Marijin. Pred njegovom dušom uvijek lebdi dražesna slika Majke Božje, ovjenčana čarom beskrajne ljepote i milinom najčišćega djevičanstva. Orao u svakoj djevojci vidi sestru Gospinu. A smije li Orao o sestri Bezgrešne pomisliti ma i najmanje zlo?

Da, Orao je apostol kršćanskoga viteštva, apostol svete čistoće, on se bori da hrvatski narod opet poštiva žene i majke, kako ga to uči Katolička Crkva. On hoće da među nama opet zablista, kao negda, svetost kršćanskoga braka, koji Bog blagoslivlje mnoštvom djece — budućih blaženika, koji će na vijeke gledati i veličati trojedinoga Boga.

(str. 48—50)

DJEVIČANSTVO

Prema svetoj odredbi nisu svi ljudi određeni za brak. Mnogi su pozvani u još uzvišeniji stalež, da postanu svećenicima i redovnicama. Katolička Crkva od njih traži žrtvu čistoga života, da uzmognu vršiti svoj junački poziv: službu na korist drugih (u školi, u crkvi, itd.).

C i j e l o k r š ć a n s t v o s a z d a n o j e n a ž r t v i

Tko ne zna što je žrtva, ne može razumjeti kršćanstva. Raspeti je Krist bojna zastava, koja je izvješena u svim kršćanskim kućama. Duboko je značenje vanjske žrtve. Čovjek se sastoji od duše i tijela, zato treba da duša čovječja i tijelo žrtvom iskažu Bogu čast, koji je sve stvorio. Sav ostali vidljivi svijet: kamenje, bilje, životinje, ne mogu svjesno Bogu dati čast, jer nemaju razuma. Čovjek, koji je gospodar sve prirode, ima pravo da mu sva priroda služi, ali imade stoga i dužnost da

kao Gospodaru svega u ime cijele prirode daje Bogu čast i slavu. I spolni nagon, koji je u biljnom i životinjskom carstvu uzrokom tako velebnoga napretka, koji i u čovjeku rađa želju da živi u potomstvu svome, da rađa bića, koja su slika i prilika Božja, i taj spolni nagon treba veličati Boga, gospodara svoga. To on čini žrtvujući samoga sebe. I zato vidimo kako je iz ovoga dubokoga razloga potrebno da bude cijeli jedan stalež ljudi, koji će se svojim djevičanskim životom bez prestanka žrtvovati Bogu u ime cijele i potpune prirode, koji će svim svojim porivima i osobinama odavati Bogu čast i slavu.

Ovaj zahtjev — sa stajališta zdravoga razuma posve opravdan — tako je duboko usađen u ljudsku narav, da je i kod poganskih Rimljana bio poseban stalež Vestalki, kojima je bila stroga dužnost da žive u čistoći. Ako se koja ogriješila o tu svoju dužnost, živu su je uzidali i pustili da umre od gladi. A kod starih Germana svećenice su mogle biti samo čiste djevice.

Istina je, sam nam zdrav razum veli da mora biti ljudi koji će živjeti u djevičanstvu. Potrebno je da se žrtvom spolnoga nagona oda Bogu čast, i tako prizna da je on stvorio taj nagon. A i iz posve društvenih praktičnih razloga potrebno je da imade ljudi koji žive u beženstvu, jer ljudsko društvo treba odabrane duše koje će se žrtvovati za bližnjega: za djecu koja nemaju roditelja, za bolesnike koji umiru po bolnicama. Omladina, koja katkada teško dočeka dan svatova, misleći da se nagon tijela ne može svladavati, ima u ovim ljudima divne primjere. Život tih junaka propovijeda da je bez ikakve štete po zdravlje posve lako svladati tjelesni nagon. Tako divan primjer ovih velikana svijetli pred milijunima ljudi i pokazuje im put kojim im valja kročiti. Kada ljudsko društvo ne bi imalo ovih djevičanskih duša, mnoga bi suza bila neobrisana, a u narodima bilo bi mnogo više milijuna neodgojenih građana. Da tih ljudi nema, mnogo bi milijuna mladića i djevojaka prije svatova izgubilo nevinost i obolilo od gadne bolesti, koja bi ili posve uništila divno svojstvo koje stvara nov život ili bi pak otrovala djecu sve do trećeg i četvrtog koljena. Celibat je prema tome jedan od najvažnijih čimbenika narodne sreće i blagostanja država.

A ipak, svi ti spomenuti razlozi nisu najglavniji zašto Katolička Crkva više štuje djevičanski stalež negoli bračni. Znamo da je brak muža i žene tajanstvena slika veze Krista s Crkvom. »Muževi, ljubite svoje žene, veli sveti Pavao, kao što je Krist ljubio Crkvu i sebe samoga predao za nju« (Ef 5, 25). »Tajna je ovo velika; a ja govorim prema Kristu i prema Crkvi« (Ibid. 32). Brak imade zemaljsku zadaću da služi rađanju i odgajanju djece. Kada prođe ovaj život i bračna se veza raskida čovjek treba da se ujedini sa Sinom Božjim, radi kojega je stvoren. Tada će svaka pojedina duša stupiti s uskrslim Kristom u vezu zaručničku. No imade odabranih duša koje već sada ovdje na zemlji stupaju u posebni zaručnički odnos s Kristom i odriču se svake zemaljske ljubavi. Duše, koje polože zavjet vječnog djevičanstva, već na zemlji počinju živjeti nebeskim životom i misle jedino i bez prestanka na svog nebeskog Zaručnika. Ovaj se uzvišeni zaručnički odnos, koji čovjeka diže u anđeoski red najbolje odrazuje u katoličkoj Liturgiji. Da uzmogneš barem donekle shvatiti unutarnji život tih odabranih duša, iznijet ću Ti ga prema Pontifikalu Djevica.

Katolička Crkva smatra da je svaka duša, koja je položila zavjet djevičanstva, vjenčana s Isusom Kristom. U tome je bitno značenje katoličkog celibata. Takva je djevičanska duša uzdignuta na dostajanstvo zaručnice Božje i već na zemlji živi nebeskim životom. Ona se natječe neporočnošću anđela i bez prestanka misli na bračne odaje svog nebeskog Zaručnika. Na zemlji još mora svladavati strasti, ali njezine kreposti gore poput užarene svjetiljke, i s ovom u ruci, u tamnoj zemnoj noći, čeka na nenadani dolazak svog kraljevskog Zaručnika. I tada se najedanput začuje štropot; ona će proći kroz Kraljevska vrata, poći će u susret svom Zaručniku, Jaganjcu Božjemu, a ovaj će svojoj zaručnici dati bračni prsten i za njen trud ovjenčati svjetlom krunom djevičanstva. Zaodjenut će je odjećom protkanom zlatom i okititi dragocjenim draguljima. Tada će se duša nerazdruživo sjediniti s Isusom Kristom i poći će u dvore i bračne odaje svog Božanskog Zaručnika, da tamo slavi nebeske svatove. Neće biti sama, jer s njom će biti još sto četrdeset i četiri tisuće djevica, koje bez prestanka

pjevaju novu pjesmu. Odabrana duša će u vijeke vjekova promatrati svoga Zaručnika, kojemu služe anđeli, čijoj se ljepoti dive sunce i mjesec. A sam će Isus Krist biti ushićen nad ljepotom svoje zaručnice, koja je okrunjena cvijećem i ukrašena prstenom vječnih zaruka. On će se diviti njezinoj uvijek svježoj kruni od ruža i ljiljana, koja nikad neće izgubiti svoj miomiris. I u svojoj neizmjernoj ljubavi Krist će duši prozboriti riječi, kakve nigda nije čula.

Nije svatko odabran da živi tim uzvišenim anđeoskim životom. Ali svi skupa moramo biti zahvalni Gospodu, ako je stavio u našu blizinu duše, koje su se odrekle svega i već na zemlji počinju živjeti onim životom koji je najstvarniji, jer se ne svršava ni u vječnosti. Ni poganski, ni židovski svijet nije poznavao takvog djevičanstva; ovaj je dragocjeni cvijet tek niknuo u čarobnom vrtu kršćanstva.

(str. 50—55)

ZAKLJUČAK

Iz svega što rekosmo, slijedi ovo: spolni nagon usadio je u čovjeka sam Bog, koji se njime služi, da ostvaruje svoj veliki naum, da se rađaju djeca, da se množi i čuva ljudski rod, a u njem besmrtne duše koje će zauvijek gledati i slaviti samoga trojedinoga Boga. (. . .)

U spolnome nagonu razlikujemo tri sastavna dijela: nagon tijela, nagon duše i nagon za umnožavanjem. U mladića je prvi jače razvijen negoli kod djevojke, a u djevojke je duševni nagon jači od sjetilnog. (. . .)

Taj nagon ne miruje u čovjeku dok nije našao svoje smirenje u zakonitom braku. No ni u braku nije ljubav potpuna i sreća nepomućena, jer bolesti, trpljenja, smrt, mute uvelike tu sreću a često i samu ljubav. Čovjek u braku dolazi do uvjerenja da se potpuna, nerazdruživa ljubav ne može postići na ovoj zemlji i da će ljudsko srce tek zadovoljiti nerazdruživa ljubav u vječnom sjedinjenju s Bogom. Zemaljska je ljubav samo slika ljubavi Božje, slika ljubavi Krista prema Svetoj Crkvi i put u zagrljaj Božji.

Ali danas omladina ima veoma loše pojmove o ovim temeljnim zakonima ljudskog poretka: ona ne zna da je obitelj glavna i temeljna stanica ljudskog društvenog poretka i da je cilj ljubavnog nagona, što ga mladić u sebi osjeća, u tome da jednom osnuje kršćansku obitelj, koja će dati Bogu duše, roditeljima dobru djecu; koja će Crkvu obdariti svecima, domovinu pravim rodoljubima. (...)

Trijezan mladić uviđa strahovite posljedice preuranjene ljubavi, zato već u početku stvara odluku da će od sebe odbiti sve što bi ga zavelo na prerano druženje s djevojkom. Naobraženi mladić veoma dobro zna da čist život ne samo da ne škodi zdravlju, već naprotiv mladiću daje neopisivu svježinu i snagu. On također zna da mu je već u mladosti Bog dao nagon da ga svladava i tako sustavno izgradi svoju ličnost. On je uvjeren da u srcu značajna čovjeka samo dvije žene smiju imati istaknuto mjesto: to je njegova majka, te majka njegove buduće djece. Zato mora svetu čistoću srca čuvati kao najljepši biser mladenaštva. A da uščuva taj biser, izbjegavat će sve one prilike koje bi ga mogle navesti na zlo, a to su loši razgovori, ružne kazališne predstave, kino a poglavito nečedni ples i alkohol. (...)

Bude li se naša omladina držala tih smjernica, dobit ćemo čeličnih značajeva, svetaca i rodoljuba; dobit ćemo čvrste i plodne kršćanske obitelji, koje su glavna osnovica narodnoj veličini i javnom blagostanju građana.

Samo kršćanske, čiste, plodne obitelji prati blagoslov Božji.

Uzalud ćemo vikati »živjela Hrvatska«, uzalud ćemo se nadmetati u rodoljubivim praznim frazama i hvastiti se rodoljubnom politikom, ako naša politika ne bude kršćanska. Svaka pak kršćanska politika mora ići za tim da dobijemo što više kršćanskih obitelji, u kojima će bračni drugovi živjeti u nerazdruživoj vjernosti sve do smrti. Kršćanski će bračni drugovi gledati da imaju što veći broj djece i da u svojoj djeci uvijek gledaju neizmjerno dostojanstvo djece Božje. I zato se suvremeni katolički mladić već za rana mora pripravljati za svoj uzvišeni budući poziv oca obitelji, mora se odgajati daleko od svakog utjecaja preuranjenih ljubavi. Njegovo je geslo: hoću da moja mladost bude slobodna i netaknuta; netaknuta ne samo od grijeha, već i od preuranjenog zaljubljivanja. Jedino takova mladost daje potpune ljude.

[Ti i Ona, str. 65—70]

PRAVA LJUBAV K DOMOVINI

U članku Ivan ukratko prikazuje život poznate francuske svetice, sv. Ivane Arške, koja je mnogo učinila u svoje vrijeme za dobro francuskog naroda. Iz njezinog primjera izvodi načela i ciljeve pravog rodoljublja.

Što je zapravo domovina? Ona je skup pojedinaca, obitelji, društava, koji se nalaze na određenom dijelu zemlje i imadu posebne odlike i poseban zadatak, koji im je odredila Providnost. Pravi rodoljub radi za dobro pojedinaca, obitelji i cijelog naroda. On ne radi samo za njihovo tjelesno dobro, već najprije za njihovo duhovno dobro. Čovjek, koji ne ljubi neumrlu dušu svoga brata, ne može biti pravi rodoljub. Jer što koristi čovjeku, ako imade sve blago ovoga svijeta, a duša mu je u smrtnom grijehu? Stoga je najbitnije za svakog rodoljuba da nastoji da duša njegova i duša njegove braće ne bude u smrtnome grijehu.

Već iz ovoga kratkog prikaza vidimo da se rodoljublje ne može ni pomisliti bez vjere i kršćanstva. Tek kršćanin može pravo ljubiti svoju domovinu. Ljubeći domovinu, ljubi on ponajviše ono što je najvrednije u toj domovini, a to su bez sumnje ljudske duše, a u tim ljudskim dušama njihov neumrli život. Zašto napokon mi živimo na ovoj zemlji? Čemu se hranimo i odijevamo, negoli da uzdržimo svoj tjelesni život. A čemu nam služi tjelesni život, ako ne da uzmognemo misliti i odlučivati. Tjelesni život je radi našeg društvenog života, jer je tijelo radi duše. A što nam koristi ako naša duša misli i djeluje, a nije u Milosti posvećujućoj? Ta milost posvećujuća je zalog naše sreće u vječnosti. Ona je zalog da ćemo postići konačnu svrhu radi koje smo stvoreni. Prema tome se pravo rodoljublje ne smije zaustavljati na ovoj zemlji, već ono mora gledati u vječnost. Crkva

nam u svetoj Ivani daje pravi uzor kršćanskoga rodoljublja. Ova svetica propovijeda svim kršćanskim vjekovima da pravi rodoljubi imaju tako uređivati svoj život i trsiti se svim silama da se ljudsko društvo tako uredi i organizira, kako će u njemu što veći broj ljudi imati priliku za kreposno življenje i prema tome postići svoju konačnu svrhu u nebu.

[Kalendar Srca Isusova i Marijina, 1929, str. 123—125]

TESTAMENT IVANA MERZA

Nakon Ivanove smrti u ladici njegovog pisaćeg stola pronađen je list papira na kojem je Ivan latinskim jezikom u obliku oporuke sastavio svoj nadgrobni natpis. Tekstu je dao naslov. »Testament«. Po svemu sudeći sastavio ga je dan prije nego je pošao na operaciju na kliniku u Draškovićevoj ulici u Zagrebu. Bio je to najvjerojatnije posljednji tekst koji je Ivan svojom rukom napisao u ovozemaljskom životu.

Sam tekst iznenađuje svojom misaonošću i dubinom. Otkriva nam potpuno duševno raspoloženje tog mladog čovjeka koji svjesno ide u susret smrti. Nema kod njega ni traga strahu, ni trunka neizvjesnosti pred misterijem koji se zbiva s čovjekom u času njegove smrti. Iz svake riječi izbija samo vedra nada i sigurno pouzdanje u vječna dobra koja su obećana onima koji vjeruju.

Nad ovim tekstom vrijedno se zaustaviti u razmišljanju. Jer on je više nego oporuka ili nadgrobni natpis. To je divan zaključak njegova života, kruna njegove pobožnosti, svečani finale remek-djela, što ga je Ivan stvorio od svoga života. U tim riječima sintetizirano je u bitnim crtama ono što je Ivan bio za mnoge koji su ga slijedili: program života i rada.

TESTAMENTUM

Decessit in Pace fidei Catholicae.
Mihi vivere Christus fuit et mori lucrum.
Expecto misericordiam Domini et inseparabilem plenissimam aeternam possessionem Smi Cordis Jesu.
I. M. Dulcis in refrigerio et in pace.
Anima mea attinget finem suum quare creata erat.
EN THEO KYRIO.

U hrvatskom prijevodu natpis glasi:

TESTAMENT

Umro u miru katoličke vjere.
Život mi je bio Krist a smrt dobitak.
Očekujem milosrđe Gospodinovo i nepodijeljeno potpuno vječno posjedovanje Presvetog Srca Isusova.
I. M. Sretan u blaženstvu i miru.
Duša će moja postići cilj za koji je stvorena.
U GOSPODINU BOGU.

KAZALO IMENA

Adam 153
Augustin sv. 100, 101

Barbusse 12
Baumann 12
Beethoven 73
Benedikt XV 77
Berislavić 123
Bernadette 94
Bernard sv. 61, 62
Branimir 123

Chateaubriand 12
Claudel 13

Dante 129
Dionizije sv. 36
Dominik sv. 53
Dom Guéranger 73

Falstaf 130
Faust 24, 65
Filip 106
Franjo sv. 53

Goethe 65
Grgec 129

Haeckel 135
Henrik sv. 53
Harambašić 129
Huysmans 12, 69, 90

Ignacije od Antiohije sv. 136
Inocent III sv. 77
Ivan sv. 58, 60, 68, 102, 119, 144
Ivan od Križa sv. 32
Ivana od Arka sv. 92, 145, 148

Jacopone da Todi 63
Jakov sv. 119
Jammes 12

Kniewald 62

Leon XIII 34, 108
Luka ev. 91

Ljudevit sv. 53

Marošević 89, 143

Pacijan sv. 136
Pavao sv. 36, 119
Petar sv. 119
Pio X 29, 116, 137
Pio XI 78, 117
Poyet 18, 127, 143
Psichari 12

Scheeben 27
Ségur 83
Sempronian 136
Shakespeare 130

Tagore **18**
Terezija sv. 32, 53, 58
Terseglav 116
Toma sv. 54
Tomislav 122
Touchet 91

Verhelst 160

Waldcheren 69

Zaharija 94

STVARNO KAZALO

APOSTOLAT — nove bratovštine 41; srž 45; snaga u Euh. 116; temelj 125; metode 125—128; sredstvo 127; cilj 132; orlovstvo 118, 146, 152, 153

ASCETIKA — 34, 35

ASKEZA — plodovi 25

BISKUP — vlast 101, 102

BOG — u liturgiji 27, 68; čovjek mu sličan 28; u duši 29, 73; u životu Marije 30; i slučaj 36; vodi u životu 37; Stvoritelj 38, 59, 65, 155, 165; sve mu dolazi 42; radi i dariva se 42, 143; hvaliti ga 43, 60, 65, 163; život i kretanje65; prisutan 56; govori 71; cilj umjetnosti i glazbe 72, 73; Marija ga daje 89; suradnja 133

BOGOSLUŽJE 66; vidi LITURGIJA

BOL — vrijednost 23, 24, 25 26; put savršenosti 25

BOŽANSKI ČASOSLOV — mole redovnici 60, 62, 64; najljepša knjiga 64; ujedinjuje 69

CILJ — povijesti 26; čovjeka 26; ljudi 31, 32; kontemplacija 33

CRKVA — kozmopolitizam 25; Zaručnica Kristova 27, 45, 54, 58, 63, 117; Mistično tijelo 31; biti pripojen 32; veza s društvom 33; pokazuje ljubav 43; pribijena na križ 45; boriti se u njoj 45; u povijesti 53; učiteljica 54; odražava Krista 58; djeluje Duh 63; osjećati s njom 63, 144; djeluje u čovječanstvu 64; pjeva hvalu 65; sam Krist 66; misija kroz vjekove 69; u Rimu 79, 80, 81; i papinstvo 82—86; luka istine 82; prava 93, 120; atributi 92; njezina vlast 99—103; i politika 103—105; i ekonomija 111; vjernost 116, 117; načela istinita 118, 124; oduševljenje za nju 121; veza s Hrvatima 121, 122; iskustvo u spasavanju duša 124; nauka vječna, potpuna, temelj kritike 130, 132, 134, 135; biti u službi 137, 139; obrana 140; izvještavati o njoj 140; duh njezin 141; na zemlji 143; njezino dobro 147, 149; brine se za tijelo 151; otpad 161

CRKVENA GLAZBA — koral 66; ljubav 66; djeluje na obraćanje 69; privodi vjeri 71; prisutan Bog 72; svetosti 72; u M. Bistrici 95

CRKVENA GODINA — refleks Isusova života 63; ljepota 64

ČISTOĆA — 162, 163, 164

ČUDESA — u Lurdu 92, 93, 94

ČUDOREĐE — posljedice grijeha 93; apostolat 146, 155—162, 166

DJEVIČANSTVO — 162—165

DUH SVETI — i Marija 30; u organizaciji 39, 40; djeluje u Crkvi 53; stanuje u duši 61; nadahnjuje liturgiju 63; stvara ljepotu 67

DUHOVNO ŠTIVO — potrebno 28; i Marija 30; čitati ga 55

DUHOVNE VJEŽBE — treba obavljati 41, 43, 45, 141

DUHOVNI VOĐA — poslušnost 41; izraz ljubavi Crkve 43; savjeti 55

DUHOVNI ŽIVOT — Kristov 26, 27; svetaca 27; Božji u liturgiji 27; na temelju poniznosti 28; Marije 30; rascvat u vječnosti 31; pravi život 32; univerzalan 53; Crkva ga uči 54; preduvjet odgoja u Kat Pok. 115; vidi UNUTARNJI ŽIVOT

DUŠA — mane odstraniti 28; dionica božanstva 29; prazna bez Boga 29, 73; u tijelu 120; spasenje 124, 143; gospodari nad tijelom 152; u milosti 153, 154; neumrli život 167

EKONOMIJA 105, 107, 109—111

EVANĐELJE 56, 60, 89, 106, 134

EUHARISTIJA — duh. hrana 24, 42; ljubav 24; čudo 24; plodovi 29; i Marija 30; prisutnost 56; vrhunac Mise i dana 57; centar liturgije 68; u Lurdu 89, 91, 92, 94; breve Pia X. 116; snaga apostolata 116; daje čvrstvu vjeru 127; euh. pokret 137, 138; primati je 141; u redakcijskoj kapeli 142; svladavati napasti 162

GRIJEH — što manje 35; borba protiv 43; opasnost za mladež 44; najveće zlo 45; kajanje 56; protiv ljubavi 158, 160

HIJERARHIJA — i Krist 55; vlast od Krista 99

ISPOVIJED — reforma nutrine 29; mjesečna za Orlove 43

ISPOVJEDNIK — pokazuje volju Božju 29; stalni 141

ISTINA — božanska i ljudska 69, 72; vjerske istine u Crkvi 92, 93, 130; u Lurdu 94

ISUS — vidi KRIST

IZGRAĐIVANJE — sebe 125

KATOLIČKA AKCIJA — sredstva 34; potiče na savršenost 35; rad i žrtva 46; ovisna o smjernicama Pape 99; i ekonomija 110; pokrenuta 116, 117

KATOLIČKA CRKVA — vidi CRKVA

KATOLICIZAM — univerzalan pojam 136; sjedinjuje narode 137

KATOLIČKI POKRET — poteškoće u domovini 25; u službi Kristova Kraljevstva 39; rad za nj 40, 41; ovisan o Crkvi 99

KNJIŽEVNOST 65, 129, 130, 131

KONTEMPLACIJA — najbolji život 32; sve usmjereno 33; bit 33; vidi RAZMATRANJE

KRALJEVSTVO KRISTOVO — cilj ljudi 32; cilj svijeta 153; širiti ga u dušama 33; izgrađivati 34; doprinositi mu 37; stvarati ga 39; širiti ga apostolatom 109, 131, 132, 133, 140, 147; biti mu u službi 151

KRIST — cilj čovjeka 26; unutarnji život 26, 27 57; u vječnosti 31; raditi za Krista 36; predanje i služenje 41, 42; Zaručnik 41, 54, 59, 67, 143; prisutan u Euharistiji 57, 92; govori po liturgiji 59; učitelj 59; sunce 60; univerzalan 64; slušati ga 66; ljubav njegova 80; vidljiv u Papi 82, 83, 84—86; prauzor 106; i ekonomija 106, 107; nauka preporađa 119; kraljuje u dušama 117; temelj 120; odnos prema Njemu 125; ljubi duše 125; rad za Krista 145; Kralj 147; postati mu slični 148; kraljevati 152; biti vjenčan s njime 164, 165; život 55, 169

KRIŽ — prihvatiti ga 40; ljubiti svakidašnji 45, 46; izvor blagoslova 46; u staleškim dužnostima 46; nositi ga 91; nema spasa bez njega 139

KRŠTENJE — 31

KRUNICA — moliti je 37; kako je moliti 39; naučio u Lurdu 90; potiče na molitvu 91

LITURGIJA — Božji život 27; daje vjersko znanje 54; pedagogija 58, 64, 65; vrhunska umjetnost 63, 65, 68, 70; crkvena godina 63; svečana liturgija 68; povezuje narode 68; privodi vjeri 69; uzvišena plesna umjetnost 156

LJEPOTA — 69, 71; u gregorijanskoj glazbi 73; Božja 133; u harmoniji s istinom i dobrotom 131; tijela i duše 151

LJUBAV — Krist i Crkva 54, 155; Božja u liturgiji 72; Kristova u dušama 80; mladih prema Crkvi 117; Bogu i Crkvi 118; zemaljska ljubav 155, 165

LURD — utjecaj 37; prisutnost Gospe 89

MARIJA — uzor svetosti 30; i euharistija 30; duhovni život 30, 31; ljubi je 41; život 55; Salve Regina 61; prisutna u Lurdu 89; u Bistrici 95; i tjelovježba 152, 153; zaštita Orlu 162

MEDITACIJA — sredstvo i korist 91; vidi KONTEMPLACIJA

MILOST — Marija puna 30; milosni život 32; cilj ljudi 34; djeluje 53; u duši 61; i glazba 66; diže narav 67; u sv. Godini 80; u Bistrici 95; kanali 142; izraz kroz ples 153, 154; zalog sreće 167

MISA — najveća stvar u Crkvi 54; s razmatranjem 56; dostojanstvo konventualne mise 60; Bog prisutan 68

MISAL — 55, ljepota i vrijednost djela 63, 64

MISTIKA — 67, 153, 154

MLADEŽ — prema Crkvi i vjeri 117; prema ljubavi 156—167

MOLITVA — uvjet unutarnjeg života 28; Marija u psalmima 30; Gospi 37; liturgijska 58, 64; individualna 64; poticaj 91

MORAL — vidi ČUDOREĐE

NEBO — cilj 36; prisutno u liturgiji 68, 70; predokus u Lurdu 89; očekuje 144

ORLOVSTVO — odgojna organizacija 118—121; cilj 43; načela 122, 123; prosvjetni rad 132; tjelovježba 151; apostolat 152; pomoć u odgoju i samoodgoju 161

PAPA — enciklike 34; vidljivi Krist 77, 80, 83; nepogrešiv 77; daje smjernice 78; 99, 100; općenito 82—86, 67, 150

POLITIKA — i Crkva 103—105; ekonomija i vjera 107; 108; angažiranost katolika 138; izvanpolitičnost 138, 139, 140; i orlovstvo 146

PONIZNOST — temelj 28

POSLUŠNOST — hijerarhiji 39; zavjet 39

PRIČEST — vidi EUHARISTIJA

PROVIDNOST — 134, 153, 167

RADOST — 31; daje euharistija 29; u službi Božjoj 37; radi mise 60; radosno trpiti 91

RAZMATRANJE — na temelju misala 56; liturgijsko 57; plodovi 58; treba obavljati 141

RIM — centar jedinstva Crkve 79, 80; rimski duh 81

REDOVNICI — 60, 61, 63; kontemplativni 64; izvode savršeno liturgiju 70, 71

RODITELJI — obaveze i dužnosti 40; odijeliti se 41, 42

RODOLJUBLJE — 147, 167

SAMOODGOJ — važnost 25

SAMOZATAJA — čeliči volju 28; razne odluke 48, 49

SAVRŠENOST — oko nje nastojati 25; vodi do nje trpljenje 25; težiti 28; vodi euharistija 29; omogućuje Kat. Akcija 35

SPASAVANJE DUŠA — 124, 140, 147

SPOSOBNOSTI — 40

SREĆA — 36

STVORITELJ — vidi BOG

SVECI — remek-djela Božja 27; pravi ljudski život 32; životi 55; osjećaju Božju sveprisutnost 59; prvoborci čovječanstva 63

SVEĆENIK — dijeli euharistiju 30; doprinosi renesansi 35; postati 40; odgaja misal 65; moli 91; otpali 93; prvi širitelj Kraljevstva Kristova 117

SRCE ISUSOVO — crkva 30; preminuti u njemu 31; nošen prema njemu 58; potekli sakramenti 60; privinuti u zagrljaj 118; posveta 141; otpočinuti 169

SVETA STOLICA — 55; važno štovanje 77; dokumenti 78; smjernica 100

SVETO PISMO — 40, 100

SVETOST — cilj čovjeka 26; težiti 27, 28; bit 28; u crkvenoj glazbi 72; trebaju težiti 131, 141

SVRHA — života trostruka 44; Orlovstva 44; vidi CILJ

SUMNJA — 90

TROJSTVO — u duši 31; dionik 57; Isus u Trojstvu 63

TRPLJENJE — dragovoljno 42; primiti ga 42; vrijednost 90, prijatelja 144

UMJETNOST — u liturgiji 68

UNUTARNJI ŽIVOT — Božji 38; trapista 61, 62; Božji u liturgiji 65; apostola 126; vidi DUHOVNI ŽIVOT

VJEČNE ISTINE — razmišljati 41, 127

VJEČNOST — 109, 134

VOLJA — gospodariti 28; vježbati 28

VOLJA BOŽJA — temelj krepostima 28; Marija izvršava 30; u čemu je 34; treba je vršiti 36, 40; nošenje križa 46

VJERA — životno zvanje 37; istinitost 37, 69; koriste lurdski događaji 94; vjera otaca 123; temelj prijateljstva 127; daje euharistija 127; istine vjere 130; i znanost 135; prava 144

ZVANJE — katolička vjera 37; korektora 39; za svećenika i redovnika 65

ŽENA — uloga i zadaća 144—150

ŽIVOT — priprava 37; beskrajan Riječi Božje 57; svetaca 64; Isusov u liturgiji i naš 69

ŽRTVA — za vječnost 36; protiv grijeha 56; sjedinjena s Isusom 57; proističu sakramenti 60; sjedinjavanje 90; bitna u kršćanstvu 162, 163

SADRŽAJ

Predgovor 5
Povijesni okvir života i djela Ivana Merza . . 8
Bibliografija radova Ivana Merza 12

O DUHOVNOM ŽIVOTU 21
Novo doba 23
Unutarnje snage kongregacije 26
Kako bi moralo biti 31
Sredstva Katoličke Akcije 34
Iz Ivanovih pisama 35
Prema Kršćanskoj savršenosti 38
Bilješke iz duhovnih vježbi 7—9. XI 1923. . . 38
Bilješke iz duhovnih vježbi 27—29. III 1926. . 43
Pravilo života 47

LITURGIJA 51
Duhovna obnova po liturgiji 53 53
U krilu svete liturgije 58
Razmatranja o rimskom misalu 62
Božićno bogoslužje kod otaca franjevaca . . 66
Obred oblačenja novakinja 66
Nešto o ljepoti rimokatoličke liturgije . . . 67
Liturgija i umjetnost 70
Art pour Dieu 71

PAPINSTVO 75
Vječni Rim 77
Papa 78
U vječni Rim 80
Novosti jednog dana 81

Na adresu Hrvatskog Sokola 82
Pismo bratu Orlu 82

MARIJA 87
Pismo ing. Dragi Maroševiću 89
Najnovija čudesa u Lurdu 91
Dva čuda u Lurdu 93
Bistričko prošteniště 95

KATOLIČKA AKCIJA 97
Vlast Crkve 99
Katolici i politika 103
Socijalno-ekonomska akcija katolika 105
Vjera i gospodarski život 109

APOSTOLAT I KATOLIČKI ODGOJ . . . 113
Što hoćemo 115
Predgovor »Zlatnoj knjizi« 115
Katoličkim roditeljima 118
Katoličanstvo i hrvatski narod 121
Sticanje podmlatka 124
Objektivna kritika 129
Naš ovogodišnji prosvjetni rad 131
U misijskoj izložbi 132
Novi tip akademske organizacije 133
Katolička đačka internacionalna unija . . . 136
Nove katoličke novine 138
Kristov stijeg 139
Đak-apostol Pierre Poyet 143
Pok. ing. Dragan Marošević 143
Ivanina ličnost uzor Orlica 144
Tjelesni uzgoj omladine 150
Marija i tjelovježba 151

Narodno kolo 152
Ti i ona 156
Prava ljubav k domovini 167
Testament Ivana Merza 168
Kazalo imena 171
Stvarno kazalo 172
Sadržaj 177